

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Illvstrivm Virorum Epistolae, Hebraicae, Graecae et Latinae, Ad Ioannem Reuchlin Phorcensem virum nostra aetate doctissimum diuersis temporibus missae

Reuchlin, Johannes

Hagenoae, 1519

Capnionis oratio romae habita. Lib. secundvs

[urn:nbn:de:bsz:31-270838](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-270838)

CAPNIONIS ORATIO
AD ALEXANDRVM VI. PONTI
FICEM MAXIMVM, PROPHI
LIPPO BAVARIAE DVCE

Palatino Rheni, Sacri Romani Imperii Electore,
Ioannis Reuchlin Phorcensis LL. Doctoris
Oratio, VII. Idus Sextiles. Anno Salu
tis M. IID. Romæ.

REATISSIMA VICIS TVAE SORS
illa, Pontifex Maxime Alexander & sublimis,
augustaq; sedes ea, in quam non hominum tan
tum uotis, uerum etiam Dei summi nutu caeli
& diuina prouidentia uocatus atq; locatus, non
temere illapsus es, iterum atq; iterum optime
de te, ac de insigni liberalitatis tuae clemētia sperare me facit. Neq;
enim aliter arbitrari quēq; fas est, nec secus in omnium opinione
uersari oportet, q̄ q; te talem ingenua pietate patrem patriæ miti
simum praefecerit is qui ait, Discite a me, quia mitis sum. Et post
multiplicata sapius non seueritatis, sed amoris promissa Petro pra
decessori tuo Sanctissimum hoc tribunal, & haec tua foelicia pascu
a commendauit. Qui cum esset uerissimus rerum aestimator deus, be
atos esse mites ipsos testabat, quibus terrae pollicitus est possessionē.
Quanto igitur maiori te uoluit pollere Christus non humanitate
tantum, quam uulgo habent, sed etiam praeter ceteros nobilitate
mansuetudinis & naturae clementia, qui tuis istis clauibus spiritali
bus, atq; caelestibus, non solum aliquantulam terrae glebam, uerum
& uniuersum hoc orbis terrarum spacium contulit. Quo sacro mu
nere te Pontificem animarum sui similem constituit, ut saucias me
tes a uulnere liberes, infundendo non acetum sed oleum, ut mem
bra sanes unguendo non abscindendo, ut patrem te praebes non ui
etricum, haec qua mente a me dicantur, quippe optima, Sanctissime
Praesul etiam atq; etiam rogo q̄ indulgentissime audias. Filium se
tuum Illustrissimus ille Philippus Bauariae dux, Sacri Romani Im
perii princeps Elector, & semper fuisse gaudet, & nunc quoq; confi
te esse, qui amplissimum Sanctitati tuae honorem, deuotissimam
reuerentiam, pietatem maximam, dilectionem praecipuam uel po

ROMÆ HABITATI. SECUNDVS

tius amorem in terris summum debeat, & ut sibi uisum est diligentiſſime præſtiterit. Tute rursus illi patrem eſſe, cum alias diuino oraculo, tum etiam ſæpe, multumq; per tuas apoſtolicas literas oſtendiſti. Fœlix uinculum, beata neceſſitudo, fortunata utrinq; connexio, patris & filii. Latatus es non dubito ſæpe, talé & tā præſtantem in patria poteſtate habere te filium, tam nobili proſapia, & ex regum regibus ortum, tam infractum uiribus, tam potentem ſuis copiis, tam gratioſum ſuffragiis aliorum, tanta frequentia ſtipatum & amicorum & ſociorum. Cuius poſſet aliquando tua ſanctitas in aduerſis & calamitoſis caſibus, Vt ſunt humanæ omnes facile mutabiles, comodiſſime frui auxilio. In proſperis autem honeſto p̄ tua dignitate obſequio uti ad eccleſiæ catholicæ nõ tantũ decorem & magnos apparatus, ſed etiam ad neceſſitatem & ad futuros euentus. Latatus & ille & o quoties exultando lætatus tam propitium ſe habere ſedis Apoſtolicæ patrem, nihil niſi Pontificem Maximum Alexandrum proſpere diu, & fœliciter uiuere optabat, ſe ſe tuo foueri ſinu, hære amplexibus, ac paternæ pietatis oſcula & benedictionem expectare putabat, ut officioſus, ut gratus, ut tali, tantoq; patre dignus filius. Conſtituit ſe cum, & Coſs. nobis ſæpe aperuit, hoc ſe in ſanctam tuam ſedem eſſe animo, ſic mentem ſuam in amorem & miniſterium tui deſtinaffe, ut ſiquando eius opera ſiue ope foret ſeu conſilio ſtudio, fide, aut uiribus opus, cum omni ſuorum caterua, & exercit⁹ multitudine, cum clientibus uicinis, tribulibus, cum totius ſuæ proſapiæ, amicorum & neceſſariorum frequentia tibi tuæq; ſedi aſſiſteret, omnibus rebus & fortunis ſuis opitularetur, & corpore ipſe propugnaret. Sed in tanto pietatis nexu, in tam firma Philippi de tua clementia opinione atq; ſpe omnis erga ſe beneuolentiæ tuæ, ſubito irrepiſit diaboli coluber, quietis turbator, & autor mendacii, qui ferre non poterat tam præclaros, & Reipub. chriſtianæ tam utiles in uicem affectus patris atq; filii. Emerſit enim unus aliquis minutus Monachus (ſi tam ſancto monachi nomine uocari fas eſt) qui moleſtis & importunis (ut aiunt) clamoribus & compoſita tragœdia, & ficta lamentatione, ſanctiſſimam tuam manſuetudinem, a ſolita in principes clementia ad inauditam auſteritatem traduxit. Vtq; breui recenſeam quo ex fonte tartarea hæc flumina, Styx illa & ardens phlegethon emanauerint. Eſt intra merum imperium ac ditio

CAPTIONIS ORATIO

nem incliti Philippi Cœnobium, quod lingua germanorum VVilfenburg appellatur, id diuturno tractu tēporis de monachis bonis peruersum fuerat in fratres non bonos. Qui male instituta uita & pessimis moribus imbuti, & exemptiōis cuiusdam nescio qua libertate freti cuncta pene prodegerant, in tantum ut latrunculorum, q̄ militiam induissent. Eas iurias immo miseras sacro loco infictas diutius æquis oculis uidere non potuit Illustrissimus Bauariae dux quondam Fridericus diuus huius Philippi principis mei & patrius & legitimus in imperio tutor. Quin & iusticiæ & religionis amore commotus, adhibuit constantem sollicitudinem, uehementem diligentiam, indefessos labores, & immensos ærarii sui sumptus supra ducenta millia florenorum ad idem monasterium ab interitu uendicandum, & ab intolerabili pernicie ad salubriorem integritatem restaurandum. Fœliciter acta res est, inuitis etiam dissipatoribus, & deuastatio reparata est, & cura loci excellentissimo principi Philippo electori, cuius res nunc geritur agnata est. Is patriui sui uestigia imitans, q̄ defunctus struxit, hæres conseruauit, & ita cōseruauit Beatisime Pontifex, ut Henricum priorem Abbatem, illum litigiosum & singulari audacia hominem, ab hostibus & ingruentibus periculis non sine incredibili suo impendio defenderit, & ad proxima tempora locum sacrum oportunissime tutatus sit, quousq̄ uiru stādem ingratitude et confidentia quorundam monachorum erupit. Qui ut uageretur licentius, & sub honestiori uocabulo extra monasterium degerent foris maluerunt obliuiscere fratrum annonam q̄ domi nocturnis diurnisq̄ cantibus deo seruire, atq̄ ut sibi eam licentiam in longius protraherent, putabant sibi non satis fore si uicinis tantum odio essent, nisi etiam & principem suum & defensorem calumniis lacefferent. Itaq̄ rem mēdacijs & ut acceperimus periurijs plenissimam, & ante hac omnibus seculis inauditam apud excellentissimum tuæ sanctitatis tribunal ausi sunt, ut dicerēt iusticiam sibi de Philippo duce integerrimo negatam fuisse, & q̄ nemo cōtra Patrum iusticiam consequi possit. Deinde (ut fertur) super nescio quibus prædijs ac censibus prophaniq̄ causis, auditorem sibi a tua beatitudine per calumniam impetrarunt. Is quidem auditor ignoramus quo calore, sed tamen nimis, ut uidetur, inconsiderate istum tuum tam dilectum & nobilem filium non tantum imperii Roma

ROMÆ HABITA. LIB. SECVND.

ni superillustrem & consularem principem, uerum etiam imperatoris electorem & alioquin dictatorem regni, in causis manifeste prophanis clam urgere & ad sua subsellia trahere ausus est, nullo rerum aut dignitatis discrimine habito. Quid multis processit ille, uel ut uerius dicam, prolapsus est repente nimium, & supra quod expediebat accelerate ad excommunicationem honoratissimi & inuictissimi ducis. Eo non dum audito, neque defenso, in non mediocrem tam generosam tamque nobilis Bauarorum familiae & nominis ignominiam. Quae cum ita sint, Alexander Maxime Pontifex, non dico abste quem paterna clementia non sinit esse crudelem, sed per tuos qui se mandatam a sanctitate tua iurisdictionem habere gloriantur, praesumpta, & praeter aequum ac bonum adeo praecipitata, impulsu magis arrogandae autoritatis quam inquirendae ueritatis amore, ut in omnium fere gentium, maxime autem totius Germanicae nationis conspectum, multo prius, quam ad moderatissimas principis mei aures deuenierint. Tamen ab officio amantissimi filii Philippus non recedit. Sed apud te indulgentissimum patrem suum, etiam si quid imprudenti erratum accidisset, saltem locum aliquem restare sperat & ueniae & gratiae, quo magis uirtuti consolatur illustrissimorum principum, quam uagantium fraterculorum audaciae. Ad illud obtinendum tria sunt, quae nos in hac causa, quod optamus, non frustra sperare faciunt, aduersariorum temeritas, & iudicii rigor, & amplissimi principis innocentia. De quibus quod breuissime dicendum mihi est, ne tuas benignas aures male offendere uidear. Quid non temere putamus eos, litem, contentiones, & iurgia quaerere: qui conuentiones maiorum & ueterum instituta & regni pacem inturbant, alienis & externis suffragiis confisi, quibus de uita, de fortunis, de fama, de quibuscumque periculis, facile possit contingere domestica subsidia, & ea auxilia, quae praesto sint, & ad manum. Aut quae nam est probabilis ratio, foris quaerere, quod domi habeas? Num distat a friuola pertinacia trahere uicinum trans alpes, per Apennini pruinam atque niues in causa, quam te cum intra decimum miliarium consequi possis, inter ipsos inquam pene domesticos parietes. Quid a temeritate abest, sine uenia irritare patrem, uexare patrum, obliuisci beneficiorum, exacerbare defensorem, ausu & audacia uiolare & euertere diuina & humana omnia? Dabis mihi ueniam

CAPNIONIS ORATIO

Maxime Alexander oranti contra perfidos pro fidei, pro pietatis autore, contra impios, pro beneficio cōtra ingratos, & quod potissimum est, pro tuæ sanctitatis nobili filio, contra degenerem & subdititium partum, contra eos qui tua paterna erga filios sollicitudine abutūtur, quasi tua sanctissima sedes illis uideatur esse belli seminarium, ac non potius concordiae fomentum. Nam si pacem q̄ discidium mallerent, si præferrent monasticum ordinem cauponibus & tabernis, si statum monasterii plus optarent, q̄ ruinam, iandudum cuiuslibet etiam quaestionis finem apud patrios iudices non modo affecuti, sed & consecuti fuissent. Sed o impudentiam, negata inquit nobis iustitia fuit, scilicet ostendant ante fuisse uel aliquam supplicationem principi oblatam, producant ullam citationem. Quis hoc homo stolidus crederet, sub tali orbis terrarum domino & gloriosissimis istis regni proceribus in tam foelici & pacato imperio negari iustitiam? quæ sola radix est pacis, & firmamentum quietis, habent Germani iustum regem & solidas leges, quibus uniuersi municipes regni, omnia urbana sua, cuncta rustica prædia, sedes, focos, annonas, aras, libertatem, uitam, deniq; omnem ab iniuria possint defendere. An putas Philippum illum tuum, qui suapte natura iustitiæ grauissimus cultor est, uoluisse refragari æquitati, aut iustitiæ competentis qui iuris constitutioni & legibus ferendis ante, ac iam pridem in Romani imperii publicis comitiis in Vangionibus, atq; sæpe alias non ut dux palatinus interfuit modo, uerum etiam ut cōsul regni & è numero electorum secularium summus, egregie præfuit, & tabulas legum ipse primus post Archiepiscopos obsignauit, quo certe singularissimus iustitiæ cultor ostenditur. Mendacis igitur & periurii sponcione fallaces monachi contra uobilissimum filium tuum calumniati sunt, iustitiam sibi fuisse denegatam. Testes sunt regiae maiestatis literæ Romam missæ, quibus causa remitti postulatatur, testis & Regale interdictum monachis, ut patrias sanctiones in causis prophanis imitarentur, promulgatum. Quæ omnia ab aduersariis contempta sunt. At uide quid non ausint contemneré, qui se ad periurium obtulerint, qui restauratorem eius loci & cōseruatoré, & patrē atq; patronū uenia nō obrenta inuitū, extra territorii in ius traxerint, in causis & negociis secularibus & feudalibus regni cōtra senatus consulta, contra leges impii & p̄ter decreta maiorū. De temeritate igitur aduersariorū hactenus fortasse multa nimis.

ROMÆ HABITA. LIB. SECVND.

Nunc me de rigore iudicii aliquanto breuius dicentem benigne (ut omnia soles) & q̄ patientissime audias. Non enim beatitudinis tuæ rectissimum in administranda iustitia propositum uituperio, nec auctoritatem minuo, nec bonitatem animi tui non laudo, quod monachorum tametsi fictos, tamen crebros & importunos clamores exaudisti. quod preces eorum quantumcunq; captiosas & periuriis fundatas recepisti. Nemo enim nisi sub specie ueritatis fallitur, quod deniq; propter innumerabilium negotiorum tuorum inundationē causam auditori demandasti. Nec rursus tam promptam auditoris obedientiam possum, aut si possem, nolo reprehendere. Fecit fortasse in suscipiendo quod officium postulabat. Sed eius tamen erat imitari prudentiam tuam, æmulari sanctissimos mores tuos, & non esse negligentior omnium rerum indagatorem qui sit mandararius, q̄ tu solitus es, qui mandasti cuncta rimari oportebat ante, q̄ ad tam graues censuras descendisses, priusq; tot offendicula, tot scandala tanto populo, & tam latæ plebi obiiceret, aut tot prouincias in unius principis contēptu exacerbaret. Vñ facile concitati uulgi aduersus clerum seditio aliqua imminere queat. Cūq; in supplicatione porrecta legisset monachum impii uassallū, a rege Romanorū tpalia recipientem, & (ut tenore ipsius supplicatōnis utar) a clementissimis orthodoxæ fidei cultoribus, impatoribus, & regibus una cum tpalium abundantia magnifice ditatum (talia nanq; sua uerba fuere) sup castris, uineis, uillis, pratis, iudiciis, & iurisdictionibus secularibus, cū inclyto Romani impii duce in iudicio uelle contēdere, tū ut de duobus gladiis neuter alterū despiceret instar Pelagii papæ rñdisse decuit. Mi frater si q̄sq; clericus siue inferioris seu potioris grad⁹ existat, & cōtra laicā psonā suas dirigat actiōes, ille modis oībus nō alibi q̄ apd̄ puinciæ iudicē, negociū suū distur⁹ occurrat. Quia v̄o monach⁹ es. Augustinū monachorū parentē ignorare nō debes, qm̄ ait, p iura regū possident possessiōes & iure hūano dī hac uilla ē mea, regē ergo reuerere & sceptrū ei⁹ pri⁹ implora. Talis exhortatio prudētis auditoris fuisset & pacis amica & magis canonica. At uel nomen ipsum illustrissimi ducis palatini, in tanto imperii fastigio & imperialis electionis culmine locati, ad æquitate aliq̄, aut nōnullā maturitatem inducere potuisset auditorem tuum, ad ingrendum diligentius & considerandum quis esset.

CAPNIONIS ORATIO

aduersus quem isti Minuti fraterculi dimicarent, cuius famam late-
 rarent, cui molirentur insidias, sic enim reperisset agi de autorita-
 te, de nomine, de fama excellentissimi Præsidis prouinciarum Ro-
 mani Imperii, qui secundum Iustiniani constitutionem de defen-
 sibus latam, iudex iudicum potius uidebitur esse, & ex hoc honesti-
 or præcedentium apparere. Vnde senatus consulto cautum extat,
 ut de his qui prouincias regunt parcissime ius dicatur, Nec enim id
 nunc urgeo, quod in ius uocari non oporteat, neque consulem, neque
 præfectum, neque prætorem, neque proconsulem, neque ceteros magi-
 stratus, qui imperium habent Vlpiano autore. Sed tantum ut par-
 cissime ius dicatur æquitate seruata semper in humaniorem par-
 tem declinando, secundum quod personas & causas, loca, & tempo-
 ra uideas postulare. Potissimum uero exitus rerum animo metia-
 mur oportet, cum non huius, aut illius hominis uersetur periculum
 sed plurimorum corporibus strages immineat. Tunc enim diui Au-
 gustini sententia, detrahendum est seueritati, ut maioribus malis sa-
 nandis caritas sincera subueniat, maxime cum ille corripitur, qui
 habet sociam multitudinem. Et non id solum, sed etiam cui & in
 quem innumerabiles populi lege regia, omne suum imperium, &
 omnem potestatem contulerunt, qui tam latas prouincias habitat
 Bauariæ, Sueuiæ, tractusque Rheni ultro citroque. Vnde & Palatinus
 Rheni cognominatur. Fuit igitur fuit auditoris tui officium ad imi-
 tationem naturæ & prius & sapius tonare, quæ sua fulmina iaceret, an-
 te benignis uotis instare, ante hortari, ante monere, si non legato,
 at nuncio, quæ talem Principem & superillustrem ducem ab ecclesia
 catholica eiceret, quem ea ipsa in periculis defensorem & adiuto-
 rem expectat, ante quæ a clero segregasset eum, qui cleri autor & pa-
 tronus est. Cuius patrimonio clerus uiuit atque nutritur, a quo ipso
 & a cuius maioribus innumera clericorum beneficia fundata & do-
 tata sunt. Quorum annuæ pensiones si consylerentur, magnificum
 aliquem principatum excelleret, qua opum multitudine caren-
 dum hactenus est Palatino, ut sacerdotes non esuriant, immo ut
 splendide uiuant, tamen auditoris tui rigore factum est, ut a sacerdo-
 tum cerimoniais, ipse beneficiorum collator & patronus cogatur ab-
 stinere. Multo fuisse æquius causam omnem ad tuam Sanctissi-
 mam prouidentiam retulisse, cui Philippus plane notior est:

ROMÆ HABITA. LIB. SECVND.

Scio quæ tua est circumspecta sagacitas, non illum tam facile abieciſes, quem agnosceres in tanta dignitate honoris, in tā illustri sublimitate officii constitutum, qui summus in regno consul, solus uacante imperio curator, prouisor & interrex, & quod omnium maius est etiam ipsius imperatoris in quibusdam controuersis certus iudex, & futuri regis elector existit. Omitto quod sit in clyta progenie natus ex latissimorum regnorum regibus. Cui auus paternus Romanorum rex fuit diuus Rupertus. At uero maternus auus religioni deuotissimus Allobrogum dux Amedeus defunctæ coniuge ob uitæ integritatem quondam in papam Fœlicem electus. Præterea Rupertii proauus fuit Ludouici Romanorum regis frater germanus. Sic præclarissimam huius Philippi profapiam citius ueneraberis quam contempnas. Habet octo quoque eleganti corpore filios, & speratæ in dolis, qui maiorum suorum prosperis successibus & propria uirtute freti, uenient non humili dignitatis gradu amplificandi, hunc talem non aliquis cuiuslibet bubulco præferat, hunc tam concito motu, & tam leuiter quisquam excommunicet præsertim absentem & coram tua sanctitate per nuncium rationem absentiae suæ ostendentem. Primum quod cum causa sit prophana & monasterium ab imperatore sua recipiat temporalia feudumque recognoscat, placuerit regiae maiestati eam more maiorum coram suo tribunali fore terminandam, quod & ita institui authenticis literis mandauit. Sic enim beatitudinis tuæ prædecessor Innocentius tertius. Non negamus, inquit, quin præcellat Imperator in temporalibus illis, qui ab eo suscipiunt temporalia, sed Pontifex in spiritualibus antecellit. Deinde patet omnibus sacra Imperii constitutio, quæ per excellentiam bulla aurea uocatur, in qua citationes extra territoria principum electorum intentatæ cassantur, & pro irritis declarantur, nisi ad imperialem aulam quis duxerit prouocandum, & nisi petenti iusticiam aperte neget. Postremo addenda est Sanctio pragmatica, pax decennalis, & pax Vuormaciæ a subditis imperii tam spiritualibus quam temporalibus suscepta & laudata, quæ si parua tibi uiderentur, tenuia & exilia, tamen non ita tuo auditori sæuiendum fuit, in tam nobile caput. Sed concilii Carthaginensis meminisse debuit, scilicet studendum esse episcopis, ut dissidentes sibi laicos ad pacem magis quam ad iudicium coerceant. Ad componendum itaque decebat eum par

CAPNIONIS ORATIO

tes suas prius interponere iuxta Honorii tertii Decretum. Statu imperii, & rei magnitudinæ prouida deliberatione pensatis, quod longe plus in rem Monachorum fuisset, & nonnihil profecisset ad conciliandos animos litigantium, & ad futura pericula depellenda.

Vltimo, de innocentia grauissimi ducis PHILIPPI, quæ potest manifestior afferri ratio, quam ab ineunte ætate integerrime acta uita, & mores etiam, aduersariis non negantibus humanissimi, & uirtutum in eo homine copia, potissimum uero iusticiæ dilectio illa memorabilis & cunctis nota, quodq; illi supra quæ cæteris Germaniæ principibus diuina quædam fors dedit. Singularis amor & reuerentia ergo sacra, cerimonias, templa, uniuersum deniq; Dei Optimi Maximi cultum, usq; adeo, ut qui ad splendorem & magnificentiam sacrificiorum, ad ornatum diuinæ Maiestatis, ad dignitatem sacerdotii muneris, maiori impendio utatur, & pluribus sumptibus quæ Inclutus iste PHILIPPVS, inuenire queas neminem. Ea mentis puritate ac animi moderatione ab incunabilis ad præsentem ætatem educatus innocenter uixit, atq; sic uiuit, ut non tantum sacro alicui loco uim ullam non cupiat inferre, nec iniuriam, cuius & nomen & uocem suapte natura & odit & abhorret, uerum etiam cogitet summa semper liberalitate & quotidianis beneficiis succurrere. Si quando de iniuria certatur, honestius sibi ducit iniuriam pati quæ iniuriam facere. Quod hoc uno exemplo apertissime monstrat. Cum tantillos Monachos omnium discordiarum faces & irritamenta inimicitia, leui ualeret pugna suppressere, tamen sanctæ religionis contemplatione, uexari hætenus, despici atq; contemni, & a flagitiosa Cucullatorum cohorte, ad extranea tribunalia trahi de rebus temporalibus & secularibus negociis etiam se non audito nec defenso clam supplantari excommunicariq; passus est. O admirabilem uiri religionem, in cuius potentia, opibus & facultate cum situm iam esset istis suis hostibus bella, famem, incendia, cadem, direptiones moliri cum multa strage clericorum, tamen ad tuæ sanctitatis clementiam confugere maluit, quam ad arma prosilire. Id contra si faceret, Quid aliud quam illa Domitii uox rediisset, siue hæc L. Crassi summæ dignitatis & eloquentiæ hominis, cui cum L. Philippus Consul manû iniici iuberet, ille reiecto histore, Non es

ROME HABITA. LIB. SECVND.

inquit, mihi consul, quia nec ego tibi senator sum. Reuixisset non data, sed nata lex illa, ut ui uim, obtinisset uetus adagium, Omnia dat qui iusta negat. Sæuisset prælium, ut pax fieret. Tum uero nihil ominis fuisset alicui tandem oblata rei componenda occasio post deuastationem monasterii, post Monachorum necem, post calamitatem extremam & irreparabilem. At non hoc modo proposuit, non ita fecit PHILIPPVS Illustrissimus filius tuus. Sed te clementissimum patrem suum imitatus, ad salutem propensior est, quàm ad interitum. Dummodo adhuc pietatis tuæ uices interponas. Vnde rogare te non desinit, hoc cures diligenter, ne aduersarii diutius abutantur patientia sua, quibus ne ad momentum quidem concessurus sit, nisi te unum tanto cultu prosequeretur, causamque omnem qua Monachus imperii Vassallus contra se laicum eiusdem quoque Imperii Vassallum temere contendit ad Cæsaream Maiestatem utriusque partis uerum dominum, & ad rei forum cum excommunicationis (si qua sit) absolutione uelis remittere, eorum quoque & de scâdo iuri, & iudicato solueudo cauere semper se paratum ante obtulit, atque nunc offert omnium maxime, cum de feudis temporalibus de imperiis secularibus, de forestis, de conductu, de uectigalibus, de præfecturis & aduocationibus prophanis, castris, nullis & possessionibus agrorum agendum sit. Nec eorum consilia se quaris, qui nescio & si scirem, dicere nolim, qua humana imbecillitate uicti, non uerentur bella potius & ecclesiæ futura scandala, quam amplissimæ nationis pacem fouere.

Andronicus Contoblacas natione græcus, utriusque linguæ peritus, Ioanni Reuchlin Phorcensi.

S. D. P.

TVm modo ingenium literarumque græcarum experti doctrinam, magnopere optamus atque hortamur, ut alios græcas literas edoceas, quod multum conducet, nam non solum tibi id muneris prodesse, sed etiam audientibus honori fore arbitramur. Quare tua doctrina atque nostra autoritate fretus, literas græcas audire uolentes erudias, ut & ipsi doctiores in dies euadant, & tu ipse in legendis autoribus clarior ac uenustior sis. Vale, Basilea. Anno. CCCC. LXXVII.

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

Georgius Hermonymus Spartiatis natione
græcus. S. D. P. Ioanni Reuchlin Phorcensi.
Aurelianas habitanti.

Proximis diebus mirifice delectatus sum suauissimis literis
is quas & pulchre & eleganter ad me scripsisti. Quare ego ut sa-
tisfacere officio meo, decreui paucillis tibi respondere, ne si
forte ad te scribere omitterem, tu ipse iure optimo condemnares
me crimine ingratitude, quo apud Persas nullum grauius aut
acerbius teste Xenophonte puniri solet, sed ut ad rem redeam. Tu
mi Ioannes recte facis literis græcis operam dando, non enim mi-
nus ornabunt te q̄ literæ latinæ. Nosti enim sententiam Flacci poe-
tæ celeberrimi, uos exemplaria græca nocturna uersate manu, ac
sate diurna. Da igitur operam libris græcis, tu qui tali ingenio præ-
ditus es, & ἄλλὰ ἀπὸ πάλιν ὀνυχῶν ut aiunt optimis disciplinis atq; artib⁹
institutus es. Mitto ad te introductionem grammatices Theodori.
De λεξικῶ autem, meum non est, sed amici cuiusdam, precium erit
scuta sex. Fabulas quas in camera mea uidisti non sunt uenales. Ha-
beo tamen manu mea scriptas, quæ erunt ad beneplacitum tuum.
Si dictionarium esset in potestate mea, facerem tibi placitum, quæ
admodum & in grammatica feci. Vale feliciter. Ex urbe Parisio-
rum die. viii. Feb. Anno. M. cccc. lxxviii.

Demetrius Chalcondyles Atheniensis, Ioanni Reuchlin
Phorcensi Iurisperito. S. D. P.

Doctissime ac præstantissime uir, legi libenter literas tuas,
quibus puerum optime indolis fratrem tuum nobis com-
mendas, quibus & animum tuum ingenuum & opinionem
minime uulgarem cognoui. Quod enim puerum tam karum & tã
tenera ætate procul a patria & a complexu parentũ tuorũ miseris,
eruditionis ac doctrinæ causa, non sine magna impensa & multis
incommodis ac sollicitudine animi, non mediocrem mihi facit ad-
mirationem, hac præsertim ætate nostra, in qua literarum studia
iacere uidentur, cum ignauia & ignorantia principum, tum maxi-
me cupiditate hominum circa quæstum, quem omnibus bonis ar-
tibus maior pars hominum anteponit. Sed tu non hos homines sæ-
culi nostri imitatus, uerum illos ueteres præclaros & ingenuos ui-
ros tam græcos q̄ romanos secutus, qui longas peregrinationes,

I. O. REUCHLIN. LIBER SECVND.

doctrinæ ac scientiæ gratia facile subibant. Tam nobilem opinionem maximèq; homini conuenientem & rationi consentaneam non modo in animo fixe habes, sed re etiã in tibi charissimo executus es. Quamobrè & tu uir optime multa commendatiõe & admiratione merito dignus es, & nos cum tua tum ipsius pueri causa qui nobis ingenuus est uisus, eum benigno & alacri animo & uicimus ac suscepimus, & om̄em operam impèdimus, ut cum uiro graui & doctrina & bonis moribus p̄dito maneret. Atq; in posterum quicquid poterimus libenti animo in eum conferemus; ut non modo humanitatis officio quantũ in nobis est satisfaciam⁹, uerum etiam & rem gratã tibi & Principi tuo faciamus, qui tam diligenter ipsum cõmendauit. Cui & nos pro humanitate tua cõmèdabis, & nostram operam si quid possimus ultro offeres. Bene fœliciterq; uale. Die xvi. Iunii. M. CCCC. xci. Florentiæ.

F. Iacobus Sprenger Prouincialis ordinis Prædicatorum Ioanni Reuchlin LL. Doctori S. D. & syncerum in Domino affectum.

TVAS doctissime Legum professor literas humanitate referas, recepi. Tuum deniq; desyderiũ, quo libello græcis apicibus descripto langues amplexatus, negare nõ ualeo. Reperi ad tuam uoluntatẽ inclinatissimos conuentus Basiliensis patres, qui potius codice q̄ tuæ uoluntatis beneplacito care re uolunt. His tamẽ adiectis conditiõibus, ut ad usum tuũ quoad uixeris sit, ut si casu perditus fuerit, non tibi, ipsis aut sit amissus. Si uero tuis in extremis, apud te remanserit, tuum erit ut p̄fato restitatur conuentui prouidere, & ex tuis codicibus alterum pro ornatu Librariæ adicere. Non aurum, non argentum, sed uicissitudinis loco tuum amplexamur affectum; utq; te exauditũ ob p̄ces suas nobilis & generosus tuus nosterq; dominus Comes Eberhardus de Vuirtemberg senior intelligat, effice. Tua mihi studiosissima placet translatio, & chartæ ut manum adponas dum hora uacauerit pro mei consolatione oro. Vale & tuum in me sentiam affectum. Ex Basilea ultima Augusti, Anno M. cccc. lxxxviii.

F. Petrus Siber Prouincialis ordinis Prædicatorum Io. Reuchlin LL. Doc. amico charissimo S.D.S.

E P I S. I L L V S T. V I R O R V M A D

EGREGIE domine Doctor amice charissime, Habeo tuae reuerentiae ingentes gratias pro diligentia ac labore in causa nostra. Remitto latorem presentium F. Paulum qui rursus consilio & auxilio tuo indigebit. Nos in huiusmodi causis practicae non habemus. Inuitus contendo, sed neque confusionem prouinciae ac Ordinis libenter uiderem, possem uero optime pati cum pace & honore omnia terminata esse. Quod tuo consilio atque opera spero omnino posse fieri. Frater Paulus plura dicit cui fidem habebis, ego adhuc febribus fatigor. Tu uero uale quoptime. Ex Ulma xvi. calend. Maii. M. D. IIII.

F. Laurentius Aufkirch ordinis Praedicatorum,
Ioanni Reuchlin LL. Doctori.

ALLELVIA cum salute. Egregie & charissime Doctor, immortales gratias agimus infirmi, Petrus & Laurentius uere ambo tui, quia partes nostras & uices fidelissime egisti, consiliis & auxiliis, cum Paulus tecum esset. Vale ergo sanus, cum honesta tua conthorali in æuum. Dat. Ulmae M. D. IIII. Lator dicit reliqua.

F. Laurentius Aufkirch Prouincialis ordinis Praedicatorum
Ioanni Reuchlin LL. Doctori.

¶ A V E, Salue, Gaude, Vale, cum conthorali tua optime ac fidelissime amice.

F. Vigandus Theologiae professor ordinis Praedicatorum
Ioanni Reuchlin LL. Doctori S. D. P.
& se commendat.

TANTA sunt tuae dignationis obsequiorumque in ordine Dominici beneficia, Ioannes uir dignissime, ut merito oēs tibi eiusdem religionis homines, perpetuos constitueris debitores. Sed quid praestaret aut retribueret medicus? Plane nihil nisi quod tu forsitan haud parum arbitraris, Deo Opt. Max. orando sacrificandoque, apprime te ipsam commendare. Itaque certum scito, dum benefactores recensentur, nunquam pretermittendum fore. At quoniam ad id loci, te perduxit ad nos benignitas tua ut nostris remediari periculis tibi iustissimum uideatur, hac tempesta te cum nisi tua succurrisset docta prudentissimaque solertia, res no

AD IO. REUCHL. LIB. SECUND.

fra nouissimis appropinquassent periculis, solita ut utaris iusticia per tuam te etiam atq; etiã p̄cor humanitatem. Aduersarium ad compromittendum modo regulares in partem suam accipere nõ cogat̄ satis inclinatu intelleximus. Nos uero te unũ pro decẽ aliis etiã religiosis amicis iustis expertis in nostra parte stare optamus. Cetera ex latore p̄sentium omnia plene intelliges scio, cui si consilio esse ut soles uolueris, spem nobis nõ paruam, foeliciter turbam hanc maximam finiendi præstabis. Vale, & tuo parce Vi gando turbato, literas rudes formanti. Ex Francofordia. Anno M. D. IIII. xv. Calend. Maii.

Vdaltricus Confessor in Stainheim ordinis Prædicato rum, Ioanni Reuchlin professori Iurium pro fundissimo. Cum sui commendatione vtriusq; hominis salutem.

EGREGIE ac colendissime Doctor, descendẽdo nuper Co loniam ut audiuistis, ueniens Moguntiam, intellexi ibi quos dam Colonenses fuisse Theologos, qui satis contẽptibiliter locuti fuerant de scriptis dominationis uestræ cõtra Pfefferkorn. Cum uero Coloniae essem, & facultas Theologica, ut moris est, in principio cuiusdam Baccalarii in cõuentu prandium sumpsisset, dicebat quomodo libellus D. V. actu traditus esset per facultatẽ Doctori de Tungaris, qui iam principalis reputatur inter secula res, ut examinaret, sicut & facit, sunt diuersæ sententiæ ut audiui. Quidam, quia libellus comburet. Quidam, quia autor inquiret. Alii aliter &c. Scripsi aliãs ex Moguntia Procuratrici, ut Dn. V. auisatam redderet, sicut credo fecit. Non dubito ista ut scribo, bo no animo accipietis. Commendo me dñationi uestræ, & conuen tum hũc sicut patri & fidelissimo tutori ac amico. Curate mi Do ctor ut bene ualeatis. Ex Stainheim quinta post Vrsulæ. Anno M. D. XI.

Ioannes Reuchlin Phorceñ. LL. Doc. egregio sacrae Theologiae Doctori de Tungaris. S. D. P.

EGREGIA tua uirtus & sapientia, excellentissime Doctor; qua in tam illustri omnium bonarum doctrinarum Vniuer sitate ut sol astris, sic tu optimis quibusq; præstas, id merito

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

tuo fecit, quod nup̄ defensionis meæ contra libellū quēdā famosū aduersus me turpiter editum Cēlor, ut audio, à Reuerendo clarissimorum Theologorum Collegio sis datus. Quo planē gaudeo te mihi talem tantumq; contigisse, qui possis compati humanis infirmitatib⁹, uirum tam doctum tam peritū, & forte in uita multis quoq; periculis tentatum. Vbi pro tua exuberanti perspicacia uidebis me non mea temeritate ulla in hanc Charybdim, in hanc malæ fortunæ inuolucra, in hos Scyllæos scopulos impigisse, sed mandato Imperatoris & Archiepiscopi p̄ceptis paruissē, ut celere quid de cremandis Iudæorum libris sentire, obsignato fideliterq; transmissō cōsilio cum nemine comunicato patefacere. Nam excellentiæ tuæ Doctor eximiæ, ita me Deus adiuuet, recte iurauero, mihi tum, cum essem in dictando, nullius Vniuersitatis uenisse in mentem, nullum me cogitasse hominum, nullum cōsiliōrum collegam, quis in commissione noīatim alios quoq; deprehenderim quibus par negocium fuisset imperatū. Atqui festinatiōe laboris imprudens ego, non quid alii dictaturi essent, sed tantum quid ipse afferrem in medium cōsideraui. Quare per Deum immortalem, nullius docti hominis contemptu ea scripsi, tantumq; abest ut elatiōe fastu liuore, aut erga quosuis literatos tumore animi in his scriptis usus sum, ut etiā nemo de me ueraciter proferre q̄at me quibus uixi quinquaginta sex annis & supra, ullo tanq̄ tēpore scientiarū peritos neglexisse. Sed omni ego disciplinæ semper honorem detuli, maxime autē sacratissimæ Theologiæ, ita ut nouissime in illius profectum utilitatem atq; laudem hebræorū linguam in latinas regulas, opus antea inauditum, redegerim, eiusq; dictionariū construxerim, labore meo plenissimum, cum magno rei meæ familiaris impendio & iactura, tantum me mouit sacrarum literarum insignis excellentia, & eiusdem discipulorū honor & decus. Id scribo, ut nemo me arbitretur illustre illud & splendidissimum gymnasium uestrum cōtempssisse, qui adhuc nesciam, quale uos consilium dederitis. Potuit autē fieri ut cū de cremandis Iudæorum libris nullam legem, nullam Canonē, nullum decretum publicum, nullam uniuersalis ecclesiæ determinationē particulari modo specificè latā uidissē, tū ego ipse tē oīm

IO. REVCH. LIBER SECVND.

tanq̄ dubitabilem tractare topico rhetorum more ad persuaden-
 dum apto instituissem. Vbi omnis animi motus pro argumento
 fuit, siue causaret quantamlibet suspicionem, seu uehementē uio-
 lentam ue p̄sumptionem, aut certe necessariam probationem ut
 in deliberatio dicendi genere consueuit. In ipsis aut̄ argumētis
 fortasse digressus sum paulo amplius q̄ oportere quibusdam ui-
 deatur. Et ut me peregrinorum istac transeuntium cohors certio-
 rem facit, ego multis in ciuitate uestra calumniis infimulor, quas
 Pepericornus & Peperiphrones mihi nullis meis commeritis p̄ce-
 dentibus circumquaq; cursitantes struunt. Accedit ad hoc q̄ spe-
 ratissimi quidam Theologiae Candidati fortassis agreferre pos-
 sent me qui sacrarum literarum discipulus nunq̄ fuerim, hominē
 scilicet eius sciētiā ignarum, autoritates inseruisse diuinas, & san-
 ctorum Patrū testimonia à me non bene, ut aiunt, neglecta. Egre-
 gie & excellentissime Doctor & obseruādisime domine, adducta
 per me cernes theologica, sicut rusticorum sacerdos in sermoni-
 bus Medicinam allegare posset. Fateor enim in scholis Theolo-
 giam nunq̄ didici. Sed ciuiles leges, quare datur uestram disputā-
 di rationem ignorare. Est aut̄ nihilominus mihi pura cōscientia,
 q̄ uoluntas mea non auertatur à Christo qui est caput ecclesiae,
 Quicquid igitur sancta ecclesia quæ est columna & firmamentū
 ueritatis credit, & qualitercunq; credit, idem ego & taliter credo.
 Et sicut ipsa exponit sacram scripturam, ita ego exponendam cē-
 seo atq; confiteor. Et si ullo tempore aliter exposuissem q̄ patiaf
 intellectus Ecclesiae, quod tamen fecisse me non memini. Ego p̄
 nunc sicut pro tunc & tunc sicut pro nunc illud corrigere ac emē-
 dare paratus sum, & stare omnino determinationi ecclesiae, ut in-
 tebritatem in me fides incontaminata custodiat. Oro igitur præ-
 stantissime Doctor, ut si quenq̄ scriptis meis læsisse tibi uidear, si
 mea facilitas ullum hominem male offenderit, facias me per hu-
 manissimæ benignitatis tuæ indulgentissimas literas certio-
 rem. Habendo in me patientiam & omnia reddam tibi. Iubeas uelim
 & monitus recōdam gladium, canter mihi gallus & flebo, prius to-
 nes, anteq̄ fulmines. Sic enim natura constituit ut ignis p̄moneat
 crepitu anteq̄ exurat ruina fragore, anteq̄ supprimat, terra motu

EPIST. ILLVST. VIRORVM AD

anteq̄ absorbeat, ut talibus minis, omnia sibi animantia possint
à dño cauere. Valeas opto feliciter perq̄ colendissime Doctor,
& magnifica facultati theologicæ me quanta potes diligentia ob
secto commendes, omnia mea in meliorem partem & benigno
rem interpretando. Datū peregre, cum forte fortuna tabellarius
quidam accinctus itineri obtigisset. Vale. Cal. Nouēb. M. D. XL.

Ioannes Reuchlin Phorcensis LL. Doctor, egregio sa
cræ Theologiæ professori Conrado Kollin, Or
dinis Prædicatorum Colonia S. D. P.

HVCVSQVE a tempore quo nosse inter nos cœpimus,
egregie Doctor, tanta mei erga tuam dignationem amoris
accessit indies accumulatio, ut non modo ad conseruandam ue
rum etiam augendam nominis tui ac famæ laudem quantum fa
uendo consulendo inuando possum nemo quisit usquam gentiū
opera cogitatione studio me uicerit, ubicunq; de præstanti tua &
egregia doctrina, de sanctis moribus tuis & grauitate uitæ, de hu
manissima quoq; conuersatione tua sermo fuerit. Habuisti enim
non solum uoluntatum, sententiarum, actionum tuarū saepe me
socium, uerum etiam comitem & semper uirtutum tuarum p̄co
nem. Qualem te uicissim erga me tui amantissimum, omniaq;
mea pro tua probitate & humanitate singulari fuisse non modo
speraui, uerum etiam plane sensi. Cuius rei & uirorum & uirginū
ordinis tui monasteria sunt testes. Cum igitur hortatione non e
geas ut in me tuendo adornādoq; gratiam fidem laboremq; ad
hibeas, restat nunc id solum ut qua in re tua opera uti uelim ad di
gnitatis meæ, non dico amplificationem, sed custodiam tantum
atq; tutelam breui ostendam. Imperatoria Maiestas anno præte
rito per literas mandauit, ut de cremandis Iudæorum libris quid
sentirem, in modum consilii referrem. Et scriptū Archiepiscopo
Moguntino ea in causa Commissario transmitterem, Cæsari red
dendum. Intelligis ex hoc me non temere, sed necessitate ductū
istud oneris subisse. Intelligis consilium non fuisse prodendum,
sed Cæsari fideliter transmittendum. Audi reliquum. Feci quod
potui. Cum enim de eo negotio Imperator in cuius pectore dicū
tur omnia esse iura recondita ipse dubitaret. Cunq; nullam ego

IO. REVCH. LIBER SECVND.

legem, nullum canonem, nullum decretum, nullam determinati
 onem uniuersalis ecclesiae uidiſsem, neq; niderem de cremandis
 Iudaeorum libris specificè latam, eas ambas ob causas iuste mihi
 uisum est materiam hanc esse in iure dubitabilem. Vbi non scien
 tia sed opinio, nõ demonstratio sed persuasio, non philosophi sed
 oratoris munus requireret. Vnde propensior ego in partem be
 nigniorẽ putauĩ ea quæ per sanctiones nõ sunt ad exustionem
 damnata conseruari decere, imitatus Christi sententiam, Nemo
 te condemnauit, nec ego condemnabo. Nam ea de quibus nulla
 erat dubitatio. De quibus publice sunt condita iura. De quibus sa
 cro sanctæ loquuntur Constitutiones, quæ apud omnes nationes
 & orbis terrarum fines grauib; pœnis inhibita & uetita promul
 gantur, existimabam esse indigna consilio, quia nota atq; uulga
 ra. Et tamen nihilominus ea detestatus sum, utq; decuit, reprobauĩ,
 abieci, condemnaui, sicuti sunt libri cuiuscunq; gētis, cuiuscunq;
 linguæ, in quibus continentur iniuriæ, blasphemias, & in irreuerẽ
 tiam Christianarum constitutionum factæ contra nos hæreses, si
 militer & reprobata lectiois monstra naturæ inimica. Curauĩ er
 go ut in primis absoluerem eiusmodi criminosa, de quibus pri
 mam in Cõsilio meo quod ad te nunc mitto posui contra Iudæ
 os conclusionem. Quæ duo facit. Primo enim repellit scripta in
 irreuerentiã Dei & sanctorum. Secundo scripta in irreuerentiam
 christianarum constitutionum seu ordinationum, quibus aperte
 condemnaui & blasphemias & hæreses Iudaeorum. Præterea foli
 xiiii. libros reprobata lectiois reieci. Quibus præsuppositis tãq;
 manifestis diuertit ad alia librorum hebraicorum genera, in quo
 rum iudicio non dubitauĩ semper illa reprobata iam prænotata fo
 re ab oĩni meo sermone patenter accepta, Quapropter cū Thal
 mud ipsum prosequer, admonui primo quibusdam ei⁹ in locis
 contineri posse blasphemias & hæreses. Secundo uanitates & er
 rores Folio iii. F. & infra, quod & notauĩ, folio x. facie prima circa
 medium, ubi aperte mentem meam super Thalmud expressis
 uerbis declarauĩ dicēs, qđ nolim eũ admittere ubi est reprobatus,
 sed tñ osledere qđ nõ propter uanitates & stultitias sit cõburẽdus.
 Ad negocium igitur mihi propositum multis oratorũ more usus

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

sum argumentis non demonstratiuis neq; necessariis quibus uos
 utimini, sed topicis. Fuit enim genus causæ deliberatiuum, quod
 in consultationem positum iuxta. Ciceronem habet in se suasio-
 nem & dissuasionē, quapropter non mathematice, sed rhetorice
 disputauit, omnia concludens citra præiudicium ueritatis, quod
 finis consilii mei palam ostendit, ubi detuli honorē Archiepisco-
 po & Ecclesie, quo nomine secundum Panormitanum in. c. excō-
 municamus. ii. extra. de hæreticis intelliguntur. Papa. Diocesanus
 & Inquisitor cōmissarius, quibus me subieci, protestatus nihil affir-
 mare uelle, quod illi nō affirmarēt. Audiuisti quid egi, audi quid
 patiar. Iudæus quidā baptizatus Colonienſis cognomēto Pſeffe-
 korn, omnibus uiribus ad hoc conatus, ut & singuli Hebræorum
 libri, præter solum & nudum bibliæ textum, cōcremarentur, uel
 potius sicut ego ipse somniasse diceret, incendio igniq; tantūmo-
 do à Cæsare demandarentur non secuta executione, ut ante scili-
 cet executio nem, si mandatum illud auro & argēto graui ut ipse
 met. notauit, aliquando reuocaretur, particeps fieret auri cum ui-
 disse me aliter consulere q̄ optaret, edidit contra me libellum fa-
 mosum in læsionem nominis mei ac honoris intolerabilē. Quod
 multi asserunt mihi ortum auxilio eximii Doctoris Iacobi Hoch-
 stratenſis Prioris uestri, Quare mihi quotidie exprobrari solet,
 quia semper ordinis prædicatorū propugnator fuerim, nūc nūc
 habeam mercedem meam, hoc inquit sit salarium aduocatiōis
 meæ, qui hætenus defenderim Prædicatores, ut quoniam iuste
 passi sint contumeliā, ego recte quoq; patiar quatinus uno cru-
 ciatu & aduocatum & clientes infamia torqueat, Hæc sunt uerba
 amulorum uestrorum, quæ mihi licet liuentibus oculis, tamen
 subridentibus labiis obiiciunt. Ego uero me non putans infamē
 q̄ ab infami nebulone confundor, cui libet opprobriū semper
 respondeo, me non credere tantum uirum iniuriis dare operam,
 cui replicant, q̄ Iudæus baptizatus haud frustra nominatū docto-
 rem Hochstraten super libello diffamatorio sibi iudicē elegerit,
 quod excuso diligenter; quoniam & Cæsarem & archiepiscopum
 Moguntinū sibi quoq; iudices elegerit. Quid multis quasi fama
 nunc uulgo apud nos percrebruit, q̄ hoc contra me cogitatū faci-

I. O. REUCHLIN. LIBER SECVND.

nus ab ordine uestro duxerit originē. Ego uero mihi ipsi persuasum deo, non ita esse, quia mihi conscius sum, longissimis me temporibus Fratrum ordinis sancti Dominici fratrem fuisse, & à prouinci ali quondam Stubach matriculæ fratrum insertum esse, de quo extant patentes literæ. Deniq; parentes meos Fratrum ordinis bona fide ministeriales fuisse, apud quos & in Christo requiescunt. Huc accedit, q̄ multis annis, & in multis causis Ordini uestro patrocinatus sum, sine p̄mio, sine salario, de quibus longior fieri posset Catalogus. Cum igitur ipse mihi conscius sim tantæ beneuolentiæ, tantæ fidei, tantæ obseruantia erga Ordinem uestrum me & esse & fuisse. Quis iam mihi posset persuaderet tantâ in ullo Patrum aut Fratrum uestrorum esse crudelitatem, tantam ingrati tudinem, tantam inhumanitatem, ut eius cuperent labefactare famam, qui eorum saepe defendisset infamiam, Te igitur obsecro, ut venerabilibus Patribus nostris, maxime aut egregio Doctori Iacobo hæc insinues, efficiatq; ut honorem meum plus tueantur q̄ infirment. Vale.

DECANVS CAETERIQVE PROFESSO

res facultatis Theologicae, Ḡnalis studii Coloniensis
Imperialium Legum Doctori, DN. Iohanni
Reuchlin Sueuorum Confœderationis
Iudici, moranti Stutgardia, sibi uene
rando atq; dilecto Salutem, & spi
ritum intelligentiæ sanum.

FVIT nobis, spectabilis ac egregie vir, post proximas Nundinas Francofordenses oblatus quidam libellus sub titulo Speculi ocularis, tuo nomini inscriptus, quem dum nonnullis ex nostris reuisendum examinandumq; tradidissemus Comperimus in eo, quod neq; ex te, neq; ex quoq; cōchristiano nio sperabam⁹, te scilicet in eo libello in modum consultationis, omnibus tuis uiribus annixū ut Reuerendis in Christo patri & Principi Eleſtori domino nostro gratioso Vrieli Archipræsuli Moguntino, ac per illum Serenissimæ Imperatoriæ Maiestati persuaderes, super negotio librorum Iudaicorum, quatinus idem negotiū laudabiliter per eandem Cæsaream Maiestatem coeptum, interuerteres.

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

Quod ut commodius (ut tibi forte uisum fuit) faceres, multa ad rem impertinētia latissime porrecto calamo, quasi quicquid tibi in uia qua ibas hic illicq; occurrere potuit, decerpere uoluisses, in unum coegisti. Quo factum est, ut festinus ad terminum quo properabas, non satis probaueris an rosas forte, an male olentes flores inconcinne in sertum componeres, ac per hoc non solum nimiae fautoriae Iudaicae perfidiae notam improuidus apud Christianos lectores incurristi. Sed & Iudaeis ipsis, crucis & sanguinis quo nos loti & redempti sumus inimicis (qui uti nobis relatu est) huc tuum tractatum uernacula nostra lingua editum & impressum legunt & circunferunt, occasionem praestitisti quo amplius nos irideant, quando inter Christianos & quidem inter eos qui docti reputantur, te unicum inuenerint, qui suam causam agat, tutetur ac defendat, quasi nec Christum, neq; Virginem matrem, neq; Apostolos, neq; fidem nostram intemeratam blasphement aut uituperent. Sed quicquid faciunt, aut maiores eorum scripserunt in sui defensionem & nulli in prauiudicium aut uituperium fecerint. Et quia ut illud Imperatoriae Maestati sufficienter persuadere posses, uarias & quidē inualidas rationes adduxisti, auctoritates quoq; diuersas scripturae sacrae, & utriusq; iuris renitentes ad sensum quem tu uolebas contorsisti, nonnullas etiam positiones scandalosas, male sonantes, & piarum aurium offensiuas hinc inde interseruisti, quo suspectum te reddidisti, quasi non caste pure ac synceriter ut oportet de fide, de scripturis sacris, de ecclesiasticis tractatoribus sentias. Quod nobis uehementer & plus quam dici potest dolet, ut puta commembro nostro infirmo pro christiana pietate condolentibus. Nam teste Apostolo. Omnes unum corpus sumus quorquor in Christo baptisati sumus. Ne ergo malum hoc in alios latius serperet, neq; tu in eo computresceres, neue perfidi Iudaei in immensum gloriaretur, mature deliberauimus de modo quo per nos & alios quorum id maxime interest huic malo occurreretur. Verū paucis exactis diebus Venerandi Magistri Nostri Arnoldus de Turingari, necnon Frater Conradus de Vlma, sacrarum literarum professores eximii, nobis quasdam literas ex te ad se datas ostēderūt, quibus reuera non parum fuimus exhilarati, quod illis infirmitate tuā

AD IO. REUCH. LIB. SECVND.

& improvidum errorem humiliter & catholice fatebaris, rogādo eosdem quatenus te nostro Collegio commendarent, ac singula in partem meliorem interpretarentur, quod & ipsi diligenter cū magna charitate, quemadmodum petisti, facere curauerunt, effeceruntq; ut te catholicum ecclesiæ uerum & obedientem filium reputamus & reputabimus, si quod uulgo incaute sparsisti recolligere studeas, & lapides tollas qbus alii in uia dei sunt offensi, sicut in Hieremia scriptum est. Tollite de uia lapides. Verum, quia te scripsisti non meminisse ubi nam speciatim scādali occasionem præstitisses, aut scripturas exposuisses aliter q̄ patiatur intellectus ecclesiæ. Iceirco literis his nostris illorum indicem implicatum transmittimus, in quo annotatæ habentur propositiones & allegationes sparsim per te ex scriptura sacra, & ex utroq; iure impertinenter allatæ. Super quibus (uti nobis uisum est) in defensione tua latine edita ac consultationi iuncta **NON SATIS** pro fi dei tuæ sinceritate te expurgasti. Quare petimus, ut per tua scripta mentem tuam latius deuelando nos informes, aut exemplo humilis & sapientis Augustini palinodiam cantando retractes. Hæc enim est ingenua & uere christiana cum charitate seueritas, corrigere atq; emendare aut etiam destruere opus quod improuida & male circumspecta festinantia struxit. Nam sic (ut uerbis tuis utamur) integritatem in te suam fides incontaminata custodiet, illuminante te Christo, qui ad ædificationem aliorum te facinum & ineolumem seruet. Vale. Ex Colonia, nostri Decanatus sub sigillo, die secunda, Mensis Ianuarii. Anno domini M.D.XII.

F. CONRADVS KOLLIN DE VLMA THE
ologiae professor, ordinis Prædicatorum, Egregio Imperia
lium Legum Doctore Ioanni Reuchlin, Sueuorum
Confœderationis æquissimo Iudici. Cum com
mendatione Salutem plurimam, & an
num foelicem.

CLARISSIME DN. Doctore, mittit facultas nostra the
ologica Coloniensis, quæ emendandæ uidentur propositio
nes, quas tractatus uester continet. Optatq; ut super emēda

E P I S. I L L V S T. V I R O R V M A D

rione eiusmodi Propositionum quantocius mentem uestrā eidē
 significetis. Arguitur nanq; negligentia, quia non agit ut quæ plu-
 rimo scandalo sunt, emendetur &c. Charissime domine Doctor,
 non dubito, Dominatio uestra confidat in me ut amicum, & pro-
 fecto amici munus effecisse & facere me arbitror, & ut amicus cō-
 sulo fideliter, Res in eo statu est. Effeceram ego ut facultas dicta,
 uobis pariter cum propositionibus scriberet earum defectū, qua-
 liter etiam emendandæ essent, superuenerunt hinc inde scripta
 quæ tractatum illum grauius accusant, simul & facultatē ipsam,
 quia non celerius contra Dominationem Vestrā procedat, atq;
 librum ipsum condemnet. Quibus permota facultas ipsa, consul-
 tius fore iudicauit, si propositiones ipsæ primo Dominationi Ve-
 stræ exhibeātur. Possētis nanq; (ut aiunt) uelle proteruire atq; cō-
 tumaciter quæ scripsistis defensare. Quo fieret ut aliter procede-
 re oporteret. Ut ergo facultas ipsa non uideatur partialis, atq; uo-
 bis colludere, uoluit primo exhibere propositiones sperās ad meā
 sponsonem, q; ut iurum bonum decet non recusabit uos, im-
 mo magis Propositiones & dicta submittere correctioni faculta-
 tis, quæ ex post Dominationē Vestram plene informabit, in quo
 dicta aliqua deficient. Informationē quoq; dabit saluo honore ea
 emendandi. Nō est facultas ad confusionē Dominationis Vestræ,
 sed ad saluandum honorem prona, cum tot per me percipiant
 egregias Dominationis Vestræ laudes. Dominatio uestra in hoc
 oro suppliciter roganti acquiescat, humiliter facultati cum præ-
 sentium Latore rescribat, atq; ei dicta submittat. Neq; indignum
 arbitretur facere, quod Sanctissimi, atq; Ecclesiæ Luminaria face-
 re non dedignati sunt. **NON MIRVM SI IURISTA
 THEOLOGICAS NON ATTIGERIT SVBTI-
 LITATES.** Parcat iterum confidentius scribenti dominus
 meus. Videbitis multa min⁹ bene sonare. Quæ forsan Iuristæ ual-
 de bona uidentur. Sunt religiosi & seculares qui omnes expectant
 sententiā nostræ facultatis. Et quantum ego aduerrere possum,
 omnes parati sunt aduersus uos insurgere. Si autem per Iudiciū
 facultatis nostræ absolut. fueritis, nemo erit qui condemnabit.
 Dat. Colonia in octaua Innocentum. Anno. M. D. XII.

IO. REUCH. LIBER SECVND.

Ioan. Reuchlin Phorceñ. LL. Doctor Celebrerrimæ
Facultati Theologiæ Colonienfi.

S. D. P.

AD Circiter XVII. Kalen. Februarias, Colendissimi Patres,
eximii Sacrarū literarum Doctores, reddita est mihi epi-
stola quædam uestra, omni genere optimarum uirtutū in-
signita, ut quæ a recte uiuendi sentiēdiq; officina processerit, data
secundo Ianuarii die. In qua & pietatem in Deum, & charitatem
erga proximum uestram illam peculiarem sole clarius ostendi-
tis, & eum qui misere in latrones iam pridē inciderat, ab eisdeq;
dispoliatum, uino primum acri atq; mordace, deinde oleo Palla-
dis fructu sanare pro incredibili humanitate uestra officiose co-
namini. Det Opt. Max. ille deus noster pro fidei orthodoxæ zelo
uestro, quo fideles eius dispensatores, talentum uobis creditum
cū fœnore satagitis reddere, simulq; pro effluente in me charita-
te uestra qua me a dedecore, infamia, contemptu, & despectione
præseruare, custodire, uendicare clemēter studetis, & uobis & col-
legio & illustri Vniuersitati uestræ diuinam benedictionem ex
Sion, ut uideatis bona Ierusalem, per quæ & pax nobis. Cū enim
plurimi quos mea uoluntate conscientiaq; nunq; laferim, imma-
ni & acerbissima inuidia liuoreq; in meam perniciem propensi,
ut accipio, quotidie uos effreni tumultu adoriantur, petentes im-
mo urgentes, ut me qui Theologicum Synthema Siboleth eadē
literatura quæ illis placeat exprimere nō ualeo, in ipso Iordanis
transitu iuguletis. Vos uiri, uos inquā uiri prudētissimi, & animo
nō effeminato fortissimi, nullis aduersariorum meorum factio-
nibus fracti, sed ut flores inter multas spinas atq; sentes orti, hone-
stiores & sapientiores cæteris, non facile conseruum uestrum mit-
titis in carcerem, sperātes, quoniā dominus eximat uos pariter à
tortoribus, ab omniq; debito liberet, eo q; conseruum uestrum si-
tis commiserati, Iccirco imitamini Dominum nostrum, qui om-
nia sciens & omnia præuidēs dixit, Adam ubi es? Cupitisq; primū
experiri si me defertor, an amator ueritatis Catholicæ. Quare
propositiones quasdam ex meo Consilio de cremandis Iudæorū
libris dato, quæ uobis friuolæ, scandalosæ, & minus bene sonantes

EPIST. ILLVST. VIRORVM AD

uideantur, excepistis, earumq; exemplum ad me uestris cum literis transmisisistis, desyderantes; ut post declarationes prius a me simul cum Consilio meo editas, latius mentem meam reuelando Vestras Dominationes informem, quia non satis pro fidei meae sinceritate, secundum q; uobis uisum sit, me expurgauerim. Vbi profecto latere non potest, sed se ipsam plane ostendit inges uirtus humilitatis uestrae, qui ut unanimes idem ipsum sentiamus, nihil per contentionem, neq; per inanem gloriam, in uera quidem humilitate a me poscitis ulteriorē informationē. Ego uero agnosces ingenii mei tenuitatem quod sentio q̄ sit exiguum, explicare THEOLOGICAS SVBTILITATES mihi tanquam Laico, & quidem Digamo temere non arrogauero, cui explicatioes fidei & singulares eius decisiōes recte licebit sine culpa ignorare. Defero autem omnem huiuscemodi honorem excellentissimae Facultati uestrae, paratus nunc & semper ubicūq; errauerim benigne potius corrigi in misericordia a iusto, q̄ ut caput meum impinguet oleum peccatoris. Quod ex eo maxime patere potest, quia cum iam ex libello Iohannis Pfefferkorn intellexeram quosdam pusillos forsitan & minus perfectos scandalum potuisse pati, occasione Consilii mei antea per renunciatores publicati, tum mox ipse ego, a nemine adhortatus, coactus aut requisitus, mentem meam declarauit latine, paratus tunc easdem declarationes in lingua uernacula & uulgari edere, nisi breuitate temporis & impressoris impedimento, fuisset retardatus, ad quod etiam hodie paratus existo, inde sperans probabiliter q; per eas erigerentur, si qui forte cecidissent, nec de caetero casum paterentur qui starent. Quia uero uberiorem declarationem desyderatis, facile itelligo me propositi mei finem non esse consequutum. Ut igitur petitiōni uestrae pro mea uirili satisfaciam, & circuitus uitentur inanes, & itineris longi uaria caueantur discrimina, simulq; inutiles expēs ac superuacui labores hinc & inde tollantur, uestrum omnium laude dignissimum & ornatissimum collegium oro obsecroq; & ab uniuersis uobis q̄ humilime ita peto, ut maiore cura, maiore studio, nullo modo possim ut uos ipsi ad me dare quas desyderatis siue nouas seu ueterum extensiuas declarationes (dum quid

I O. REUCH. LIBER SECVND.

enī SATIS (sit nescio) eisdemq; cum proprio nūcio etiam me
is expensis mihi transmittere pro fraterna charitate dignemini,
ut illis uisū sollicitē cogitemus in alterutrum seruare unitatem
spiritus in uinculo pacis, quatenus idem sapiamus, & in eadē per
maneamus regula, ad reedificationem offensorū, & famæ meæ
permanentiam, & deuotionis uestræ præconium. Sin autem rigo
re quodam, ne dixerim sæuitia, istis meis precibus tam humilibus
acquiescere nolueritis. Sed potius me cogere, ut ego ipse mentis
meæ uberes declarationes prior offeram, quod tamen formi
dare me non sinit incredibilis erga uestras humanissimas discreti
ones fiducia mea, saltem de eo ipso quoq; per literas uestras iterū
meis expensis me certiores facere, responsūq; meum clemen
ter expectare sine præcipitatione non dedignemini. Nec interea
quicquam aduersus me attentare, per salutem euangelicam uos
obtestor. Ne mihi bonæ famæ futuri sitis interemptores, quos co
lo & obseruo pientissimos honoris mei parentes & autores. Vale
te foeliciter uiri excellentissimi. Sturgardiæ VI. Kalend. Februa
rias. Anno. M. D. XII.

Ioannes Reuchlin Phorcensis LL. Doctor, F. Cunrado
Kollin ordinis Prædicatorum, Theologiæ pro
fessori Coloniae. S. D. P.

PER GRATA fuerunt, egregie & mihi dilectissime Doctor,
literæ tuæ, quarum initio annum foelicem mihi optas, sed
sine pace, ut sequentia indicabant. Oro autem quamprimū
ne moleste feras, q̄ ad te latinum hominem latino more per nu
merum singularem scribo, & non ut tu uicissim ad me pluratiue.
Iam enim illud tuum ferme totum desijt & aboleuit in Romana
lingua, & nunc quotusquisq; maiores nostros imitatur. Secus
est si uernacule scribamus. Quare deprecor tuam scribendi con
suetudinem, ut posthac quam humanissime singulari me nu
mero appelles, cum aliquid ad me literarum dabis. Ceterum
de firmissima erga me amicitia tua, & perspecta fide, quam in tri

E P I S. I L L V S T. V I R O R V M A D

bulatione mea reuera perq̄ humaniter ostendis, nūc ago tibi quā-
 tum ualeo at postea in calce negotii referam gratas gratias, &
 ut spero uobis non iniocundas. Consilium quoq̄ tuum, prudētia
 & charitatis plenum, quod mihi pręstas, & laudo & uehementer
 probō. Non enim is sum qui uellem contumaciter proteruire (ut
 scribis) & resistere ueritati, pręsertim in rebus Ecclesiasticis, ybi
 animę uertitur periculū. Nam extra Ecclesiam nulla est speranda
 salus. Quapropter absit ā me, ut ab Ecclesia in illo uel atomo qui
 dem recedam. Sed deo adiuuante permanebo in unitate fidei ca-
 tholicę, dum spiritus hos regit artus. Quāq̄ in multis offendim⁹
 omnes. S. Iacobo teste, Si enim quis in uerbo non esse ndit, hic per-
 fectus est uir. Quare nolo de me iactare tantam sanctitatē, ut uel
 uerbo neminem offenderim, neq; gloriabor de tanta in mē sapiē-
 tia, ut uelim incautas offensiones pertinaciter defendere. Nam si
 Salomon ille rex solam postulans sapientiam, iāq; consecutus
 a domino deo tam sapientiam q̄ prudentiam multā nimis, quę
 pręcellerat sapientiam omnium orientalium, de se ipso quidē
 nō utiq; animo mentiēdi testificatus est, & dixit, Stultissimus sum
 uirorum, & sapientia hominum non est mecum. Quantomagis
 ego prophanus homuncio non debeo mihi arrogare tātam pru-
 dentiam, ut pręsumam cōtra collegium doctissimorum theolo-
 gorum recalcitrare, potissimum in iis quę sunt theologicę sabti-
 litatis, & excedunt limites facultatis meę. Iccirco in mansuetudi-
 ne suscepi uerbum, quod ad me nuper scripserunt Reuerendi Pa-
 tres mei Contubernaless tui, suspicātes me omnibus uiribus adnix-
 um, quatenus negocium librorum Iudaicorum, laudabiliter per
 Cęsaream Maiestatem cōeptum, interuerterē. Ego uero neq; ex
 literis Imperialibus neq; Archiepiscopi conuicere ualui, quid fina-
 liter de iis cōeptū fuerit aut constitutum, nec hodie scio. Si enim
 cōeptum fuit, ut omnes Hebręorum libri cremarentur, pręter
 Bibliam, certum est q̄ fuit iniustum, etiam ex uestris consiliis, &
 aliarum Vniuersitatum, quę nunc mecum habeo. Sin autem, q̄
 omnes illęsi manerent, similiter certum est q̄ fuit iniustū. Quo-
 modo ergo interuerrere conabar cōeptum negocium, quod igno-
 rabam qualiter cōeptum, cum ex sola ueritatis simplicitate nihil

I O. R E V C H L I N . L I B E R S E C V N D .

sinistri cogitans ad ignem iudicaueram quatuor genera librorū. Primo blasphemiar. Secundo haresis. Tertio famosa. Quarto re probata lectionis. De reliquis neq; canones habui neq; leges. Sed q; me insimulat fautoria iudaica perfidia notam incurrisse. Nō assentior, & uere cum Sancto Hieronymo in Apologia super schedaulis ad Pammachium & Oceanum asserere possum, testando deum & dicere. Si expedit odisse homines, & gentes aliquas detestari, miro odio auersor circumcisionem, & obiciat mihi quispiā cur hominem Iudæum habuerim præceptorem. Hæc ille. Nulli⁹ autem nationis quæ sub cælo est perfidiam me fouere, testis est uita mea quam duco irreprehensibilem. Q^d autem uernacula lingua scripsi, sane oportuit quidē. Nam & Cæsar & Archiepiscopus quibus solis scripsi uernacula mecum egerunt, ut in Commissiōe Mandato & præcepto uidere licebit. Quod item ad scandalū at tinet, non ego scandali (si quod esset) autor fui, sed Proditores. Accepi .n. clausum Mandatū, & reddidi clausū Consilium, quod iniuste Proditores publicauerunt, impressis etiā primitus libellis. Qua in causa obsecro te ut legas simile S. Hieronymo contigisse a Proditoribus, in libro de Optimo genere interpretandi, paulo post principium, ubi pariter inter alia sic scribit. Quid apud homines tutum erit? Et infra. Quamdiu non profero cogitata, maledicta non crimina sunt, immo ne maledicta quidem, quæ aures publice nesciant. Hæc ille. Sed renunciatores consiliorum Principis in Iure Ciuili furca suspenduntur, quod utinam faxit Deus & faxint homines. Cum itaq; ex contumelioso libello Ioannis Pseferkom animaduertem de quibusdam scriptis meis pusillos & infirmos forte scandalizari posse, quoniam nō solum difficile, sed penē impossibile sit ita librare & examinare uerba singula q̄ quis pponit, ut nulla esse in sensu sermōis ambiguitas, & erronea inde opinio nulla elici possit. Tum legi relegiq; scripta mea, & a nemi ne coactus, sed uolūtarie atq; libenter nodos enodauī, declarauiq; intentionem meam cui uerba deseruire debent, modo meliore quo potui, licet admodum breui, idq; in latino eloquio propter angustiam temporis. Iam enim instabant Nundinæ Francofordienses, in quibus me contra priores Nundinas expurgatū

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

oportuit, ut clarius in libelli mei folio quinto continetur, parat⁹ enim erā & in uernacula quoq; lingua ea edere, si non impreflor breuitate tunc temporis coartatus fuisset, per quam quidē declarationem meam satisfeci multis etiā doctissimis uiris, & illustraui ferme omnes propositiones, uel maiorē partem earū, quas mihi praestantissimi & grauiissimi patres facultatis tuae nunc transmiserunt, scribētes q̄ eis ipsis uideatur me non SATIS pro fidei meae sinceritate super illis expurgasse. At ego quid SATIS sit eis futurum (ita me Deus amet) ignoro. Potest una eademq; res alteri satis esse, alteri minime. Satietas enim in solo satiandi animo consistit, pro modo recipiētis, & nō rei receptae. Tu uero Doctor Egregie, mihi crede, & memoriā manda, me tibi id affirmasse, pro eo desiderio quod est mihi ad illum clarissimorum & doctissimorum uirorum cōtium, uelle me, relictis omnibus auxiliis, cupiēter esse in bona amicitia facultatis tuae, & uniuersis uobis satisfacere in uia ueritatis, tamen absq; dedecore meo, & sine ulla infamiae leuitatisq; nota, tantummodo ut sciam qualiter, & qua uia. Quod ut consequar, plane uestro ingenio erit opus, non meo. Quomodo enim ego tanq̄ Laicus digamus, nullo gaudentis clericatus titulo uel priuilegio, possem digne quae sunt fidei ad unguem explicare prima fronte, qui solum ad implicitam obligatus sum fidei confessionem, secundum q̄ credit Ecclesia, ut in iure Canonico legitur. Vestra uero tum dignitas, tum professio in altiore gradu constituta est. Vos presbyteri duplici honore digni estis, qui laboratis in uerbo & doctrina, ut & uos ipsos saluos faciatis, & eos qui uos audiunt. Si me putatis adhuc aliquo delicto praecipitū esse, uos qui spirituales estis, ut ad Galatas scribit Apostolus, instruite me in spiritu mansuetudinis & lenitatis, considerans te ipsum ne & tu tēteris. Quae uerba multum ponderada sunt, sicut omnia Pauli. Te igitur iterum atq; iterum oro, obrestorq; pro uetere nostra coniunctione ac necessitudine, proq; summa mea in te beniuolentia, & tua in me pariter, ut pro me apud praclarissimum & Primarium Doctorem Iacobū Decanum, caeterosq; excellentissimos amplissimae laudis Doctores, theologiaeq; Magistros instare uelis oportune, importune, quatenus de singulari quadam huma

AD IO. REUCH, LIB. SECVND,

nitate & in fauorem euangelicæ charitatis, ad quam tenemur omnes, dignentur suas informationes mittere meis expensis, sicut & istas quoq; expensas etiam, non petitas, uestro nuncio liberaliter persolui. Quibus informationibus contineatur, qualiter cum honore meo & bona fama citra cuiuscunq; hominis despectum aut iniuriam fideliter & dilucide puram & meram ueritatem ecclesiæ catholicæ Decretis atq; Canonibus fundatam explicare, & contraria emendare ualeam. Sic spero uisis informationibus uestris facile concordari. Tunc enim mea sponte ac ultroneo studio nullius hominis mandato iussu siue præcepto, sed ex sola dilectione Dei & proximi ac unius ueritatis amore, nemo alius, sed ego ipse tollam de uia lapides, si qui fuerint, offensionis & petras scandali, ita ut solus nobis supersit lapis quem reprobauerunt & petra quæ erat Christus, ipse est pax nostra qui facit utraq; unum, ille nos custodiat opto in uitam æternam. Amen. Vale, & hanc epistolam cum egregio DN. Iacobo, eximioq; DN. Arnolde, ceterisque tuis communicato. Datum ut supra.

DECANVS TOTAQ; FACVLTA SACRÆ

Theologiæ Generalis studii Colonienfis. Egregio ac doctissimo uiro Cæsarei Iuris Doctori famoso, DN. Iohanni Reuchlin. Sueuorum Confœderationis Iudici, moranti Stutgardia, Amico nostro dilecto.

Spiritum rectum innouet in te Christus.

ACCEPIMVS literas tuas spectabilis ac egregie uiri, ex quibus probe intelligimus te ab unitate sanctæ matris Ecclesiæ non uelle ullo pacto recedere, sed in ea & uiuens & moriens permanere, quod nobis sicut à quolibet christiano fratre ita & nunc præcipue ex te gratissimum est audire. Verum quia nostro uoto nec dum est SATIS factum, ut scandalum amoueretur, neq; ferrum maneret in uulnere, hortamur te & obsecramus in **G H R I S T O I H E S V** & requirimus,

E P I S. I L L V S T. V I R O R V M A D

ut cures quatenus ad proximas nundinas Francofordienses libelli, si qui tui ad huc extant, & apud Bibliopolas uanum habentur, aut denuo impressi aduectari possent, nulli amplius uendantur, Et aliquo dictamine tuo priores reuoces, Ores quoque cunctos qui habent, ne scandalum passi, te alium existiment quod catholice & recte de fide & ecclesiasticis scriptoribus sentient, ac Iudaeis contra perfidis & blasphemis libris, & nominatim Thalmud aduersant. Scis enim scriptum esse. Vae homini per quem scandalum uenit. Scis quoque quam poenam ueritas iniunxerit illi qui saltem unum de pusillis suis, quos sanguine coemit, scandalizauerit. Sic ergo religiose magnum Augustinum caterosque praclaros uiros imitatus face. Ne si forte quae monemus non fierent, quod tamen de te suspicari nobis tuae ad nos literae datae non sinunt, opus sit ut per illum uel illos ad quem uel quos id spectare uidetur te faciamus ad nos **V O C A R I**. Nec hoc iniquo nos putabis animo facere, sed integra ad te **C H A R I T A T E**. quatenus non per alium quepiam, sed per te ipsum res christiano moderamine corrigat. Quia scribendarum & rescribendarum literarum tardus forte aut nullus esset finis. Et nosti in his rebus non tantum nobis quantum Christo & Ecclesiae moram perniciosam esse & danosam. Et mox scandalum uelut gladium quo incauti necantur esse submouendum. Christiano etiam cuiuslibet, teste Apostolo, non solum a malo, sed & ab omni specie mali abstinendum. Neque id tibi graue aut difficile existimes, Quia nullo unquam sacrificio Deum summum gratius placaueris, quam si id te quod hortamur facere non pudebit, prudens nanque es, & facile conuicere poteris si tu non feceris, & nos quoque postquam res nobis sic innotuit torperemus, reuera etiam post mortem tuam non defuturos, qui dum tu neque loqui neque respondere illis posses, tamen leoni mortuo barbam uellant, & te forte in una tartara de lapsum legentes tua scripta & dicerent & scriberent. Confortare ergo & esto robustus, induere fortitudine tua Sion. Non erit tibi si feceris ignominia ulla, sed summa gloria, postquam non alius quispiam, sed tu animi tui uictor de teipso triumphaueris, ac malum demonem diminuti honoris aut dispendii famae argumeta tuis cogitationibus ingentem confusum ac frustra conantem longe

I O. REUCH. LIBER SECVND.

propuleris. Scriptum nempe est, uir sapiens fortis est. Et iterum Corona dignitatis senectus quae in uis iusticiae reperietur. Hanc quia tibi optamus, iccirco hoc scribimus. Tuum itaque erit si te & Christi paruulos amas, agere ut intelligamus sic fecisse, quod etiam & nunc petimus, per horum latorem, per tua scripta, an facturus sis posse praescire. Vale ex Colonia, Facultatis Theologiae sub Sigillo. Die ultima Mensis Februarii. Anno Domini. M.D.XII.

F. Conradus Kollin De Vlma Theologiae Professor, Ordinis Praedicatorum, Coloniae. Ioanni Reuchlin Imperialium Legum Doctori, cum commendatione S. D. P.

EGREGIE DN. DOCTOR, TVAS (VT TIBI morigerus sim) literas accepi & aliis exhibui. Tuae fidei synceriter scribo, quicquid scripseras minus sufficiens pro tua excusatione apparebat, cum diceret tuum tractatum inexplorabiliter mundum scandalisasse. Et post longa consilia ad hoc te debat intentio, ut Archiepiscopis scriberetur, ut ubique mandarent tuum libellum cremandum, aut certe quod Inquisitor te uocaret ut super obiciendis responderes. Nam tua excusatio semper praeseferret nescio quam contumaciam. Et quia alias synceritati fidei non satisfaceret. Ego uero honori tuo compatiens respondi, non me credere ex aliquo ordine uel iuris uel Euangelicae charitatis fieri debere uel posse, ut qui se ad uotum facultatis Theologiae errata sua reuocaturum polliceretur, cum ea forma, ut saluo honore plus synceritati fidei satisfaceret, quam posset fieri cum uiri confusione. Summa. In tantum pro tua Dominatione me obtuli, ut Prior noster Inquisitor diceret se non posse amplius a te expetere quam ego promittebam. Vnde ad hoc deuentum est ad meam fidelissimam instantiam, ut iterum ad te nuncius nomine facultatis Theologiae ueniat, qui tuae Dominationi insinuabit mentem Facultatis, quam ex scriptis Prioris nostri accipies. Ut autem omnia, animae & rerum, hominum & aduersariorum pericula euadas, meque ueracem comprobes, qui tuae syncerae fidei, de qua nunquam dubitavi, testimonium maximum perhibui, tuum inquam erit, post exemplar propositionum

EPIST. ILLVST. VIRORVM AD

quod cum presentibus mitto,ocius cōficere tractatum, adhuc in Nundinis proximis Francofordiensibus uendum, quo omni bus satisfacias. Et te animamq; tuam a perpetuo foetore liberes, non compulsus, sed tua sponte. Facile inuenies modum quo id ef ficias, utpote representando nunc in formatum Theologum, qui prius ut rerum Theologicarum expertus, ex tempore scripseris Le gista. Oro pro tuo honore & mea charitate, ne tibi hanc subeundi prouinciam difficultas aliqua sit. Nam nisi nunc parueris, non uideo quid amplius pro te possim. Age igitur age mi. charissime Doctor, & aliquot noctes ducito insomnes, & te atq; tuos amicos libera ab omni malo. Facile erit seq; quas mitto obiurgatiōes qbus utiq; tanquam solidis inniti secure potes. Quibus cum te confor maueris, nemo aduersum te praeualebit. Et ora clamantium ob struentur, & honor tuus saluus erit. Spero, quia animam & hono rem tuam non negliges, Accipe quae scribo sincerissimo animo pie, & crede ei qui te, non seipsum quaerit. Oro iterum ut cum praesentium latore Facultati scribas (ut importuni confundant) quae ad uotum eius libenter & prompte emendare uelis. Quo fiet ut ego uera pollicitus de te uidear, & locus CALVMNIAE tol latur, hoc namq; nos commendat & in nullo obesse potest. Labora ui specialiter pro tui defensione super isto articulo quo tibi impin gebatur, quia scripsisses Christum legitime & iudice a Iudaeis cō demnatum, quem sensum tua uerba habere non sinebam. Fac iuxta meam in te sinceritatem, tum facile omnibus etiam nolentibus satisfacias. Valde dolerem si tuos, quos hactenus gloriose uixisti dies cum ingloria componere te contingeret. Confido autem quia plus facturus sis quam ex te desiderari possit, & citissime calamum ar ripies, & Chalcographum imprimere curabis. Vale, & uoto amici tui pare, & pace plena fruere. Dat. Coloniae Sabbato ante Inuoca uit. Anno M. D. XII.

Ioannes Reuchlin Phorceñ. LL. Doc. Ad Facultatē Theo logicam Coloniensem S. D. P.

SPERABAM non intemperatē, excellentissimi Doctores, tot & tam humilibus meis supplicatiōibus, nuper epistolae meae ad uos perlatae insertis; a uestra non humanitate solum, quae abs

IO. REVCH. LIBER SECVND.

quolibet hoīe homini debetur cuicunq; uerū etiam fraterna cha-
 ritate quam Maieſtas euangelica nobis Chriſtianiſ edicti loco p
 poſuit, tādē aliquando impetrare potuiſſe, ut ego ille qui decla-
 ratione mea doctiſſimis uiris ſatiſfecerim, ceteris pluriū etiā uni-
 uerſitatum, ſaltem uobis quoq; ſatiandis iam & nec dum (ut ſcri-
 bitis) ſatiatis, qua ſerie, quo modo, qua forma ſcribendum ſit per
 uos fierem certior. Si enim eſſet ſpiritus Danielis duplex in me,
 non ego cuiſibet ſua ſomnia & expoſitiones narrem. Sed quia ne
 ſcio, quo malo meo fato id quod a uobis haud inique petebā con-
 ſecutus non ſim (Nam cōmeritis meis nihil ſiniſtri aſcribendum
 cēſeo, qui neq; de uobis generatim, neq; de ueſtrū quolibet ſingil-
 latim data opera & ex propoſito male meritus ſum) Sed aduerſo
 inquā ſucceſſu meo contigit, ut neq; characterē neq; typū tractādi
 ab inſigni collegio ueſtro ꝑcibus obtinuerim, experiar nihilōmi-
 nus uiriū mearum imbecillitatem, & Laicus ſacra librabo quod
 boni conſulatis obſecro. Nā ut complacēā uenerādo cœtui vſo;
 & exacerbatos, ſi qui ſint, reconciliē, & nutantibus porrigā manū;
 & gladium nō ſinam in uulnere, ſtatui mecum, ad quod antea pa-
 ratus eram, ut per epiſtolam uobis patefecerim, ex ſola Dei & proximi
 dilectione ac bono zelo noſtræ religionis Declarationes etiam in
 lingua uernacula & uulgari ſermōe ad proximas Nundinas Fran-
 cofordienſes oibus exhibere, ueteres extendendo, & ubi opus fue-
 rit iungendo nouas, quod puſillis ꝑbebit anſam ſtādi, & inſidioſis
 atq; maleuolis auferet calūniandi ocaſionē, ne uel mortuo leoni
 barbā uellant, uel cū uiuo digladienſ, in maius uulgi ſcādalum &
 euangelicæ pacis læſionē. Quod autē petitis ut libelli, ſi qui mei ad
 huc extant aut denuo impſſi, curē ne uendant, primū ſcitote, nul-
 los eſſe denuo impſſos. Dēinde meos nunq̄ fuiſſe, ſed Impſſorū,
 a quibus duodenos ære proprio mercatus ſum ut amicis donarē.
 Quapropter hac in parte mihi non erit poſſibile ueſtro uoto mo-
 rem gerere. Itaq; dignemini haud moleſte ferre, ſi quod omnino
 excedit facultates meas, uobis nō ꝑſtē, qbus ꝑfecto euperē cuncta
 gratificari. Fœliciter ualete celeberrimi Doctores & Patres mei,
 qb⁹ uehemēter opto & deſyderio deſydero me tādē aliqñ in noīe
 Ieſu Chriſti & in oculo pacis gratū fore & acceptum. Stutgardia
 V. Id. Martias. Anno M. D. XII.

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

Iohannes Reuchlin Phorcensis LL. Doctor, F. Cunrado
Kollin de Vlma, Theologiæ professori, ordinis
Prædicatorum Colonia. S. D. P.

FACIT summa fides quam tibi habeo amicus amico ut etiã dehortantibus aliis penes nos, tua tamen consilia sequar, & sic omnia cõstitui mihi agenda ut tu admones. Tractatulum faciam declarationum mearum in lingua germanica nobis uer nacula, ut ex prioribus tuis literis tibi placere conicio. Expectaui hætenus informationem Doctorum, contubernalium tuorum, licet frustra. Et nunc pro tua quoq; uoluntate, quãquam tempus admodum breue est, tamẽ noctes insomnes ducam, eo qd dies mihi consummendi necessario iam sint in Reipub. negociis secula ribus, ita ut uix queam præ laboribus hiare. Sed tamen propter Christum, spretis omnibus alijs, operabor. Quod te in tantum, si cut scribis, pro me obtulisti, ut promissionibus de me tuis Inquisi tor acquieuerit, nec ad cremãdum libellum aut ad mei uocatio nem ab aliquo præcipitatum fuerit, certe utriq; parti utiliter ges sisti negocium. Nam reuera egregie Doctor, anime mi, tuo cor di ex meo corde hoc secretum reuelo, ita me peritissimorum con silio esse fundatum, ita ualidorum opẽ suffultum, ut maius aduer sariis detrimẽtum & rerum & famæ surgeret, q̃ mihi si quid teme re contra me molirentur. Nec iura perimefco, sed iniuriam, stan te declaratione mea in latino edita. Quare tam tui illi, quã ego ipse meritis tibi gratias agamus recte licebit, utriq; enim profui sti. Crede mihi, non sum destitutus potẽtissimorum auxilijs. Sed tamen pro modestia naturæ meæ, cupio pacem plus quã genti um & nationum bella uel diffidatiões. Et malo esse in bona ami cicia tui collegij hominum eruditissimorũ cum quibus posthac futura sit mihi docta & suavis conuersatio & amica fraternitas, quã litibus dare operam. Facile rixa oritur, sed difficiles habet exitus, hoc nõ tantum ego, sed etiam uos cogitare debetis. Quod nisi esses alter ego, hæc ad te non scriberem. Nam quem motum ciẽret in militaribus tã nobilibus quã plebæis? etiã istis delori catis tunicis, & cicatricosis uelutibus, si Demosthenes aliquis corã exponeret, ac rhetorice declamaret huius negocii principium,

IO. REUCHLIN. LIBER SECVND.

medium & finem, quibus fuerit Christus, quibus fuerit fiscus. Deinde meam tam simplicem innocentiam, qui sum traditus, sum uēditus, non commonitus, non prauisus. Cuius Consilium Principi offerendum, est publicatum, anteq̄ oblatum. Eum traditorem se diciofum, & notorie infamem calumniatorem, qui cum sit Iudæus baptisatus, & laicus coniugatus, contra me Christianum hominem famose prædicauit, coadunata congregatione fidelium Francofordiæ, contemptis ecclesiæ mandatis & constitutionibus cum suspitione reditus ad uōmitum, uos nutritis fouetis & laudatis, qui emunctos & emūgendos grandi pecunia Iudæos in ista tā fauorabili causa scriptis notauit. Putas ne piarum aurium nō fiet offensuum, q̄ me in uerbulis quibusdam capere conaris, & de testanda opera non abomineris? Accederent item post manum ualidam Poëtæ & Historici, quorum hoc tempore magna copia uiuit, qui me præceptorem quondam suum, ut par est, ueneratur qui tantam iniquitatem aduersariorum perpetuæ traderent memoria, & innocenter passum me describerēt, cum athena Gymnasii uestri ignominia. Lege Minoem Platonis, & inuenies uera me dicere. Igitur noli esse iustus nimis, nedum calum tuearis, terram amittas. Thales Milesius caelum aspexit, & in foueam cecidit. Filii Israel Sabbathum dei custodierunt, & bello perierunt. Habet iustitia gradus suos. Hunc uersiculū puer didici Glimpfius est pluris quàm tota scientia Iuris. Vale foeliciter, ad pacem pronior q̄ ad superbas contentiones, quarum autores multis saepe innocētibus sunt cædis occasio. Sturgardiæ. V. ID. Martias. An. M. D. XII.

Ioannes Hiltbrandus Suecingensis Castigator Chalcographiæ Anselmitanæ, Joanni Reuchlin Phorcensi. LL. Doctori. S. D. P

EN, Præceptor obseruandissime, pullulat ex tincto Iudæo insana laurus, & tradita est Theologorum prouincia, canina faucundia. Quæ negocium omnē cuidam Tungro commendauit, Pepericorni anchoræ. Adest liber, quem Thomas Anselmus ipse patronus noster iam pridē ab Emporio Francofordiensi proximis Nundinis attulit. Colonienisum Theologorum factio. Eum

E P I S. I L L V S T. V I R O R V M A D
iussus tibi mitto. Articuli nomē habet. Tu uelim Magne CapNi-
on hac in causa, ut in ceteris cōsueuisti, magno animo sis, ne quid
moueare. Nam turdus ipsi sibi malum cacat, ut est in Prouerbio.
Vale. Tubingæ; Anno. M. D. XII.

Ioannes Reuchlin Phorcensis. LL. Doctor, Ioanni
Hiltebrando. Castigatori Anselmitano.

S. D. P

QVEM misisti libellum famosum Hiltebrande Vir litera-
tissime ac optime nuper a fratribus p̄dicatoribus, & Theo-
logistis Coloniensibus illis meis Calumniatoribus aduer-
sum me, inq; meam infamiam editum, & per Nundi-
nas Francofordiæ proximas in uniuersum orbem diuulgatum,
cuius inscriptio est Articuli, primum attonito uultu accepi & per-
legi, quoniam hactenus uocationē expectaui, quam illi per sigil-
latas mihi literas promiserunt, non ullam diffamationē. Cūq;
relegissem denuo, uidissemq; tot & tantorum uulgi opinione sa-
pientum stulticiam immensam, quin inmo Hypocritarum ne-
quiciam & malignitatem intolerabilem, resumptis uiribus, cor in-
trepidum nactus sum, cum lata quadam illis resistendi cupidita-
te. Quod facile factu iudico. Cum in eo libro illo singulæ proposi-
tiones nihil aliud quidem sint, q̄ mea propria argumenta, non
ab ipsis, sed a me inuenta, & multo ante per disputationes meas in
Oculari speculo proxime Cōsilio iunctas, & in uulgari Clara in-
telligentia lucidissime declarata, soluta, & resoluta, pro mentis
meæ sententia, quam humiliter Ecclesiæ subieci determinationi-
bus, non semel sed longe sæpius. Quapropter qua uia sit inchoan-
dum bellum ut pax habeatur, consule. Non enim reperitur ullū
problema, non argumentum, nec ulla illorum Propositio, quæ
suam determinationem, tam in disputatione q̄ in uulgari de-
clara-tione nō prius habuerit. Quod coram ut oculis cernere possis
non sine folio ficulno subieci Catalogum.
Propositio prima. In disputatione mea argumento primo, & in
Declaratione uulgari quæ intitulatur Clara intelligentia. §. 28.
Propositio. 2. In disputat. argumento. 2.

AD IO. REVCH. LIB. SECVND.

- Propositio. 3. In disputat. arg. 3. & in declar. uulgari. §. 1. z. 3.
 Propo. 4. In consilio ipso. fo. 20. circa si. per Canonem Ecclesie.
 Propo. 5. In disput. arg. 1. in solutione & declarat. uulgari. §. 4.
 Propo. 6. In fine consilii. fo. 20. ad finē, & in uulgari declaratione. §.
 5. & in disputatione argumento 4.
 Propo. 7. In disput. arg. 26. & 9. & 7. & similibus. Et in uulgari decla-
 ratione. per primum notabile usq; ad. §. 1.
 Propo. 8. In disputa. arg. 9. & in uulgar. declar. §. 8.
 Propo. 9. false translata, & 10. In disput. arg. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16.
 cum eorum solutionibus. Et in uulgar. declar. §. 9. 10. 11.
 Propo. 11. In disputa. arg. 18. & in uulgar. declar. §. 12.
 Propo. 12. & 13. In disputa. arg. 7. & in uulgar. declar. §. 8. & præfer-
 tim. 13. propositio. §. 13.
 Propo. 14. & 15. In disputa. arg. 34. & 32. Et in consilio fo. 3. facie
 prima circa literā M. & in Apologia speculi Ocularis ad falsi-
 tatem xii. & xiii. Et in declar. uulga. §. 15. & 16.
 Propo. 16. In disputa. arg. 33. & in declar. uulgar. §. 17.
 Propo. 17. In disputa. arg. 20 & 34. & in declar. uulg. §. 18.
 Propo. 18. In disputa. arg. 35. & 36. & in uulgar. declar. §. 19.
 Propo. 19. In disputa. arg. 2. & 37.
 Propo. 20. In disputa. arg. 38. & in uulgar. declar. §. 20.
 Propo. 21. In disputa. arg. 39. & in uulgar. declar. §. 21.
 Propo. 22. & 23. in uulgar. declar. §. 22. in forma.
 Propo. 24. In uulgar. declar. §. 23.
 Propo. 25. In disputa. arg. 42. & in uulgar. declar. §. 20.
 Propo. 26. In uulgar. declara. §. 24.
 Propo. 27. In disputa. Valde in multis locis. Et in summario Spe-
 culi ocularis in principio libri, & notatur clare in primo nota-
 bili uulgaris declarationis & §. 6.
 Propo. 18. In uulgar. declar. §. 25.
 Propo. 29. & 30. In disputa. arg. 44. & 45. & 46. & in declar. uulgar.
 §. 26. 27. 28. Et singulariter ad oppositiones sub. 30. propositio-
 ne contētas responsum est in declaratione uulgari. §. 40. & 41.
 Propo. 31. In disputa. arg. 38. & in uulgar. declar. §. 28. ubi Epistola
 excusatur.

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

- Propo. 32. In disputa. arg. 47. & in declar. uulgari. §. 29.
 Propo. 33. 34. 35. falsata. In disput. arg. 48. & in uulgar. decla. §. 30.
 Propo. 36. In disputa. arg. 49. & in uulgar. declar. §. 31.
 Propo. 37. Ex uerbis consilii, In forma cuiusdam oppositionis mo-
 tum quod sentit talem obiectionem nihil ualere cum absq; so-
 lutione dicitur. Quicquid sit, quasi diceretur, q; hoc De per se
 nihil sit, in Consilio. fo. 16. facie secunda uersus finem.
 Propo. 38. In uulgari declaratione. §. 32.
 Propo. 39. In uulgari declaratione. §. 33.
 Propo. 40. In uulgari declaratione. §. 34.
 Propo. 41. In disputa. arg. 52. & in uulgari declarat. §. 36.
 Propo. 42. In declaratione uulgari. §. 38.
 Propo. 43. In declaratione uulgari quæ intitulatur Clara intelli-
 gentia. §. 39.

Quibus singulis, Hildebrande mei amatissime, a singulis quibusq;
 doctissimis (ut probum decet omnē arbitrum) grauitè ponde-
 ratis & compensatis, hastam abiicient Theologistæ, ac suo more
 pro thorace ferrea consuetam Lenidensam induent. Nam ut ait
 Ouidius. Et mihi sunt uires, & mea tela nocent. Vale uirorum op-
 time. Et hoc Coloniensium Theologistarum futurorum atramen-
 tum cum amicis nostris & eis perq; doctissimis comunica, in rem
 meam consulturis. Iterum uale. I. Dieb. Octobris. An. M.D. XII.

ERASMVS ROTERODAMVS REUCHLI
 NOSVO. S. D. P.

SI Vales nostræ Germaniæ decus, est unde plurimum gaudē,
 Recutitus ille ex nocentissimo Verpo scelerator nō Christia-
 nus, sed Christianistes edito libello, eoq; uulgari lingua ne nō
 intelligant ipsius sōdales, doctos omnes ut audio nominatim la-
 cerat. Sed meo iudicio mōstrum modis omnibus indignum est,
 cuius mentio fiat in literis hominum eruditorum. Deum imor-
 talem, quali organo utuntur personati illi religionis euerso-
 res. Plus unus ille semiiudæus Christianus, nocuit rei christianæ, q̄
 uniuersa Iudæorum sentina. Planē, ni fallor, is suæ genti præbet,
 q; Dario Zopyrus, quanq; hic multo scelerator. Nos mi Reuch

IO. REVCH. LIBER SECVND.

line neglectis portentis Christo nos oblectemus, & honestissimis fruamur studiis. Tuus Roffensis & Coletus belle ualent. Omnes eruditi probiq; uiri te amāt. Expostulaui cum Dorpio, quare hæc Academia se miscuisset tuo negotio? nam huius stylo abusi sunt ad hoc negocii. Is respondit, unum Adrianum fuisse authorem, cui nunc contigit Cardinalatus. Nec unq; tamen fuisse mentionē hæreseos, sed errorum duntaxat. Quid autem uacat errore? Tam etsi ego nihil illic erroris uideo, Curauī libellum latine uertendū, ac misi Roffensi. Bene Vale. Louanii. XVII. KL. Decembres. Scripsissem copiosius, sed hic incertus erat γραμμαρφόρος.

Ioannes Roffensis Episcopus, Clarissimo
Ioanni Reuchlin.

SALVVS sis Reuchline charissime. Doleo plurimū literas eas quas ad me dederas periisse. Ne grauēris itaq; precor, ad nos scribere iterato. Sum enim ex tuis fautoribus unus, & fortassis non minus q̄ q̄ quotidie assidet lateri tuo, neq; minus mihi molestum est hoc iniuriatum negocium, quod Fratres isti faceffunt tibi, q̄ qui tui amātissimus est. Quamobrem te precor, oprime & eruditissime Ioannes, digneris nos aliquarum tuarum literarum participes facere, ne frustra uideamur nobis hunc nostrum amorem in te collocasse, & fœlix. Valeas. Ex Londino Angliæ.

ERASMVS REVCHLINO SVO S D.

IAm bis ad te scripsi, fortassis negligentius q̄ decuit ad tantum uirum, sed tamen amice simpliciterq;. At tu ne uerbo quidem respondes, Non possum quicq; de te suspicari, nisi quod sit eruditissimo simul & humanissimo uiro dignum. Episcopus Roffensis uir absolutissimæ doctrinæ in suis ad me literis ita de te meminit. Quod mei meminisse uolueris, & me per literas salutare, gratias ago tibi maximas, & præcipue quod de Reuchlin tam diligenter omnia scripseris, cui ego ualde faueo, quanq; incognito mihi. Ac paulo post. Ad Reuchlin illum redeo, cuius opera si qua ediderit quæ apud nos non fuerint, cures quæso ad nos perferri. Nam mihi ualde placet hominis eruditio, ut qui uicinius ad Ioannem

EPIST. ILLVST. VIRORVM AD

Picum accesserit, alium extare neminem credā. Vellem Erasme sciscitareris ab eo per literas, si forte illū nō conueneris, unde acciperit genealogiam illam sacrosanctæ uirginis Mariae, quā uocabulario suo Hebraico apposuit. Vehementer enim scire cupio unde habeat ea res auctoritatem, simulq; quo nam modo fieri possit, ut cum iuxta Philonis breuiarium, Solomonis linea penitus intercisa fuerit, ipsa nihilominus ex Solomone illic descēdisse tradat. Coneris Erasme ut meus Reuchlin dignetur me de his duobus certiorē facere. Rursum in fine. Vale optime Erasme, & me ipsi Reuchlin commendatissimum facias, quem haud dubie uisirem ipse, si non his sacris uestibus essem indutus. Hæc mi Reuchlin uir ille clarissimus suapte manu ad me scripsit, quæ ad uerbum ad te transcripsi, ut ex his intelligas quanti te faciat. Dign⁹ est cui morem gerat humanitas tua, uel ob hoc ipsum, quod te tam ardentē amat. Nos hoc in procinctu scripsimus & quidem occupatissimi. Nam Romam auolamus. Quod attinet ad editionem operū Hieronymi, tantum abest ut uel pilum tuorum laborum aut gloriæ mihi uelim uindicare, ut citius aliquid de meo in te transfuderim. Cum eum laborem susceperem, ignorabam te in eodem uersari. Quantū non agimus idem. De Hebraicis literis nihil arrogem mihi, quas primoribus duntaxat gustauit labris. In Summa dabitur sua cuiq; laus, idq; candidissime. Bene Vale. & Erasmus in eorum adscrito numerum, qui tuo nomini uere & ex animo faueat. K A L. Martiis.

ERASMVS IOANNI CAPNIONI
SVO S. D.

CVM, agerem apud Britannos, redditæ sunt mihi tuæ literæ una cum absolutione Episcopi Spirensis, communicauit cum doctis aliquod amicis, quorū nullus est quin & suspiciat ingenium tuum tam foelix tanq; fecundum. Riserūt, & a me damnatum illum libellum uehementer efflagitarunt, uel hinc cōiectantes rem esse præclarā, quod talibus displicuisset. In primis autem Episcopus Roffensis uir singulari morum integritate, ac Theologus absolutissimus. Deinde Ioannes Coletus, Decan⁹ sãcti

IO. REVCH. LIBER SECVND.

Pauli, apud Londinum. Me tamé nonnullus adhuc habebat scrupulus, ne quid scripsisses incautius, quod uiderem Episcopi sententiam subtimide scriptá esse, ac pene meticulosam quod adderet hæresim apertam, & accedente tractatu, donec Moguntiaë nact⁹ ipsum libellum, articulos illos hæreticos, irreueréntiales & impios legissem, iam risum tenere nõ potui, posteaq̃ autem damnationem illá, bone Deus, q̃ belle compositá legissem, absolui te, eaq; mihi Apologiae uice fuit, maioremq; in modum optabam, ut ea in eruditorum omnium manibus esset. At simul atq; legissem & Apologeticum tuum, tanta alacritate, tanta fiducia, tãto eloquẽtia fulmine, tanto acumine, tam multiiuga eruditionis ubertate conscriptum, iam mihi uidebar, non audire reum pro se dicentẽ, sed uictorem de subactis hostibus triumphum agentem. Vnum illud desyderabam mi CapNion, loquar enim simpliciter & amice, malebam te in locos illos communes parcius digredi aut certe minus immorari, ad hæc, magis temperasse a manifestis cõuitiis. Verum illud si uitium est, uitium est hominis eruditione ac literis superfluentis, hic difficile est alieno dolori modum præscribere. Rem facies eruditis omnibus gratissimam, si curaris illum libellum in Angliam transmittendum, uel ad Ioannem Episcopũ Roffensem, uel ad Coletum Decanum. S. Pauli. Ipse quoq; si potero mittam meũ, tametsi unicum mihi. . . Scripsimus annotationes in **NOVVM TESTAMENTVM** uniuersum. Itaq; est animus excudendum curare nouum Testamentum græcum, adiectis nostris annotamentis. Aiunt tibi exemplar esse emendatissimum, cuius copiam si feceris Ioanni Frobenio, gratam facies non solum mihi atq; illi, uerum etiam studiosis omnibus. **Co**dex integer & incontaminatus ad te redibit. Vale & rescribe. **Ad** literas quas in Anglia accepi respondi, an redditæ sint nescio. Tuas literas expectabo. Rursum uale, totius Germaniæ uere unicũ decus & ornamentum incomparabile. Magnopere cupiebam te cum coram colloqui, uerum ut uideo non licebit. Nam ad Idus Septembres hinc in Italiam pergo, nisi si quid extiterit interea noui. Iterum atq; iterum Vale. . .

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD
ERASMVS REVCHLINO SVO
S. D.

NVLLO sermone consequi queam, quo studio, qua uene-
ratione tuum nomen prosequatur, magnus ille literarum
ac pietatis Antistes, Episcopus Rossensis, adeo ut cum ante
hac plurimi fecerit Erasmus, nunc admiratione Reuchlini pe-
nè contemnat. Quæ res adeo me nulla urit inuidia, ut uehemen-
ter etiam gaudeam, proq; mea uirili currètem (quod aiunt) exti-
mulem. Nullas ad me dat literas (scribit autem crebrius) in qui-
bus non faciat honorificentissimam tui mentionem. Deceuerat
posito cultu Episcopali, hoc est, linea ueste, qua semper utuntur
in Anglia, nisi cum uenantur, traicere, hac præcipue causa im-
pulsus quo tecum colloqui liceret, tanta habet hominem, discen-
di tuiq; sitis. Atq; hac lege nos ad nauim properantes decè apud
sefe dies detinuit, ut unâ traiceremus. Verum incidit postea cur
mutaret consilium, & si rem distulit, animi propositum non mu-
tauit. In extremo digressu sollicite me rogauit, qua re possit tibi
gratû facere. Respondi, tuâ fortunâ non esse eiusmodi, ut magno
pere egeret pecunia, uerum si mitteret annulum aut uestem, aut
aliud eiusmodi, quod ceu tui monumentum possit amplecti, id
fore gratissimum. Respondit, se nihil laborare quanti constaret,
modo tibi gratum esset, collaudaui hominis animum, suspicor
eum breui ad te uenturum. Interim fac scribas mihi, quid tibi po-
tissimû mitti cupias, nullis ille parsurus est sumptibus. Senti illum
audivissimum calamorum $\nu\lambda\omega\tau\acute{\omega}\nu$, cuiusmodi mihi tres donasti,
pròinde si tibi sunt aliquot, nullum munus gratius mittere possis,
non grauaberis eum crebris appellare literis, & item Coletum;
uterq; tui studio, sissimus est, uterq; talis est, ut etiam si nulla spera-
retur utilitas, tamen ob egregias quibus præditi sunt uirtutes, &
animum in te tam propensum, digni erant amore mutuo, nunc
ambo summam apud suos obtinent auctoritatem. Coletus etiâ
Regiæ Maiestati intimus est, & ad priuatissimû colloquiû quo-
ties uult admitti. Leo Summus Pontifex ad meam epistolam
quam excusam legisti, diligenter respondit, nec minus amanter
q; diligenter, adiecit alterû Breue, quo me sua sponte Regi Anglo

IO. REUCHLIN. LIBER SECVND.

rum commendauit, haud quaquam more uulgari, atq; id nomi-
 natim adiecit, se id suapte sponte facere, nec a me nec a quoquam
 ut id faceret rogatum. Responderat uterq; Cardinalis, uerum hæ
 literæ in tuam Germaniam missæ sunt ad Ricardum Pacorum,
 hominem egregie doctum, qui nunc apud Eluetios oratorem
 gerit. Quin & Pontificis Breuia mihi non ante sunt reddita, quã
 in Angliã rediissem, quã si in tempore fuissent reddita, fortassis
 & Hieronymum Leoni dedicassem. Mihi uix dum in Brabãtiam
 reuerso, Illustrissimus Princeps meus Carolus Præbendam dona-
 uit, satis & honorificam & copiosam. Reuisi Britanniam, saluta-
 rus Mæcenates meos, & amicos ueteres, Reperi multo nostri q̃
 reliqueram a mantiores. Archiepiscopus cum semper amarit uni-
 ce, nunc tantum adiunxit ueteri in me studio, ut ante parũ ama-
 se uideri possit. Omnia sua mihi detulit, recusaui pecuniam. Abe-
 unti donauit equum, & calicem cum operculo elegantissimum
 inauratum, pollicitus apud mensarios pecuniam quantamcunq;
 iussit se depositurum. Nouum Testamentum plurimos amicos
 mihi cõciliauit ubiq; tametsi nonnulli strenue reclamant, p̃ser-
 tim initio, sed hi in absentem tantum, & ferme tales, ut nec lege-
 rint opus meum, & si legerent, non intellecturi. Scribe ad nos fre-
 quenter doctissime Reuchline. Quicquid Antuerpiã miseris, ad
 Petrum Aegidium Scribam publicũ, id mihi certo reddetur. Be-
 ne uale Germaniã nostrã decus. Si Philippum Iuuenem ad Ros-
 fensem miseris, tuis commendatum literis, mihi crede, tractabi-
 tur humanissime, & ad amplissimam fortunam prouehetur. Nec
 usquam contingeret plus ocii ad optimas literas. Fortassis ille sitit
 Italiam. At his temporibus Italiam habet Anglia, & ni plane fal-
 lor, quiddam Italia præstantius, Rursum uale. Calecii. VI. KAL.
 Septembres.

Erasmus CapNioni.

CVM has literas parasssem ad primam γραμμαρφόρη copiam
 Redditæ sunt Antuerpiæ tuæ literæ, sed Mense Iulio scri-
 ptæ, quas ego ad finem Septēbris accepi, ad has ut paucissi-
 mis respondeam. Erat quidem mei officii doctissime Reuchline
 literis tibi gratias agere pro Codice, hoc est deliciis tuis, nobis cõ-

E P I S. I L L V S T. V I R O R V M A D

modato missis, Sed Frobenius in causa fuit, qui me non admoni-
to librū remiserat. Nānias meas, tuo hoc est doctissimi optimiq;
uiri calculo comprobari uehementer gaudeo. Certe tam, q; tua
præ meis contemnis, age ne nimis amice, & modeste plus satis. Et
infelicitatem tuam deploras t̄ qui fœlicissimo illo seculo uide-
ris Italiam, florente Agricola, Politiano, Hermolao, Pico, cui tam
uaria tanq; recondita contigerit eruditio, qui tot summis uir-
tutibus notus ac familiaris fueris. Qui nunc quoq; optimis ac doctissi-
mis quibusq;, sic charus sis & adamat, ut si pater esses, omnibus
intimius charus esse non possis. Adorat te propemodum Episco-
pus Roffensis. Ioanni Coletō sacrum est tuum nomen. Quod ni-
minister perdidisset epistolam tuam, haberet eam (ut aiebat) in
ter sacras reliquias. Nuper inuisi MONASTERIUM perue-
tustum Cartusienſium apud Sanctum Odomarum Artesiæ op-
pidum. Eius loci Prior, è tuis libris mire literas hebraicas assecutus
est, nullo præceptore. Tibi uero sic dedit, ut nomē etiam ipsum
ueneret. Erat forte apud me quædam epistola tua, quam ubi sen-
sit tua scriptam manu, obnixè rogauit ut apud se relinquerem. Eā
identidem exosculans. Non pauci sunt, mi Reuchline, hoc in te
animo. Quod tua uirtute contentus negligis hominum maleuo-
lentiam laudo. Ipsa uirtus abunde magnum sui præmiū. Et si pa-
rū agnoscit hæc ætas, agnoscet posteritas, deniq; agnoscet Christus
cui tui militant labores. Scribe uel paucis Coletō, is iam senex
græcatur. Roffensis etiā processit fœliciter. Rursum uale doctissi-
me Reuchline, Antuerpiæ. III. KAL. Octob. Ex ædib. Petri Egi-
dii publici Scribæ, ad quas si quid miseris, id mihi facile reddet.

¶ Amici sunt Reuchlino In Anglia Doctissimi.

M. Guilielmus Grocinus Theologus.

Thomas Linacrus Medicus Regius.

Cutbertus Dunstanus Iureconsultus, Archiepiscopi Cantuarien-
sis Cancellarius. Guilielmus Latamerus Theologus.

Iohannes Coletus Decanus S. Pauli Londini

Thomas morus Londoniensis Iudex & Aduocatus disertissimus.

Andreas Ammonius Secretarius Lucēsis, doctissimus. Omnes sci-
unt græce excepto Coletō.

IOAN. REUCH. LIB. SECVND.

F. Ioannes Quonus Prior Cartusiae propè Sanctum Odo-
marum, Venerabili Domino Iacobo Fabri
Magistro Parisiensi.

ETernam in Domino Iesu Salutem. Audiui Ioannem Reuch-
lin admirabilis ingenii uirum, Parisum in breui fore petitu-
rum, uirum inq̄, quem aliquid supra hominem esse suspicor.
Quis enim nisi stolidus aut malicia excæcatus fructuosissimum il-
lius non miretur diligatq; laborem? o si hunc audire mihi liceret
Nempe ab olim ingens mihi inest desiderium audiendi, quid do-
ceat illa sublimis Cabalæ sciētia, quibusue principiis adipisci pos-
sibile sit, quam tantopere extolli audiui. Confido, quia dum ue-
nerit, illi indiuiduus comes iugiter adhærebis. Infœlix ego, qui
uestro colloquio adesse non possum, quod certe me delectaret su-
per omnes delicias. Obsecro mi Præceptor uenerandissime, ut ab
eo sciscitari nō pigeat, an (quemadmodum pollicetur in suo Ru-
dimentorum libro) scripserit de punctis, de profodia, ac de longis
& breuibus. Et ubi huiusmodi libri impressi reperiuntur. Deniq;
si quid de scientia Cabalistarū ab illo eradere poteris, obsecro uel
breui epistola illius participē me facere digneris. Erubescō certe
hoc à te tam familiariter exigere, quia uicem reddere nō possum.
Sed tuæ liberalitatis ingenuitas, quam optime noui, ausum mihi
præstat. Et si talis sim qui tibi, quod te dignum est, retribuere non
possit, eum tamen qui te grandi diligit affectu, rogo, ne contēnas,
quem si idoneum habere nequis remuneratorem, habebis tamē
quoad uixero pro sua salute apud Dominum deuotum oratorē,
qui te sua bonitate semper bene ualere faciat. Ex Conuentu Fra-
trū Cartusiensium uallis Sanctæ Aldegondis prope sanctum Au-
domarum. XXIIII. Iulii.

Iohānes Franciscus Mirandulæ Dominus, Ioanni
Reuchlin Phorensi.

Salue Reuchlin. Quom iā septies Germaniā pro ditiōe mea
peritsem, & iter Vindelicos cōmorarer, Cūrad⁹ nī Peutinger⁹
& ex uetere amicitia & gratia, ut arbitror, de lris fabulādi me
cōuiuio suscepit. Aderat & Bilibaldus nī. Qui ex negotio Norin-
bergēsi eo se cōtulerat. Multa iter nos de lris, nec parū multa de te

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

Tum ego, qui in Italia librum unum de Rudimētis hebraicis tū uideram, nec mihi habere illum poteram, quæsiui an ea in regiōe uænalis haberet. At ille, nō (inquit) est opus, nec mora, promptit ex Bibliotheca sua librum, meq; illo donauit & animo & fronte hilari. Inde in Italiam pauloq; post in patriam ditionem reuersus, secundo iam ab exilio redux, uersare librum auidius cœpi, reuocaturus in memoriam quæ partim exciderant, ab hinc fē me annis quindecim, partim non tenaciter hæserant, ob alia negocia & literaria & bellica. Incessitq; me adeo ex ipsa lectiōe ardor, ut quicquid hebraearum literarum haberem, per me ipsum, nō per interpretem haurire cogitarim. Quapropter ad te scribere operæ p̄ciū uisum est, rogatū, ut ne graueris mihi significare, an libri ulli qui nō sint omnibus comunes, apud te sint, aut ad linguam ipsam sincere casteq; tenēdam haberes, aut ad sacrarum literarū remotiora sensa peruestiganda, si forte mihi fieri eorū copia per te poterit, & inueniantur Hebræi qui ex fide uelint exscribere. Impensam ego oēm uel Augustæ in nostri Conradi manibus, uel ubicunq; uolueris curabo deponendam. Tu interea si libuerit operā daturus es, ut ipsorum librorū index ad me perferas. Super oia uero, q̄ unq̄ in me cōferri per te possint, illud gratissimum fore existimes uelim, si rescire tua diligentia potero, quo pacto sacrarum carmina literarū se habeant. Neq; enim ullam aut Pindari aut Flacci effigiē in psalmis uel de longinquo possumus intueri, quam tamen olim & Hebræi multi, & etiam Hieronymus proxime ac citra uelamē inspererunt. Nec in Moyse cantico aut in libris Job heroicis ullos uersus agnoscimus, quos illi percalluere. Quæsiui ego hac de re ex Hebræis, qui se linguæ suæ bene compotes esse profitebant, munitis simeq; ad cætera respondebant. Ad hoc unum, ne γῶ quidem, ut dici solet a grecis. Qua de re consulere te accuratiorem omnibus in literis hominem, & in Hebræis longe lateq; uersatum, operæ præcium duxi. Vale. Mirandulæ III.

Kalend. Aprilis. Anno M. D. XVII.

Ioannes Reuchlin Phorceñ. LL. Doctot, Ioanni Francisco Pico Mirandulæ Domino. S. D. P.

QUID non sim facturus? Generose Comes, quod & facere
 possim, & fieri tua interesse cognorim, ita est omne locatū
 in te meum obsequendi studium, quem ante amavi q̄ uidi,
 ob ingentes toto prædicatas orbe uirtutes tuas. Sed tu
 quæ uires nostras excedunt ne uelis quidem, certe scio, in me desy
 derare, ut est illud quod es flagitas, quo pacto sacrarum carmina
 literarum sese habeant. Mihi sane legenti & Eusebium in præpa
 rationis Euangelicæ libro, si rite recordor, undecimo, & Hierony
 mum in Job Vziræ prologo, cæterosq; nostrates, profecto dudū
 ante mota fuit hæc *πολυπραγμοσύνη* circa Flacci, Pindari & Alcai
 Sapphusq; modulos in consecratis Instrumenti ueteris uolumini
 bus, ut aiēbant, facile inueniendos. Qua in re impendi operam nō
 mediocre. Sed ut libere fatear, haud secus atq; tu ipse frustra pro
 fus, & sine fructu, ut tandem in eam totis pedibus libeat ire senten
 tiam, studiosos Hebræorum aliquos olim exitisse, qui applaude
 re atq; blandiri græcorum ingeniis multum sūauitate ac faciūdia
 linguæ occupatis, conati sint, ne Iudæorum opera existimarent
 penitus & scabra nimis esse, ac supra modum barbāra. Quos em̄
 ea in re Hieronymus noster imitatur, hi omnes græce scripsere.
 Nunquam uero eiusmodi apud ullum legi Hebræorum, quanq̄
 ut uera dicam, non omnia eius gentis legi. Extat Iosephus quem
יִסְרָאֵל nominant hebraice scriptus, ubi nihil horum con
 tinetur. Itidem confirmant cæteri Iudæi etiam ualde docti. Habēt
 nimirum, id quod non negaui, suos modulos & pedes, tam rhy
 thmicos q̄ metricos, quātitatesq; syllabarum, quibus iuniores po
 etæ in carminibus gnauiter utuntur, ut in eo libro quem nunc de
 Profodia & Orthographia linguæ Hebraicæ, quantum per lites
 Fratrum Prædicatorum innocenti mihi denuo Romæ motas li
 cebit, excudere proposui, studiosissimis quibusq; ubertim explana
 bitur. Qua de arte nuper chartas confeci xvi. aduente Deo, to
 tum operis breui suppleturus. Sed quantum mihi uidere uideo,
 profecto nusq̄ in sacra scriptura dephēdere queo, q̄ uersus perpe
 tuo similes sibi fluant, & una ratione decurrant. De his aliās. Nūc
 quos habeam libros Hebraicos, ut scribis, qui non sint omnibus
 comunes, ex his de Arte Cabalistica editis a me dialogis, quos hic

EPIST. ILLVST. VIRORVM AD
ad te mitto, cognoscere potes. Sed qui ex Iudæis apud nos inueniatur qui tales libros non modo excubere, uerum etiam legere possint reperies forte neminem. Paupertate namque omnes pressi, literarum studiis non incumbunt, ideo nec mea quidem illi legunt, nec ego ullam cum eis habeo conuersationem. Facilius Romæ inuenies apud Reuerendissimum Grimanium Cardinalem, inter illos olim patris tui libros, quos utinam uidere possem. Nā haud parum multis hebraicis ego quoque & moleste & grauius egeo. Quare uicissim oro, ut me tu ipse adiuues, & foeliciter ualeas. Stutgardia: Prid. Kalend. Quintiles. Anno M. D. XVII.

Hermannus Comes de Nuenar, Iohanni
Reuchlin Phorcensi S. D. P.

EN tibi amicum utrumque grauem qui tuas partes tenet apud Leodios & Aquas. Exegit à me literas commendaticias ut te ex itinere inuisere posset, quod feci ipse non inuitus, cum quod te amem, tum etiam quod illi negare non potui. Contra Honstratum, id est κωδὸς γογγύων καὶ κωδὸς γογγύων Canironclum illum bonæ famæ hostem paucula inepriuiimus, grauiora quoque ad exitum maturâtes, pedetentim contra beluam incedendum est, quandoquidem externa præsidia nondum accesserunt, coniunctis copiis expugnari commodius poterit. Egrege animauit me Buschius, idemque Huttenus fecit, ambo tui honoris propugnatores, quorum posterior ille posterioribus ad me literis suis uoluit, ut quoties ad te scriberem, sui facerem honorificam mentionem. Sed quid anserem me iubet stridere inter olores? ille tamen cum sit amicus facile obtinet ut parere malim etiam ineptus quam impietatis insimulari. Tu autem nosti hominis ingenium, mores, indolem. Præter uirtutes & genulum splendorem totus est candidus, cultus, atque elegans. Te ita obseruat ut præferat etiam necessariis, literas ita colit, ut nullum barbaries acriorem sentiat hostem. A Glareano quoque è Galliis nuper literas accepi, ubi partes nostras tenent eruditi aliquot, quorum in dies expecto præsidia, apud Eburones idem facit religiosus ille quidem, sed accuratissime doctus Paschasius Berselius. Verum, ego nihil opus esse iudico tantis auxiliis, contra ranas paucas, quas etiam

IO. REUCH. LIBER SECVND.

nunc garrulitatis suæ pudet, alias intendi machinas, agitur res du-
ctu optimatum, hos ualde suspicit hoc hominũ genus. Spero bre-
ui te aliquid intellecturum quod afficiat. Incipiunt iam paulum
diffidere ipsi, tota adhuc faba cudetur in capite Astarothi. Anthe-
um nactus est fortiorem, Hercules ille Ficticius, qui ita seipsum ap-
pellat. Quiesce tu, interea dum luctamur, uidebis ut te ex insidiis
eripuero. Deinde si tibi otium suppetet, ad nos quãdoq; accedas
uelim. Ludemus bellam comœdiam, conficiemus Sycophantas,
usq; ad medullas. Leodiensis episcopus Gallicum explicauit no-
dum, adiunctus Burgundionibus, quæ res facile efficiet ut nobis
quoq; accedat, possum aliquid apud illum. Cum ueneris ad nos,
curabo ut omnia pro uotis nostris eueniant, nil tibi æque condu-
cere possit, q̃ eius Principis fauor. Bene uale. Colonia.

Io. Potken Præpositus S. Georgii Coloniae, cum tui
amantis. I. Q. Ioanni Reuchlin Phorcenſi LL.
Doctori S. D. P.

NIHIL ambigimus doctissime doctor, quin & nostræ & ali-
orum tibi & innocentia tuæ fauentium literæ, te ob Picatũ
non per tecta in urbibus uolatium, sed uicatim & domatim
etiam casatim humum non quatuor sed quinq; digitorum pedi-
bus calcantium & quæstum mendicare facientium uexationes,
forte formidulosum, aliquantum recreent, eaq; de re te de nõnul-
lis, proximis diebus pro & contra te Romæ gestis, certiozem face-
re curauimus. ¶ Die Veneris proxime lapsa, nobis præſenti-
bus, decreta fuit inhibitiõ per Reuerendissimum Cardinalẽ Gri-
manum alterum ex duobus dignissimis Cardinalibus, ad cogno-
ſcendum & terminandum omnes & singulas causas tuas per postre-
mum reſcriptum in Inhibitionis Instrumento insertum, deputa-
tionem, & iactantia tibi aduersantium confusionem ad te mit-
titur plenius intelliges. Adempta est tertio Iudici Cardinali omnis
Iurisdictio, perbelle quidem, ne propter superiorem in ripa flumi-
nis locum, quem denuo obtinet, potum tibi forte turbasset. Iussi-
mus nuper, & nunc quoque iubemus, bono te esse animo.

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

Optamusq; ut sicut egregie cepisti, pro uirili cures, ut omniū clī-
 matum gentes se suis sibiq; respectiue alienis linguis inuicem in-
 telligant. Nam id profecto necessarium est, si tandem unus fuerit
 pastor, unum & ouile nouum. Proh dolor propter nostra maio-
 rumq; nostrorum peccata, a tempore Apostolorū citra, Spiritus
 sanctus ad humanum genus in specie uisibili non descendit. Sed
 donum diuersarum linguarum tot iam seculis negatum, calami-
 tatem & miseriam mortalium tandem miseratus, tuis perpetuis
 uigiliis & lucubrationibus, hominibus germanis tribuit & palam
 fecit. Quod si idem zelus in tuis amulis esset, qui in Diuo Vincen-
 tio Hiberno, ordinem Fratrum Prædicatorum uere professio, fuit,
 qui Vincentius non in tui similes, contra charitatem inquirendo
 sed plebem Christi nostri Fidem docēdo, ab omnibus eius sermo-
 nes audientibus intelligebatur, profecto inter te & Iacobum tuū
 pro improbo conatu suo supplantatorem, & eius complices, quos
 tu Quasarios, nos uero Quasidicarios, appellamus, similtas el-
 set omnino nulla. Superesse putamus, ut posito metu, sicut om-
 nes nos, etiam tuos uexatores, per nouum tuum docuisti opuscu-
 lum, quo nam modo sermo fieri debeat ad populū, ita quoq; ger-
 manicam puericiam, adulescentiam & iuuentutem doceas, diuer-
 sas quas calles linguas, & faciliore discēdi modum, ut eo magis tui
 amuli iaceāt in gloriā, tuq; etiam post Nestoris annos, corpore se-
 pultus, contra eos gloriosum ducas Triūphum. Domino Stepha-
 no Rosino plurimum debes, qui tuas haud secus q̄ suas proprias
 pro uirili, etiam nomine Cæsareæ Maiestatis, tuetur causas. Teg-
 sola uti credimus fama sibi notum, Martinus de Groninga Iuriū
 Doctor amat, quippe qui Interpretis iuratus, magnam ex his quæ
 nostra Germanica lingua in actis continentur partem interpre-
 tatus est. Et omnia breui est, Deo uolēte, absoluturus, minimis tuis
 expensis. Nec tuis rebus deest Ioannes Van der Vuik procurator
 tuus, doctus quidem, & in his quæ ad forum pertinent, interdum
 ad nostrum recurrens oraculum. Componitur **DIALOGVS**
 in tui defensionem per uirum doctissimum utriusq; nostrū ami-
 cissimum, cuius uomen, & alias qualitates suo tempore scies. Id
 nunc te scire sufficiat, q̄ & latinus & græcus est, etiā quo ad utraq;

IO. REUCHLIN. LIBER SECVND.

maternam linguam, & primatum tenet inter Christianos huius seculi, quo ad hebræam & babylonicam, hoc est, uulgarem Chaldaicam; quam hebræi Europam incolentes, suis, hoc est, hebræis characteribus effigiant, & iam a me Ioanne literas illas ueras chaldas, quibus Presbyter Iohan. & sui in eorum sacris utuntur, non ignauiter didicit. Bene Vale uir dignissime, & omnem pone (oramus) metum Ex Vrbe. XXV. Ianuarii. Anno. M. D. XV.

Ioannes Potken, Ioanni Reuchlin.
S. D. P.

EAS quas ad me è Stutgardia. III. KAL. Sextiles dedisti, doctissime Doctor, literas nuper recepi cum Quaternione operis per F. Petrum Galatinum compositi ad me remisso. Tibi haud parum gratulabar, quod ex parte epistolæ quam ad me mittere dignatus es, intellexisti causam illam tuam in portu esse. Ego eam epistolæ partem absque mora Georgio Sobio Iuuentutem Coloniensem in arte humanitatis publice erudienti, laudum tuarum prädicatori, tuoque hac in ciuitate acerrimo defensori, tradi. Is primo exinde die festo in templo, quod summum Colonienses uocant, facta doctorum uirorum corona omnibus audire cupientibus, è quorum numero nonnulli tui æmuli erant, legit, per legit, & relegit, subitoque orto rumore per ciuitatem, ut fit, quod uictor euades, multi ex his qui te amant, & nonnulli ex eis qui te odio prosequuntur, inter quos etiam ipsi & Pepercorn, & Ortui nus erant, me adierunt, experturi, quid ea in re ipse affirmarem, quibus etiam alias literas, ad me latiuscule per Doctorem Ioannem VuiK procuratorem tuum scriptas, in eandem ostendi sententiam. Quæ res tui amâtes, quorum maior Coloniae est numerus, quæ forsitan ipse speraueris, solito æquianimiores alacrioresque, alios uero uultu & aîo depressiores fecit. Quod aut scribis lata pro te sententia, te Coloniâ peregre iturum, ad meam in lingua quæ edere cœpi chaldia eruditionem, plurimum gaudeo, quod sententiâ uel iam latam, uel propediem ferendam spero. Nam & Dn. VuiK inter alia ad me scripsit, quod mādātū de SVPERSEDEENDO per contrarium a Sāctissimo Domino nostro signatū Mandatū

v

EPIST. ILLVST. VIRORVM AD
reici curauerit. Et nisi Reuerédissimus Cardinalis Sancti Marci
ex urbe, uti quotannis durantibus generalibus feriis solitus est, se
cederet, causam tuam in ipsis feriis per Cardinales decidi sperabar.
Lata igitur pro te sententia, non me, sed Coloniā ipsam accedito. Iniuriā
tamen mihi feceris haud mediocrem, nisi domo mea, cuius repa-
rationi iam intendo, hospitio fueris usus. Ero in te linguā ipsam
chaldiam docendo tuus Barnabanus, non solum nocturnus, sed
& diurnus, nihil eos metuens, qui te odio prosequantur. Mitto ad
te ineptias quas breui ante tui amuli sub uocabulo Nebulonis il-
lius Pfefferkorn conflarūt. Bene Vale, & uti soles redama. Ex Co-
lonia. XIII Septembris. Anno .M. D. XVI.

Ioannes Reuchlin Phorcensis. LL. Doctor, Iacobo Fa-
bro Stapulensi apud Parisios.
S. D. P.

QVVM de libris tuis Faberrime Faber, in omni orbis terra-
rum spacio radiantibus, supra modum perspectus mihi sit
uerus ille amor erga me tuus haud uulgaris, neque popula-
ris, ut qui ab animo constante ac nobili philosophi-
coque proficiscatur, mallem certe iucundioribus nunciis literarū
commertia tecum ccepisse, qui sine tuo colloquio uitam mihi
saepe putauit esse acerbiorem. Nunc quia haec omnium rerum ui-
cissitudo est, saltem te meis molestiis alloquar, qui diebus tranqui-
lioribus requiui. Ego enim quamuis ἢ ἀπελθὼν ὀνύχων, & ab
incunabulis mecum constituissem prodesse omnibus, laedere ne-
minē, & ita me gesserim ad hos usque senectae accessus, erga omnis
doctos & in omnem aetatem cuiusque generis philosophantium,
ut merita laude nullum defraudauerim, neque loquendo neque scri-
bendo, uel uersu uel oratione soluta (nec enim Inuectiuas unquam
scripsi, neque dentatos Iambos in alicuius nominis hominem lusi.
Sed magis omni aetate & omnibus ordinibus, quod suum erat uitae
tutus praemium detuli. Tamen hoc iam biennio contra me noua
pestis adest, cui nec uirtute resisti nec sermonum telis armisque po-
test. Pulmonibus errat ignis edax imis ut ait, Ouidius. Ea contra

gio cœpit in Agrippina Colonia, ubi est quædam hominum species inhumanissimorum, Theologi uocatur. Neminem doctum extra se putant, & ecclesiæ uidentur sibi columnæ esse. Ab his cū multi ante tempora, tum proximis annis lumen quoddam Iuris Petrus Rauennas ignauissime taxatus est, lacerati sunt deinde ab eius ordinis quibusdam Iurisconsulti quæ plures, & tum omnes Poëtæ. Demum ad me uentum est, prorsus innocentem hominem, ut nomini meo & bonæ famæ sordes aspergeret. Forte inter alia, quæ me uiderent hac ætate in Germaniam semina hebraicarum literarum, quanquā gratuito quidem sine præmio & absque spe lucri icisse. Sicut tu philosophissime Faber, Aristotelia primus omnium cadentia restaurasti. Quodque non ignorarent me ante omnes annis citra quadraginta rursus Alemanniæ scholam græca elementa docuisse, quæ ipse ego quondam in uestra Gallia ex discipulis Gregorii Tiphernatis adulescens Parisii acceperam. Anno Domini. M. CCCC. LXXIII. quo in tempore illic & Ioannē Lapidanū Theologiæ Doctorem in grammaticis ad Serbonam, & Guilielmum Tardium Aniciensē in uico. S. Genouefæ, & Roberthū Gaguinum apud Maturinos in Rhetoricis præceptores audiui, cum essem è familia Marchionis Friderici Principis Badensis, nunc Episcopi Traiectensis *συμφοιτητής*. Demum post aliquot annos è Sueuia rediens ad Parisios Georgiū Hermonymum Spartiatem græce docentem assequutus sum. Cuique optimarum literarum studiosi nostrates omnes confiteantur se græca & hebraica me autore primario didicisse, non potuit aduersariorum barbarorum mera superbia æquo animo ferre tanta meæ famæ præconia, per sæpe formidantium, quæ ornatiore doctrinis imbuta posteritas, puerilia studia & aniles disciplinas quæ iandiu in nostra consuetudine uersantur, contemnat. Quare aduersum me hoc calūniarum facinus ausi sunt nephandum & abominabile, cuius seriem ex mea Defensione intelliges, quam tibi uiro doctissimo & quod pluris faciam amicissimo, cum istis præsentibus nunc mitto, ut tecum reputes quid intentatū improbi Timones linquant. Mirabere fortassis institutū meū quod tā acriter & serio iniurias repulerim, perinde atque ab officio philosophiæ alienū quæ pitear.

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

Sed si animo perpendas, quando sit PHILOSOPHO apper-
tenda, & quando fugienda defensio, nō tam laudabis recte, Socra-
tis negligentiam coram Atheniensibus, q̄ coram illis Gymnolo-
phistis Apollonii diligentiam. Ille defendi noluit, & ad accusatio-
nem Melitum se inscribentem contempsit. Anytum aduocatum
despexit, Lyconem caudicum derisit. Iudices ipsos ipse condēna-
uit. Lictoribus corpus præbuit, quod erat multis corporibus infe-
rius. Animā autem non præbuit, quæ erat omnibus Atheniensib.
superior. Scribit hæc ut nosti Maximus Tyrius Platonius in qua-
estione Num Socrates se non defendendo bene fecerit. Hic uero
cōtra falsos delatores suos Euphratem & Thrasibulum, corā The-
spesione gymnosophistarum principe tam pugnaciter & tā mor-
daci oratione se defendit, ut nihil grauius, nihil acerbius, quam tu
orationem (arbitror) legisti apud Philostratum lib. vi. Horum
exemplo summorum philosophorum monemur, cum famæ pe-
riculum est, impatienter defendendum esse philosopho, at cū de
uita certatur, fortasse non adeo. Moriēdum enim semel, infamiā
patendum nunquam, Ea propter haud muliebriter dicendū mi-
hi erat, nec ornatus aut liberius q̄ simplex oratio ueritatis ferebat
quia expurgare me tantum uolui ut fortem decet, non diserte sed
uiriliter, seruato moderamiē cum inculcata tutela, qui armis nō
aliis q̄ scriptura usus sum, pariter ut aduersarii. Et modo chalcō-
graphico ut iidem ipsi, & confestim ac incontinenti, mox atq; fie-
ri potuit, dum essent in flagranti crimine, librosq; iam diffamato-
rios ubiq; uanum circumducerent, & famam meam sine fine tur-
barent, iterumq; percussuri gladium stringerent. Quo præsumis
iuste ab uniuersis ratione utentibus me omnia fecisse defendendi
animo, & repellendæ solū infamiæ, nulla ultionis causa, qui & apo-
logiam iudici meo Romanorum Imperatori, die post impressio-
nem proximo de manu in manum obtuli, petens, ut innocētiam
meam audiret, & secundiore me fama exornaret. Quod & fecit
per publicum Decretum, & nō tantum id potuit, uerum etiam fa-
cere debuit, ut de Menna statuit Gregorius. Hæc ad te scribo ami-
ce, quo leuari molestias mihi sentio, cum habeā cui quod me gra-
uat impertiar. Mitto etiam eandem illam Defensionem meam,

IO. REUCH. LIBER SECVND.

ut si aduersarii apud eminentissimos Theologiae professores Parisienses viros eximios, & mihi quoque Scholastico Parisiensi quae obseruandissimos me accusauerint insolentiae aut temeritatis, uel ut ante solebat infidelitatis, tu illis Defensionem meam porrigas, ut legendis nostris me cognoscant usque quaque innocentem. Nec ullo Sirenarum modulo tam dulciter incantentur, ut diffamationes inimicorum meorum quouis actu adiuuet. Sed audiant te interprete quod in Sophoclis Aiace prudenter dicebat Menelaus.

ἔρπει πρὸς ἀλλὰ ξ ταῦτα, πρόσθεν ἄρσ' ἢν
αἰθῶν ὑβρισῆς, νῦν δ' ἐγὼ μὲν ἄν φρονῶ.
καὶ σοὶ προσφόνω τόν δ' ἐμὴν δάπην, ὅπως
μὴ τόν δ' ἐδάπην, αὐτὸς εἰς ταφὰς πείσῃς.

Sanè plurimū de te mihi spei est, cum laudatissimo theologorum collegio tam diligenter meo nomine agas, ut aliquam saltem consolationem fraternam mihi suo confratri, & eiusdem uniuersitatis Parisiensis membro celeriter mittant, de meis expensis, ad quod tu tabellariū accommodes oro, per me appreciandū, quod posteritati semper piternis commendabo laudibus. Ex Stutgardia Sueuiæ, ad circiter pridie Kal. Septemb. Anno M. D. XIII.

Facultati Theologiae Parisiensi, Ioannes
Reuchlin LL. Doctor. S. D. P.

QUANTUM ab ineunte aetate sapientissimi & amplissima in toto penè orbis terrarum spacio laude celebratissimi Viri, semper me studui placere bonis, & neminis honorem laedere, tamen hoc triennio fieri non potuit, quin extrema ferme in aetate mea tandem ab indignis indigne lacerer infamia. Facit hoc Diabolus, cuius inuidia mors intrauit in orbem terrarum, ut pariter inuidia discidium paret in eis quos nouit tantisper in deo manere, dum manserint in charitate, quam inter me aduersariosque meos aut fregit auaritia, aut rupit superbia, aut luxuria dissipauit, aliud ue incidens odium quo fraterna extinguitur dilectio. Hoc enim ingenue fateor, quod tamen si omnes homines uirtute praeditos quae maxime diligam & uenerer, tamen fuit haecenus cum nullo mihi sacrarum religionum ordine arctior ami

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

cicia quàm Prædicatorum nostræ prouinciæ, quibus circiter annos undetriginta sine precio absq; premio nulla spe lucri ductus, sed solum propter deum & ingentem meum erga illos amorem ac reuerentiam commode utiliterq; non tantum in Ducatu Sueuiæ, ubi habito, uerum etiam in tota Germania patrocina⁹ sum, etiam cum fortunarum mearum nonnullo dispendio. Vnde poteram facile mihi ipsi de illorum perpetua gratitudine (qualem per literas tam publicas suorum Prouincialium quàm singulorū priuatas sigillis suis roboratas, & usq; huc in Chartophylacio meo seruatas, sæpe polliciti sunt, & promiserunt) optimam spem persuadere, si qua in re unquam mihi aduersarentur mali euentus, ut est in rebus humanis frequens casus, q̄ ad eos ego præ cæteris omnium primum cōfugere possem. Sed heu, plurimum ea me fefellit opinio. Cum enim mandato CAESARIS & nostræ Prouinciæ Archiepiscopi Moguntini fuissẽm coactus, opinionẽ meam de Iudæorum libris cōcremandis in modum Consilii Camerarii clausam & obsignatam ad man⁹ eorum propere & absq; mora transmittere, non dubitauĩ ullum subsistere periculum, ut est in Prouerbio, cum bonis bene agier. Sed homo amens & perditus, se miudaus quidam Colonienſis, latinam linguam profus ignorans, & iudaicam incongrue imperiteq; tenens, quod patet ex sua interpretatione ab Adriano Hispano iuste reprehensa, quam his literis alligauĩ, maligna contra me machinatione Consilium meum, quo ingenio adeptus certe Deus nouit, cum id Arnolde cuidã de Tungari, & quibusdam aliis Prædicatoribus Theologis Colonia patefecisset, & super eodem adiutus, libellum cōtra me famosum edidisset, non statim illi easdem chartulas famosas corruperunt, uel igni consumpserunt, ut Lex præcipit. Sed & iidem ipsi alterum quendam libellum famosum qui incipit ARTICVLI aduersum me composuerunt, & impressum publicarunt, quẽ iam quoq; ad uos mitto. Quorum tunc Inquisitor ordinis Prædicatorum, nunc ut ipse ait Delator, Decanus erat. Postquam autẽ toto biennio publicis famosarum schedularum affixionibus me acerrime contra ius & phas persequuti sunt, cœperunt tandem sub colore iusticiæ mecum per suos hæreticæ prauitatis Inquisitores in

IO. REVCH. LIBER SECVND.

iudicio agere, quod tamen instituerunt ita nepharie, ut appellati mihi tam ab Inquisitore q̄ a Cōmissariis ordinarii ad Sedem apostolicā, summus Pontifex sentiens iniquitatem Inquisitoris Commissariorumq; ac eis adhaerentium, totius negotii Ocularis Speculi alium iudicem dederit, Reuerendum scilicet episcopum Spiresensem. Et simul sanctitas sua, manus apponens, inhibuit omnibus personis & iudicibus aliis quibuscunq;, etiam sub censuris ne se de Oculari speculo intromitterēt, quinimmo si qui putarent aliquo modo sua interesse, ipsi coram Apostolico iudice prænominato causam suam agerent. Quam commissionem Romani Pontificis & Inhibitionem eiusdem, reuerendis paternitatibus uestris hic mitto descriptam. Vtriusq; uero nobis partibus termino a iudice assignato ad libellandum, eo q̄ essem tunc reus originarius expectaui ut decebat, donec ante uiderem accusatoris mei libellū accusatorium, si quem produceret coram iudice, seu potius reproduceret. Nam Inquisitor prius contra Oculare speculum meum, in iudicio Moguntino primæ instantiæ libellum quendam accusatorium me ad hoc legitime non citato proposuerat. Cumq; ad uersum me pars aduersa libellare negligeret atq; plane nollet, ego ipse uirtute citationis contra ambas partes prius emanatæ coepi libellū meū per Procuratorē corā iudice producere. Mirto aut Paternitatibus uestris Articulos, super quibus idem libellus meus per procuratorē secundū stylū Curiaē cōpositus & formatus extat. Nā libellū ip̄am formaliter positū in Actis insertū adhuc apud se Notarius causæ habet, quē libenter iā misissem, si per tēpus potuissem seruatis itaq; oibus terminis in rota Romanæ Curiaē seruari solitis. Prædicatoribusq; pro maiori parte semp̄ assistētibus, eadē emanata citatiōe ad audiendā Sētentiā, ego de gratia Dei, & iusticia triū phātē obrinui diffinitiuā, ut in hac sentētiæ charta uideatis, quā etiā porrigo. Deinde cū eadē sentētia trāsmisisset in rē iudicatā, ad meā instantiā datæ sunt executoriales, quas etiā istis colligatas Paternitatibus quoq; uis mitto. Ex q̄bus oibus cognoscetis, male aduersarios fecisse, nomē meū in uniuersa Christianitate sic infamādo, cū ipsi fuerint eius famæ maleuoli autores, & idē ipsi scandalum & offendiculum plēbi posuerint, non ego, quod tamen scandalum ex ipsis ortum, iam de gratia Dei, iusticia mediante sopitum est

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

Quia uero apud indoctum uulgus ubiq; famant, se uelle apud uestras Paternitates impetrare cōtra me atq; libellū meū Oculare Speculum nouam, nescio quam, declarationē seu determinationem, ego quantum potero humillime peto, ut me facturam uestram non destruat, meq; de gremio & de corpore uestro membrum ne lædatis. Sum enim scholaris Vniuersitatis Parisiensis, egregii quondam Theologiæ Doctoris DN. Ioannis de Lapide discipulus in Serbona, & postea Marchionis Badensis, nunc Episcopi Traiectensis cōdiscipulus, quondam ad Solem habitans in uico S. Iacobi, ante annos si rite recordor XLV. & hætenus almæ Matri nostræ Parisiensi Vniuersitati, non paruam laudem attuli scribendo, loquendo, docendo, ut nostra opera indicant. Nec ullā ei maculam per oculare Speculum inuisti, quod stante mea declaratione simul & in continenti edita, tum latina q̄ teutonica, nihil continet scandalosum, nihil contra ecclesiam, ut patet acriter inuenti. Quare ad uos integrum oculare Speculum mitto, quod aduersarii truncatum & mutilatum dolo malo circūtulere, quo facilius quoslibet Doctores sibi consulentes, in suam opinionem aduersum me traherent. Habetis Sacratissimæ Theologiæ, doctissimi Doctores & integerrimi Patres, summā causā meā, quantū fieri potuit celerius ad uos licet perfunctorie missā, Primo, Integram Oculare Speculum. Secundo, Pacem Imperialem, quam Cæsarea Maiestas cum Impositione perpetui silentii super codē Oculari Speculo statuit, ab illis ruptam atq; fractam, Tertio, citationem Apostolicam & Inhibitionem. Quarto, Articulos, ex quibus conceptus est libellus articulatus, secundum legem Diffamari, Codice de Ingenuis & manumissis. Quinto, sententiam diffinitiuam, cum eius processu. Sexto, literas executoriales. Quare obsecro uos Patres meos q̄ obseruandissimos, dignemini in hac causa ocium præferre negotio, & contra me filium & alumnū uestrū nihil statuere, diffinire aut declarare. Cum Sanctissimus Dominus noster Papa Leo, & committendo & inhibendo singulis personis & iudicibus manus suas apposuerit, ne mihi autoritas uestra plus noceat quā ueri pro sit euidētia, Ex quo enim Papa manum apposuit, inferior se de negotio ammodo intrmittere nō debet.

IO. REUCHLIN. LIBER SECVND.

Valete foeliciter, & simul cogitate memori mente, hanc praesentē meri facti esse quaestionem, & non iuris neq; diuini neq; humani, de qua nostrum certamen est, non enim disputo, quid sit Haereticum; & quid Catholicum, sed solum utrum Oculare Speculum quod in uno corpore constat ex declarato & declaratione asserat absolute simpliciter & sine addito, propositiones quas aduersarii exprobrant. Quod si tam dubium est ut scholastica disputatione ueniat inuestigandum, quemadmodum Aduersarii illi circunvagando cursitantes, satagunt & colligunt doctorum sibi adhaerentium opiniones, certe iam constabit ad solius Petri sedē, id est ad summum Pontificem esse referendum, & non ad inferiorē; secundum Iura Canonica quae in hoc sunt clara, & secundū Theologos ut Gerson de Examinatione doctrinarū in tertia consyderatione, & Occam in libro Sexto Dialogorū, in prima parte circa finē, & alii multi, a quorū lectione professio mea & Reipublicae familiarisq; cura me retrahit. Iterum ualete, q̄obseruandissimi Patres. Strutgardie. XIII. KL. Iulias. Anno. M. D. XIII.

Vlrichus Dux in Vuirtenberg & Deke, Comes Montis belligardi, ad Facultatem Theologiae Parisiensem.

EGREGII & Eximii Sacrae Theologiae Professores, Cuius noster uir Consularis Ioannes Reuchlin Phorcensis Legum Doctor, controuersiam habuit cum quibusdam Colonienſibus, concernentem scripta cuiusdam libri Oculare Speculum nominati. Quae auctoritate sedis Apostolicae per sententiam diffinitiuam est terminata. Nihil ominus tamen relatu accepimus, quosdam religiosos eadem materiam sopitam apud uos uelle resuscitare, petentes ut in eadem causa Dignationes uestrae conent, contra praefatum Ciuem nostrum aliquid machinari. Nos igitur consyderantes sanctissimum Dominum nostrum Papam manus appoſuisse, cum Inhibitione quibusuis aliis iudicibus & personis facta, oramus, causam istam super Oculari Speculo motam, quam magis esse putamus inuidiae quam fidei, a uobis abdicetis, & uel nostri quoq; contemplatione uos exoneretis, permittentes commissio

P I S T. I L L V S T. V I R O R V M A D.
nem sedis Apostolicæ, cui præfatus Doctor Io. Reuchlin se sem-
per subiecit, suum retinere uigorem. Qua in re nobis nihil facie-
tis gratius, pari uel uberiore gratitudine compensandum. Felici-
ter ualete. Ex Stutgarten. XIII. KL. Iulias. Anno. M. D. XIII.

Guilielmus Copus Basiliensis Medicinæ Doctor,
Ioanni Reuchlin Phorcensi
S. D. P.

QUANTO ANTE hac nulla mihi fuit cū excellentia
tua necessitudo celeberrime Doctor, non potui tamen nō
dolere, quum nomen tuum adeo ab indoctis calumniari
intelligerem, cuius rei Historiam ab his qui una cum
obrectatoribus tuis tum aderant lucidissime intelliges. Ego age-
bam in aula Christianissimi Fræcorum Regis, quum te amula-
cerarent, interea Episcopus, qui hostibus tuis fauebat, cum multa
in te diceret, famam tuam laniando, interrogatus a Regia Ma-
iestate an te noscerem, respondi, quadraginta iam annis non ui-
disse me te, sed tum quum Basileæ docebas Præceptorem meū
Ioannem Heberling Gahundensem scire me, te celebratissi-
mi fuisse nominis, & in liberalibus artibus & literis humanitatis
adeo, ut ea tempestate nemo tibi esset comparandus, nec defuisse
te ab illo tempore continuam in literis operā collocare, atq; hu-
ius rei locupletissimos testes esse libros multa eruditioe repletos,
qui ex officina tua prodierunt. Tunc aduersarius ille, quum nihil
aliud haberet quo uerba mea refelleret, dixit me pariter Iudaifa-
re. Hæc ideo scribere uolui, ut noscas me tibi deditissimum, atq;
pro nominis tui defensione, uel ultima etiam experturum. Vale
ex Parisiorum Lutecia, octauo kal. Septembres An. M. D. XIII.

Ioannes Reuchlin, Guilielmo Copo Medicinæ
Doctori, apud Parisios. S. D. P.

QUOD TAM fideliter & confidenter literatissime Cope, do-
ctrinarum mearum nepos, integritatem honoris mei corā
Rege Francorū & potētissimis obrectatoribus meis
commemoratione ueteris nostræ uitæ defenderis, merito ingen-
tes tibi ago gratias. Id autē nō nisi diuinit⁹ ita cecidisse arbitror,

IOAN. REUCH. LIB. SECVND.

Quisq; adeo ubi absens lacerabar, ubi laniabar ab insidiatoribus
 occultis, ibi nescio quis casus, quæ fortuna te mihi subito dedit
 amplificatorem dignitatis meæ, quanquam uicit malorum ho-
 minum pertinacia tuam illam fraternam erga me plenā huma-
 nitatis, & pietatis uoluntatem, quo minus prohibere ualueris Re-
 giam a me auersionem. Nemo id miretur, nemo stupeat, longe
 plura enim possunt illi principum Pœnitentiarum, reatum & tur-
 pitudinum conscii, qua occasione ipsi de medio confessionum
 extorquent a pœnitentibus quodcumq; libet. Prôinde supposue-
 runt ad eam rem Prædicatores, ordinis sui fraterculum Regis pœ-
 nitentiarum ut suis sibi uafriis facilem Regē conduceret quor-
 sum optarent. Illi uero Patres & Magistri nostri non eo debebat
 peccare, q̄ Regis indulgentiâ consequuti erant, quin potius anim
 aduertere, q̄ deus habet iudicē oculum (ut ait Homerus) quā
 & si lentō quandoq; gradu procedat ad uindictam, tamen tardita-
 tem supplicii grauitate compensat. Fecissent prudentius tui Pari-
 sienes bonam filii sui famam conseruādo, q̄ sororis suæ Agrippi-
 næ Calumnias iuuando. Fecissent sanctius obediendo Apostoli-
 cis sententiis, inhibitionibus & mandatis, quā temerarie furioseq;
 aut si leuius dici uelis, stulte per ignorantiam crassam & supinam
 aduersus Romanam Iurisdictionē proteruendo. Si nescis Cope,
 fuit hæc Apostolica sententia his uerbis promulgata. Pronuncia-
 mus, decernimus & declaramus, libellum Ocularis Speculi cum
 sua annexa declaratione in actis causæ deductum (cum ex decla-
 ratione & declarato sit unus & idē liber & sui ipsius declaratiuus)
 a DN. Ioanne Reuchlin Doctore compilatum atq; editum, de
 suspitione atq; insimulatione hæreticæ prauitatis aliisq; crimini-
 bus sibi per Fratrem Iacobum ante dictum hac in causa aduersa-
 rium ex aduerso principalem eidemq; adhærētes, indebite teme-
 rarie iniuste tacita ueritate fuisse & esse notatum atq; diffama-
 tum, sibiq; Fratri IACOBO & eidem adhærentibus, aut sua quo-
 modolibet interesse habere putātibus diffamationes & accusatio-
 nes huiusmodi facere & publicare minime licuisse neque licere,
 & eisdem omnibus aduersariis & singulis aliis super præmissis
 perpetuum silentium imponendum fore & imponimus, nec non

E P I S. I L L V S T. V I R O R V M A D

pari nostra diffinitiva sententia decernimus & declaramus super memoratum libellum, cum eius declaratione annexa, ut præfert, nullam hæresim aut errorem ab ecclesia publice damnatum, manifeste sapere aut continere, perfidis Iudæis non plus quàm deceat aut iura permittant fauorabile fore, aut ecclesiæ Dei seu sacris eiusdem doctoribus, neque iniuriosum neque irreuerentialem esse, & ab omnibus ipsum Oculare speculum cum eius annexa declaratione, quæ in singulis coniunctam cum libello & repetitam esse uolumus, legi & publicari posse, diffamatiõe in contrarium ab aduersariis de ducta non obstante. Simili modo pari nostra diffinitiva SENTENTIA ante dictum Fratrem Iacobum Inquisitorem in expensis in huiusmodi causa pro parte dicti Domini Ioannis Reuchlin Doctoris, tam coram nobis & nostris subdelegatis quàm Mogutiæ legitime factis condemnandum fore & cõdemnamus, quarum taxationem nobis in posterum referuamus. Hæc Cõmissarius apostolicus reuerendus & Illustrius Dominus Spirensis Episcopus. Audi nunc quid Reuerendissimi Cardinales appellatione remota in dices dati Grimanus & Anconitanus. Districte præcipiẽdo, inquit, mandamus, quatenus Reuerendissimo in Christo patri & domino, domino Dei & Apostolicæ sedis gratia Archiepiscopo Coloniensi sub interdicto ingressus ecclesiæ, eiusque in spiritualibus & temporalibus Vicario seu Officiali generali, cæterisque officialibus Iudicibus, Commissariis, delegatis, subdelegatis, ordinariis, extraordinariis quibuscumque quacumque autoritate fungentibus, & præsertim Arnoldo Tungaro, & cæteris Theologis, Theologiæ facultatibus Inquisitoribus & Vniuersitatibus, omnibusque aliis & singulis, quorum interest, intererit aut interesse poterit quomodolibet in futurum, quibuscumque nominibus censeantur, & quacumque præfulgeant dignitate, de quibus pro parte dicti DN. Ioannis Reuchlin principalis fueritis requisiti, seu alter uestrum fuerit requisitus sub excommunicationis suspensionis & interdicti aliisque ecclesiasticis sententiis & censuris etiam trium millium ducatorum auri de Camera boni & iusti pöderis, pro una ipsi Camera apostolicæ & pro alia medietatibus parti applicãdorum pœnis quas FERIMVS in his scriptis, quasque QVEMLIBET huiusmodi no

IO. REUCH. LIBER SECVND.

fræ Inhibitioni contrauenientem incurrere uolumus ipso facto, inhibeat. Q VIBVS NOS etiam unâ cum præfato Reue rendissimo Cardinali sancti Eusebii, tenore præsentium sub similibus pœnis inhibemus, ne ipsi uel eorum alter in causa & causis huius modi, per se uel aliû, seu alios, publice uel occulte, directe uel indirecte, quouis quæsito colore uel ingenio, in uilipendium litispendentiæ & Iurisdictionis nostræ, immo uerius Apostolicæ aut in dicti Domini Io. Reuchlin principalis, Iurisq; sui præiudiciû & gra uamen, lite & causâ huiusmodi sic coram nobis indecisipendentibus, quicquam attentare, seu innouare præsumât. Quod si secus factum fuerit, id totum reuocare & ad statum pristinum reducere & ad dictarum excommunicatiõis & aliarum censurarum & pœnarum DECLARATIONEM earumque aggrauationem reaggrauationem, interdicti ecclesiastici appositionem, ac auxilii brachii secularis iuocationem procedere curabimus, iusticia mediante. Da igitur Cope operam, etiam atq; etiam oro, ut Christianissimus ipse rex tuus, te monstrante tuoq; ductu, me Christianû esse Doctorem, uel ex his Apostolicis sententiis & inhibitionibus agnoscat, & cogitet se fraudibus Pœnitentiarii sui Parui, quippe Fratricelli ac de Fraterculorum numero deceptum, seductumq; fuisse, quo minus ipse mihi succenseat, si præconia quibus Facultatem Parisiensem huc usque plurimum exornaueram dum mater erat, postea q̄ mihi uersa fuerit in Nouercam, recantauero, & laudes Parisiensium toto uitæ meæ tempore cum eorum summo uituperio recte mutauero. Est enim iniusta Nouerca, ut ait Virgilius. Et Seruius. Hoc, inquit, perpetuû est Nouercæ epitheton. Pro quo uelim similiter expectet de me omnes Theologistæ, quos ego ueros esse theologos, licet deceptus, arbitrabar, male astæ uitæ ac uitiorum suorum immortale uituperium. De ipsis enim & singulis & omnibus contrariam Stefichoro Palinodiam, aspirantibus Musis agam, ut sibi ab illis malis caueant omnes boni, & eisdem eueniat Neoptolemia uindicta. Vale mi Cope, nostri prælij armiger fidelissime.

Henricus Glareanus Heluetius, Poeta laureatus,
Ioanni Reuchlin LL. Doctori S. D. P.

E P I S. I L L V S T. V I R O R V M A D

VELLEM ego iucundissime Senex, non Glareanum iuue-
nem imberbem insipientemq; sed Scipionem illum, Leli-
um ue tecum loqui, ut cum sis alter Cato, omnium uirtu-
tum specimen, non minus me tibi, quàm te nobis iucundum in-
telligerem. Ingemo ego uehemèter stulticiam nonnullorum no-
stræ tempestatis hominum, & q̄ sua non noscunt tempora. Ma-
niden. Estq; mihi ab his sæpe q̄ nomen & decus tuum defederim
illusum. Quod equidem parui duco, habeant illi gloriolam talē,
ne puero quidem appetēdam. *ἔχει θεός ἐν δίκῳ ἔμμα.* Scribo ad
te ut dum Sulpitius Ciceroni, dum C. Caesar Rempub. oppresse-
rat, clamarent in me quoq; si ullam haberent causam. Debebam
me Hercule q̄ te iuuare non possum, uehementer dolere. Sed con-
solatur me inclyta tua grauitas, tam sublime ingenium, tanta de-
niq; sciētiarum omnium moles Zoilis tuis opposita, ut neq; mea,
nec pueri mei similis pauca opera, sed ne quidē aliorū auxilio
egeas. Vnum tamen scito, multos etiam tibi in urbe Agrippina
esse amicos *ὅτι αὐτῶν καὶ πρὸς ἐν ὄργῃ αὐτῶν.* Est in primis Iohan-
nes Casarius Iuliacensis, uir multa doctrina clarus, græce linguae
peritus. Est Hermannus Buschius optimo in te animo, qui quoti-
dianas rixas ob nomen tuum patitur, quiq; & si carmina in famo-
sum illum Tungari libellum coactus penē ediderit, tamen in his
neq; nomen tuum posuit, neq; offendere te animus fuit. Nam &
duobus illis annis & hodie multa ob decus & gloriam tuam apud
hostes quoq; claram patitur. Quæ mihi argumentum magnum
præbent constantis amiciciæ. Immo uero miratur ille plurimum
tuam modestiam; q̄ in Apologetico tuo libello tam benigniter
eum & Gaudensem increpasti, qui maiore digni redargutione fu-
erint. Cum autem Iacobus ille Hochstrat sit eius in quo Gauden-
sis est Cœnobii Prædicatorum Prior (sic nanq; loquuntur) forte
obedientia Gaudensis factum, non etiam carminum tenorem ex-
cusabit, quod ipse mihi suspirans professus est. Ortuinam autem
etiam si uellem non possum non redarguere. Nam & ego iunior
cum illi dissuaderem, ne crimē suum in te euomeret, in te (inquā),
omnis doctrinæ parentem & decus nostrum. Tum quoq; quasi ad-
uersus ranam pugnans Homeri uersiculum subiunxi.

IO. REVCH. LIBER SECVND.

Οὐ λήσεις γε θεοὺς φύσιν ἔχει ταῦτα ποιήσας πονῶν οὐ ἦσεις.
 Irrisit me homuncio, tanquam cōsiliū iuuenile dedissem, quod
 & si erat non pœnitendum tamen euentus docuit, Cæterum Vni
 uersitas aut nostræ urbis studiū nil aduersus te attentauit, ni Vni
 uersitatem soli Theologi, si sic appellari debeant, constituent. Sed
 hæc hætenus. Vnum tantum oro, si puer seni sapiēti cōsiliū da
 re debet, te consoletur, q̄ tuum & nomen & decus posteritas nun
 quam silebit, gloriamq; tuam nulla delebit obliuio. Paucis etiam
 datum esse ad tale summæ sapientiæ fastigium, in quo deiecto Pa
 linuro tanquam Aeneas clauum tenes, peruenire posse. Plurimos
 autem esse qui alienæ gloriæ inuideant, idq; exemplis tibi decla
 rare, quid aliud quàm *Δαίκα εἰς ἀθῆνας*. Vale nūquam intermo
 riture Senex, & literarū decus. Agrippinæ *ἐκ τῶ πῶν μουσῶν οἰκίῳ*.
 Anno M. D. XIII. Quarto Non. Ianuarias.

Iohannes Cæsarius, Capnioni suo
 Salutem.

DOCTOR Martinus Groningus patria Bremensis, ubi ex
 Vrbe Coloniam rediit, ad me diuertit, atque per mensem
 fere in ædibus meis uersatus & hospitatus est. Interim ne di
 es quidem fuit in quo non de te commentati fuerimus. Multi
 quoque ob eandem causam ad nos uenerunt, ut quanquam aliās
 certi esse poterant de causæ tuæ in Vrbe tractatu, ex illo tamen
 planius intelligerent, inter quos quadam nocte simul eramus præ
 cipue Illustris Nouæ Aquilæ Comes, Iohannes Capellarius alias
 de Regio Pago, & Henricus Monoceros alias de Uesalia, totam
 illam noctem tecum transegimus. Credo mi Capnion, neque fa
 tis neque humano cōsilio euenisse, sed diuina potius prouidētia,
 ut talis tantaque controuersia inter te & Theosophistas aduersari
 os tuos suboriretur, quando alioqui quisquis alius is fuisset præter
 te, succubisset omnino, & si non uirtute, multitudine tamen, &
 turba superatus. Ita nec potest falli **DEVS**, nec fallit unquam.

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

Doct̃or Sesseler cū hinc aliō migraturus esset, id quod dolēt̃ aīo
fero, quippe qui uir est optimus & integerrimus, priusq̃ proficisce
retur me commonuit, ut sibi uel epistolium aliquod ad te darem
Quod equidem feci q̃ libentissime, non tam eius q̃ & mea ipsius
causa. Sic enim tibi semper commendari cupio. Reliquit & nos
paulo ante Phugius noster, homo non tui modo studiosissimus,
ut certe est, sed & omni ū doct̃issimorum hominum, ut & ipse est.
Ei ad Pyrkeimerum nostrum, rarum inter germanos miraculum
litteras dedi, quibus & illi indicauī apud nos libellum Nazareni
Theologi Cæsareæ Maiestati destinatum excudi, quē & adhorta
tus una sum, uti Dialogum illum Luciani de quo aliās mihi scri
psit titulo Piscator seu Resuscitati in lucē tandem quādo scilicet
& ipse mores fere exprimit, quibus nostri Theosophistæ in doct̃is
simum quenq̃ utūt̃ur. Accepi ab Erasmo nostro litteras his diebus
in quibus tui quoq̃ mentionē facit, & de duobus opusculis a se cō
fectis in tuam credo laudem. Itaq̃ ubique a probis amaris & cole
ris unice, unicum & singulare literarum deus. Vale. Colonia VI.
ID. Septembris.

Hermannus Buschius Pasiphilus, Ioanni Reuchlin
Phorcensi.

SALVTEM & optatam uictoriam, quam ominari & preca
ri tibi non desistam, quoad eius te compotem effectū cogno
uero. Quod spero etiam citius mea & omnium amicorum
expectatione futurum, o si uideres nūc ora & uultus Theologista
rum, talis est furientis inuidiæ species, talis est insanis delirantis
uiua effigies, Inflat̃is buccis contrahunt supercilia, caperant fron
tem, lumina tragica quadam toruitate horrificant, pallent, rubēt̃
stupent, gemunt, striduntq̃ dentibus. Quidē quod tanta bile tan
raq̃ perturbatione concitantur, ut etiam impiis quandoq̃ uoci
bus non abstineant. Nam modo Reuerendissimum Cardinalem
Grimanum ut indoctum cauillantur, modo ut semper suspectum
infamant. Præterea audent aperte iactare peruersissimi homines
nisi secundum se pronūciatum in Vrbe fuerit, ab ecclesia & sum
mo eius Pontifice se defecturos, & schisma nouum suscituros.
Alii ad futurum Cōcilium prouocatos se minantur. Alii dicit̃

IO. REVCH. LIBER SECVND.

quicquid contra se statuerit Papa nullius momenti esse, neq; pro papa habendum eum qui ab se suaq; sententia dissentiat, tā cæca tam p̄ceps est arrogātia istorū, ut non pudeat etiam postulare obnoxium sibi Summum Pontificem esse, se palam omnibus ecclesiā esse distirant, sine se in rebus fidei Papam nihil decernere nec posse nec debere conclamant. Nihil hercle secius aut honorificētius de summo Pontifice loquūtur q̄ de puero sub ferula adhuc uiuente, cui nihil nisi ad p̄dagogi sui nutum integrum sit aut liberum loqui. Mera deliramenta profecto, meras insanias deblatterant apud magnates suos, quos factioni suæ fauentes habent. Cæterum ad humiliores amicos mittunt Bidelli qui uocantur, & seculi sui infamia Pepericornus, hi passim (si Diis placet) in triuiis de sententia Parisiensium disputant, cui refragari non leuius putant esse sacrilegium q̄ euangelium non recipere. Deinde quibus aurem his satis inebriauerūt, aliquod exemplar eius mox obrudunt, etiam inuitis & aspernantibus plærifq;. Sic nuper festo die diui Matthæi quum processum tuū & excōicationis contra Theologistas sententiam ualuis cathedralis ecclesiæ hic affixam honestus quidā sacerdos legeret, & pugillares tenens, inde quasdam clausulas excriberet, idem nebulo Pepericornus suo Ortuino comitatus uenit clamitans. Eho tu quid illa spectas? quin tu potius isthæc mihi legas, ostendens ei fabulam Parisiē. quam ille auersatus. Pluris inquit literas facio Apostolicas q̄ priuatas. Tum iste. Tun' pluris audes facere Spirensis episcopi adhuc pueri sententiam, q̄ lxxx. Theologiae Doctorum Parisiensium, qui (ut opinor) leporem quomodo caperet melius sciret q̄ istuc, quomodo diffiniuiam aliquā sententiam ferret. Nec hic stetit furor dementis capitis, sed eo usq; prouectus est, ut etiam Summi Pontificis autoritatem per scelus & cōtumeliam ludificaret. Quippe executoriales illas cū cepisset gladio lacerare. Quidam nō uereris, inquit, censuras apostolicas. Ad eam uocem furens ibi ita statim cū maxima uociferatione subiecit audientibus plus trecentis hoībus. Ego uero pili non facio oēs censuras Papæ. O linguam sacrilegā, ferro candenti p̄cidendam. Si hoc impune auferit Pepericornus, plus certe sceleribus suis ille, q̄ boni uirtutibus suis debet. Pessimo sane exemplo ista impunita

relinquantur. Sed de hoc Cerbero satis. Audi aliud. Videntes citatum Priorem suum Iacobum Hochstraten Reuerendum patrem Theodoricum Castrum ex professione fratrum Heremitarum diuini Augustini Cyrenensium episcopum, & Reuerendum antistitem Coloniensis Suffraganeum, aliquot Prædicatores continuo adierunt, rogantes, ut eis utile aliquod in hac re consilium præberet, quibus ille, Nolite, inquit, a me nunc petere consilium, a quo nullum petitis quando ordiri primum hanc telam cœpistis, ite ergo & pete xite reliqua, sed sine me. Nuper apud BERNAM Helueticorum urbem scœdissimam hæresim excitastis, fortasse libèter simile aliquid hic quoque (si fors fuat) strueretis. Narrauit istud mihi Fugius nunc Subprior Augustinensium. qui tanti te facit, ut emori etiam pro te possit. Sūt & alii certe adhuc ornatissimi quidam ciues hic, nec illi pauci numero, qui causæ tuæ constantissime fauent. Quorum omnium signifer & dux est Franciscus cognomento Strutz, uir patricius & opulentus, expertus quidem literarum, sed tamen acerrimus confutator tuorum aduersariorum, adeo ut etiam congregentem eum ipsi Theologistæ timeant. Speculum tuum ad uerbum tenet memoriter, & semper in sinu gestat, tamque in eo est exercitatus, ut nihil obiicere inimici possint, ad quod non promptissime statim ille respondeat. Vnus tantum est (quod sciam) ex optimatum factione tibi non admodum æquus, cui ut mussant quidam morigera solet esse illa bellula. Item Theologistæ, ut etiam comperi, Iacobo Hochstraten proximis diebus mille quingentes aureos per Trapezitas Romam miserunt, non ad uictum, qui Monachis tenuis esse debet, nec ad necessarias impensas litis, nam minore summa, ut reor, hæc administraretur. Sed quod uehementer suspicor & illis male uortat, ad faciendas largitiones, pro obtinendis auro suffragiis quæ iure non sperat. Nec interim hoc tacuerim. Quoniam nouissima ista citatio, complusculi Theologistæ aduersæ factionis consternati uacillare primum, deinde etiam palam deficere cœperunt. Reliqui uero qui sunt huius rei capita, magis pudore & necessitate quam uoluntate resistunt. Quare bono animo esse impero. Videbis breui, mihi crede, fractum & contusam omnium tuorum inimicorum nequiciam. Duo exemplaria citatiōis, quæ

IO. REVCH. LIBER SECVND.

supererant nobis, Monasterium Vuestfaliae metropolim, & Traiecten. celebrem in sinibus Hollandiae urbem per amicum fidelissimum misi, publice affigenda, quae illic Parisiensium coeptram quoque cantilenam disseminatam ab istis Theologitis audiueram. Vale & me ama. Prid. Kal. Octob. Ex aedibus meis Coloniae.

Ricardus Crocus Ioanni Capnioni
S. D. P.

ADEO te offendi mi Capnion barbaris meis & ineptis literis, ut nequaquam dignum Crocum existimes cui debeas respondere, an potius Tabellarii copia tibi defuit quam ne causari quidem potes, praesertim cum Phorcenses aliqui, qui negotiis S. Spiritus inseruiunt, serio affirmant, non ignorasse te ad nos eos profecturos. Tu mi Capnion, si ullum sit in te amicitiae specimen, non finas me tam diu carere doctissimis & iucundissimis literis tuis, quin facias potius ut de rebus tuis quas feliciter succedere audio certior a te factus inimicos tuos enecem. Tu ut me eum esse putas qui te non modo ueneretur, sed etiam obseruet, hunc quartum THEODORI librum a nobis uersum accipies, in quo honorificam mentionem de te fecimus. Utinam tibi inde honoris aliquid accedere possit. Reliquum est, ut me Rossensi commendes cui si fieri possit, uelim opus Cabalae inscriberes. Quod si feceris, non modo magnificentissimo te munere donabit, uerum etiam rem ipsam tanti faciet quanti alius quisquam nemo. Quartum nostrum rogo diligenter euoluas, admoneasque si quid non usquequaque aduersum uersum sit, quicquid enim erit, tuo iudicio & cadet & stabit. Vale Lipsiae.

Hessius Capnioni Salutem.

VIDI equidem & antea sciebam REVCHLINE doctissime (neque enim sum tam negligens gloriae) quantum isti personati impostores, uel si mauius palliata mendicabula tibi studiisque tuis molesti fuerint, neque ob id querebar meis ad te datis literis in hunc usque diem nihil te respondisse.

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

Sed q̄ cupiebam omnino, uel mutuae scriptionis uicissitudine notus tibi fieri, uel quoquo modo gloriae tuae quam parare te uidebam hoc tam pulchro q̄ iusto certamine calculum quoq; meum, si tibi molestum non uideat̄, addere, & uelut presso pollice subscribere. Postquam uero ita fatisfecisti meo desiderio, ut nō solum alteri eorum, quod magnificiebam, sed utrunq; simul affectus uidear, gratiam ago humanitati tuae multo maximā, quam etiamnum me tibi debere, & antea quidem cognoscebam, cum uiderē tā fortiter te, tamq; animose contra uerā sapientiae & communis studiorum crudelissimos hostes non solum decertare, sed & decernere, remq; agere omnibus post nos seculis memorandam, qui solus contra tantam aduersariorū multitudinem sis ausus in aciem progredi, qui & progressus iam semel atq; iterum uiceris. Ostēdi tuas literas quibusdam hic bonis uiris qui nō minus tuae laudis sūt studiosi, q̄ aduersae factionis inimici. Et etiam, quod adeo mirū tibi non debet uideri, ipsorum quidam Theologiam profitentiū sed non adeo penitus contemnendam sicut istorum qui te malo iudicio condemnare uoluerunt. Sunt enim & hic quoq; boni & mali, ipsi autem illi quos tu non bonos sed inter peiores minus malos appellas, p̄cēnitere uident̄ q̄ Coloniensibus Alinis & circumforaneis nugiuendis ipsi decepti potius q̄ instructi suffragium addiderunt. Sed ipsi uiderint. Tu uincēs. Nos triumphabimus. Id enim futurum nobis polliceris. Sed & tu triumphabis. Latinae ciuitatis senatus iam tibi Triumphum decreuit. Quid uero Gallorum rex, cogit ne exercitumq; tāquam bonae literae sint armorum impetus efugiturae. Non sic impii, non sic. Sed potius Cedant arma togae, concedat laurea linguā. Quid aut̄ si Gotos iterum reuocēt in Italiam, ut perdant omnem literariam supellestem, & ipsi cum suis lituris & uicinis mercatoriis soli sapere uideātur. Nos organa nostra suspēdimus, sedentesq; super flumina Babylonis flebimus dū recordabimur Sion. Postquam uero conuerterit dñs captiuitatē Sion, rursus consolabimur, & uenientes portabimus manipulos & signa nostra cū exultatione. Quorsum uero haec ut scilicet ipsis peculiari poemate eorū uanissimos conatus deriderē. Quid uero emasculatis Gallis cū uiris fortibusē nihil nisi ut temere fortasse

IOAN. REUCH. LIB. SECVND.

semel atq; iterum insultent, tandem uero succumbant, & cristati esse definat. Cum hæc scriberem humanissime Reuchlin, ita sum ad metaphoram delectatus ut statim adderem.

Semiuir insultet Gallus licet at miger illum

Arripit, & superi fert Iouis ante pedes

Iupiter omnipotens Gallum prosterne volentem

In tua sac rilego scandere regna pede

At tu si dubitas Cybelen uiolare sacratam

Pro Gallis Dryudas in tua templa refer.

Non tamen hi

magnæ matris sacerdotes Galli sunt tanquam exectis testibus ad religionem coacti, sed sua spõte personam induiti sub pietatis prætextu latent, ut ipsi in uoluptatibus & delitiis habitantes, miseram & facile istis astutiis credentem plebeculam decipiant, & uelut creditas sibi oues ipsi fures & lupi rapaces, imo insatiabiles deglubât. Hæc aut de malis, non solum illis qui te, sed & omnibus qui ueritatem conuiuentibus oculis aspiciunt dicta sint. Bonis bene sit. Malis aut Deus malefaciat, & deleat memoriam eorum de terra uiuētium. Digni enim sunt qui ab optimis quibusq; odio habeantur, isti non solum omnis sapientiæ persecutores, sed & diuinæ religionis præuāricatores, Deus bone, & tamen non modo non hæretici sed hæreticorum Inquisitores uidelicet hoc facillime inquirunt; quod ipsis semper est in promptu. Quis enim nõ hæreticus sacro sancti Cõcilii statutis refragetur? Verbum intelligis. Verum ego quãtam in me est egregie illis patrocinator; & ita ipsorũ causam agam ut immortales reddam. Sed nunc mihi tempero, citharãq; ut iubes suspendo, & Musis materiã colligo, quæ tametsi iandudũ mihi est collectissima, addet tamen nonnihil istarum rerũ exitus. Coegi nuper iambos quosdam satis feruentes in istos Colonienses Diabologos, ita em̃ tu appellas, & cogam multo plures & omnis generis, tibiq; transmittam, tunc cum tempus erit, magnum enim animum mihi facit q; neq; solus neq; alter futurus sum. Spero em̃ & Huttenum, & Buschium, & Crotum, & Spalatinum, & tuos contra terraneos Philomusum & Melanchthonẽ, & præterea multos mecum futuros huius uictoriæ buccinatores. Et ego quosdam hic Herfurthinenses excitabo, qui mecum istuc tanquam crabrones

E P I S. I L L V S T. V I R O R V M A D

conuolantes ista terriculamenta & monströfissima monstra ita
exagitet, ut requies illis nulla prorsus nec terra nec mari relinqua
tur. Tum Gallos, Francos, Persas, & si quid amplius uspiam est ma
lorum nominum licet inuocent. Agite igitur o uos
Teutones emensi Latialia regna poeta

Vestrum decus uiriliter defendite.

Impia molitur certamina Capniomastix

Tam nobilem ferens inique gloriam

Heu quibus ille odiis, heu quanta exastuat ira

Vir barbarus, uir omnium stultissimus

Quod tibi cum doctis bardo signate cucullo

Hoftrate nate pessimis auguriis

At uos Capnionem Vates defendite uestrum

Vobis comædiam ille primus obtulit. Ego autem quod

reliquū est, mi Reuchline, puto me tibi permagnam debere gra
tiam, & certe non fallor, q̄ genti meæ tam antiquam & quasi ex
chao attuleris praconium, & regem me alludente uoce gentilicia
salutas. Rex igitur sum ego, sed admodum paruo contentus reg
no. Quāto tu asseris, id esset uel imperatori nimium. Laudes autē
tuas tātum abest ut spernam ut eas uel meruisse me uel saltem ui
deri meruisse in tacito sinu gaudeam. Quas ubi primum legi, sta
tim sic exclamaui. Nunc ego non possum displicuisse mihi.

Iudicio tuo non fallor, hoc est mihi tanquam Delphicum oracu
lum. Tu humanissime CAPNION, tibi uelim persuadeas, me
& esse tuum, & nihil esse cui magis applaudem in germania quā
tuæ penē diuinæ gloriæ. Constantinum tuum Spalatinus mihi
monstrauit. Dii boni, satis mirari non potui. Optimū princi
pem bono principi ostendisti. Oro te, data occasione semper ali
quid ad me scribas. Sic enim me uel Endymionis somnium dor
miētem excitabis, & tibi reddes in dies magis obnoxium. Ego his
diebus uxorem duxi homo iuuenis, qui hoc die quo hæc ad te scri
bo, id est octauo Idus Ianuarias, uigefimum octauum annum æta
tis impleo. Quod faustum foelix fortunatumq̄ sit. Dominus cu
stodiat introitum & exitum tuum, & tecum sit in omnibus operi
bus tuis. Sit tibi Dominus turtis fortitudinis a facie inimicorum

IO. REUCHLIN. LIBER SECVND.

tuorum. Sic enim & christiane tibi & simpliciter absq; furo pre-
cor. Vale ex Herphorthia. Anno M. D. XV.

Petreus Aprobacchus Ioanni Reuchlin LL. Doctori S.

NON ESSEM ausus, doctissime Capion, literis meis po-
tius quàm literis te uiram amplissimum & si quando alias,
nunc maxime occupatum conuenire, nisi id crebro a me
contententi Mutiano nostro Canonico apprime erudito & iuxta
eloquentissimo, obsequendum fuisse censuissem. Ille enim si quid
a me desyderat pro ea qua pollet autoritate non tã rogare quàm
cogere uidetur. Cæterum ut libenter scripsissem quod me Hercu-
le nisi inuita facere Minerua, non facerem inuitus, nihil tñ se scri-
bendum obtulit. Laudare enim ut certe ab omnibus recte sentien-
tibus laudatur, q̄ pro asserenda ueritatis dignitate contra transu-
gam Pepericornum & Pepericorni asleclas nullo uerito discrimi-
ne tam fortiter depugnas, cum adulationis quandam præ se ferre
speciem uidebatur, tum uero mei uiriculas ingenii excedit. Quis
etenim tam præclarū facinus dictis adæquauerit? Adhortari etiã
in tam sancto proposito ut perseueres nolui, q̄ non eram nescius
delirare qui currentem incitent. Illud tamen forte tacendum nõ
fuit, tot tibi è nostratibus studere hoies, de illis loquor quos Dioge-
nes & Esopus paucos esse i balineo respöderunt, cū tñ turba adesset
multa quot alibi terrarū nusq;. Nã ut Mutianū taceã uirū maxia
eruditiõe nec minore facūdia, quorū merito apud generosissimū
sacri Ro. Imperii Principē diuū Fridericū plurimū gratia ualet
& autoritate, cui ad Cæsare eūti, causam tuã impese cõmédauit, ut
Spalatinū & Vrbanū omneis tibi ex literis cognitos, mihiq; ami-
cissimos, ut Crotū Rubianū antistitis aulicū. Ego qui his amicis
meis cõiunctissimus oibus aliis rebus cedo, ne te amãdo inferior
sim efflicti elaboro. Volo etiã tã tibi esse addictus q̄ illis uitæ meæ
testibus, rectoribus, magistris, Quo te noie rogo ut hæc nra qualia
cūq; boni cõsulas, meq; uicissim diligas. Nõ erit aspnabilis amicus
Petreus q̄ nouus. Oēs hoc ueteres tui fuerūt, nec q̄ infimatis, utpo-
te quæ Tritemius & Peutingerus, alter iter palliatos, alter purpura
torū facile doctissimus admittere in amicitia participatū nõ sint
dedignati. Vale decus germanici orbis. Herphorthia.

EPIST. ILLVST. VIRORVM AD

¶ Petreius Aprobacchus Capnioni Salutem.

INCIDIT hac hora in manus meas diuini operis uestibulum à Galatino de Iudæorum peruicacia ex Thalmud conuincēda in tui defensionem compositi. Quod quo minus in præsentia accipias præpropere fecit huius nuncii abito. Accipies aut breui ab insigni Iureconsulto Martino Groningo, mecum unā dignitatis tuæ studiosissimo transcriptum. Quandoquidem pro tuis erga Reip. literariam meritis studiosos certatim omneis excubare decet, ne quid quod uoluptati uel utilitati tibi cedere arbitremur unquam omittamus. Sumus namque quotquot Palladiæ militiæ nomina dedimus non minus tibi deuincti quæ summo alicui Imperatori qui in eius uerba iurarunt milites. Quis enim hac ætate sacrosanctam bonarum artium maiestatem, aduersus Sciolos aut fortius tueretur aut tueri melius potest Capnionem? Sed rapit me aliō conditionis tuæ magnitudo, qui eo consilio hæc exaravi, ut oprabile tibi afferam nuncium prope diem ad te uenturi uoluminis Galatini tui, Cuius ubi auxilia tuis copiis accesserint, periculum non erit, quin ad occidionem occidant aduersarii, quos iam pridem temeritatis & stulticiæ suæ conscios, de nulla re magis quam damnatione sui cogitantes uideas, ut nulli deinceps uelites, nulla leuis armatura optata tibi existat. Vale magnū Christiani orbis incrementū. Tibi ac nobis diutissime uiue. Ex Vrbe VIII. Kal. Sep. M.D. XV.

¶ Michael Humelbergius Capnioni Salutem.

ETSI nunc ex patria mea, & ipsa Sueuia nostra ut olim à Roma tam longe distita rarius ad te scribam, nihilominus tamen tui memor te ut semel foeliciter cecepi uere diligo & amo uehementer. Siquidem & tua uirtus est & omnis sacratoris disciplinæ uaria eruditio, quæ me in amorem tui primū illexit. Successit nescio quæ succisiua opera mea quantumuis pusilla *πῶ κατὰ τὴν μοναχὸν πρὸς ἀρχιεπίσκοπον* Romæ impensa, quæ te mihi conciliauit, & magnam inter nos iucundamque familiaritatem atque amicitiam perpetuam conflauit, quæ Hercle quoad eius licebit, licebit autem quoad uiuero, sanctissime colam & uenerabor. Quod si literis non semper significem, non quia *μὰ θεὸν ἀρόρα* sopitus dormiam, aut lethar

IO. REUCH. LIBER SECVND.

ego ueterno ue laborem. Sed quia qui istuc cōcedat hinc *φείνικος*
πανάτορος ἐστίν. Volo tamen tibi ex his saltem perspectum esse
 ὡς ἐκ τῆ ἀπόλλωνος τείσεως. Prōinde boni consulas uelim diu
 turnum silētium meum, pari calculo tuum susq; deq; feram. Cer
 to persuasum habeas me *μεγχι* θεοῦ totum tuum esse, ego interim
 etiam meo more te meum prædicabo. Quod ut tam uere quàm
 lubens faciam, literis tuis uelim admittas, quas harum tabellario
 ad me dabis. Scire autem peruelim, quid in negotio tibi ἀπὸ τῶν
κναυολευκῶν κίσεων exhibito tandum finitum sit, an in portum sa
 luti & quieti secundo uento deueneris, & literariæ Reip. tandē
 restitutus sis nec ne. καὶ ἵπ' ἑσὺ μοι οὐκ ὀλίγον μέλει. q̄ te animi
 tranquillitate fœlicem maxime cupiam. Bene ualeas unicū Sue
 uix nostræ decus, & me mutuiter ut assoles ama, & literis oblecta.
 Rauenspurgi cursim. VIII. Kal. Iul. Anno M. D. IXX.

Crotus Rubianus, Ioanni Reuchlin S.

IN LEGIBVS Solonis Aristoteles esse refert, si ob discordiã
 disensionemq; seditio atq; discessio oriretur, ut populus Athe
 niensis in duas partes scinderetur, & ob eam causam irritatis
 animis utriq; arma caperētur pugnareturq; tum qui eo tempo
 re in eoq; casu ciuili discordiã, non alterutri parti sese adiūgeret,
 sed solitarius separatufq; à comuni malo ciuitatis secesserit, is do
 mo patria fortunifq; omnibus mularetur. Decessere iam Theolo
 gistã à Theologis eo animo, ut ciuili tumultu è re publica Christi
 ana te eiicerent optimatẽ Theologum, propugnatoremq; ueri
 tatis acerrimum. Ego ne fortunis meis omnibus, quia non minus
 est molestum caluis q̄ comatis pilos euelli, exuere, iam pridem te
 nesciente socium me tuarum partium addidi, quanquam longe
 terribiliora per Vulcani Neptunifq; minas, minantur sanguifugã
 Theosophistã, quãstores aliorum delictorum, suorũ celatores,
 q̄ si possessiones nostras per decreta suarum propositionum, cor
 nutorumq; syllogismorum eriperēt, quia sanctius honestiusq; du
 co in re honesta cum honestis periclitari, q̄ per improbitatem ad
 uictoriam adspirare cum fraudulentis, quorum mendacia uelint
 nolint, tandem aliquando notante uulgo in extrema parte nigre

scunt. Sed uellem dum immortales hoc tibi concessissent, ut uiros
 bonos agnouisses, improbos uero neq; agnouisses, neq; agnitus fu-
 isses ab ipsis. Sicuti à sole precari solebat Apollonius ille Tyanæus
 Profecto non imegissent te in tempestatem adeo turbulentam,
 nugatores Sophistæ, generatio praua, pecus exarmatum. Sed for-
 tassis per singularem prouidentiam superum cœpta lis est, defidi-
 am ignauiamq; illi odio habent, sicuti parentes liberos suos per
 industriam laborem uigilias ad gloriam, ita illi quos amât, uariis
 periculis temptaminibusq; quos uirtus maior enitescat, exercent.
 Ni Ciceronem Clodius egisset in exilium, diem reditus pulcherri-
 mum honestissimumq; non habuisset. Prospera in plebem ac ui-
 lia ingenia deueniunt, at calamitates terroresq; excellentes aios
 quærunt. Magnus semper fuisti & habitus es, postquã Patricidas
 cãdidæ famæ tuæ, iudice uirtute, superabis, te cum ipse certabis cû
 gloria. Vnde fortitudo tua cognosceretur nisi fortuna dederit fa-
 cultatem exhibedæ uirtutis. Erit hoc quasi ad ætatis pramium
 ut partæ tot annis gloriæ monumentum laudis sempiternum ac-
 redat. Nec uereor q; quasi effectis uiribus pugnæ minus sufficias
 unus ad debilitandos conatus multorum. Videmus senem Entel-
 lum strenuum athletam apud Maronem. Cognoui generosum
 animum tuũ alacrem pugnæ ex epistola tua Mutiano missa, quã
 rursus ille uisendã ad me trans tot arduos montes legauit, ut habe-
 ret testem participem concepti gaudii. Vidi integritatem tuam
 Capnion. Vidi, & interpretando eam ipsam multis Theologistis
 Arnobardistis, Thomistis, Scotistis, Occanistis, Canonistis stoma-
 chum moui, quod eo libentius feci, quo citius ad uomitum cum
 satellite suo Pepericornio perducantur. Scribunt quidem illi acci-
 ti homine in te. Quid tum? caduca, subuentanea, momentanea q;
 scribunt. Tua durabunt donec literis occupabuntur studiosi lecto-
 res. Non hic adulator auribus tuis, a quo uitio ualde alienus sum. In-
 dicium peritissimorum, non meũ, attigi. At dicit aliquis Capniõ
 solus ne contra plures? quum ne Hercules quidem contra duos.
 Huic respondeo. Inimici Capnionis exarmati sunt, sonitu, nõ uer-
 bere terrent, ut uespæ euulsis aculeis. Quibus si adimeretur ne sup-
 stitiosas anus atq; delirum uulgius nugis suis eluderent, contraq; re

IO. REVCH. LIBER SECVND.

ste sentientes concitarent, non amplius q̄ leo pulicem, eos formi
darem. Verum si Diis placet, scribant, commententur, inuehanf,
propositionibus propositiones suas accumulent, dummodo sciāt
tardā & languidā pecudes doctis se præbere materiam ridendi.
Tu quoq; si uolueris, tibi non deerunt in respondendo auxilio-
res. Habes doctissimum uirum Mutianum. Habes totum Mutia-
ni ordinem. Sunt in eo philosophi, poëta, oratores, Theologi, oēs
tibi dediti, omēs pro te certare parati. Eobanum Hessum caeleste
ingenium beat, scribit carmen summa foelicitate. Vidisti credo
eius ludicrum Bucolicon, in quo ostendit ille quid possit si uelit.
In Hutteno meo exultat ardor & subtilitas, uno impetu conficiet
aridum Ortuinum. Non attinet plura promittere. Manda & iu-
be, quando uoles præsto erimus. Ipse in hoc collegio non habeo,
arma Mineruæ, copiarum tamen tribunum me profiteor. Stant
in corpore adhuc uires integræ ad algoris astus, inedia patientiã.
Exercuit me fortuna ubi opus erit, mōtes uallesq; tuo nomine su-
perabo. Ne se in hoc iactet solus Pepericornus tuus impius trans-
fuga, ore uultu totius deniq; corporis habitu foedissimus, ut recte
impuram animam dignum hospitium inhabitare dixeris. Altero
ab hinc anno multa de te cum eo locutus sum, ut quod obscœno
corpore lateret, loquentis sermo mihi indicaret. Non recipit epi-
stola, alioqui scriberem. Dedit literas Arnobardista, quibus ille ti-
bi lapides e uia tollere præcipit. Alteras tuas quastu ad eundem
Arnoldum dederas, requirendas docuit Mogütia à Chordigeris
patribus, cum quorum præfecto nudipede in iurgium descendi, q̄
effutiret te Iurisperitum, falcem misisse in messem Theologorū.
Quodq; impietati daret, religionē nostrā abs te sectā uocatā, q̄rētī
mihi nil p̄ter hāc futile obiectionē rñdere potuit obliuiosus Aga-
so circūforaneus. Sic se hēt, eo demētiã puenere occæcati Torii,
ut nullibi residere existimēt theologiā augustissimā dñam, q̄ i suis
obsoletis cœtibus, quam adeo inhoneste plærunq; tractant, ut pu-
tes pudicam matronam rapuisse in cœnobium meretricum. Eas
litteras, post domuitionem uariis amicis misi, uoluiq; per episto-
lam tuam mihi fauorem conciliare, sed impedimento fuere
tanta itineris distantia, & nunciorum raritas hac in solitudine.

E P I S. I L L V S T. V I R O R V M A D

Nunc primum se nobis obtulit occasio qua tibi hæc extemporaria effundimus, quæ legas uelim sine iudicio, ac egregiam nostrâ de te uoluntatem ne contemnes. Diis tibiq; thure sacrificauero, si me in album tuorum legeris. Hartmannus Iurisperitorum nobilissimus, atq; nobilium Iurisperitissimus, uir clarus, è familia Burggrauiorum de Kirchberg tibi plurimum fauet. Vale & salue VII. Kalend. Februarias.

Vadianus Poëta Laureatus Ioanni Reuchlin S.

VLRICHVS Huttenus, doctiss. Capnion, literis ad me suis Bononiæ datis honorifica tui mentione facta, quid Romæ proximis his mēsis⁹ in illa tua causa actū fuerit, adeo indicat fideliter, ut quāti te faciat, ipsa sua uerba haud obscure testetur. Is Romæ tota propè æstate, ut intelligo, moram traxit, literarum & in primis noscendi Iuris gratia. Sed lite quadam inter se & Gallos aliquot ob res Germanorum exorta, uno confecto Gallo, reliquis autem misere sauciis, Bononiam petere coactus est. Illic fortassis diutule mansurus. Quanto uero me gaudio afficiat, omnis illa fama, quæ uictoriam innocentissimæ uitæ tuæ, contra Stoico rû istas Simias, adiudicat, non facile scripserim, ac ne dixerim quidem si coram essem, testis enim esse possum uel posteritati, quoniam altissimum illud tuarum doctrinarum ocium, tam præcipiti molestiarum & perturbationum impetu non dignum extiterit. Cuius doleam persæpe de multis, istud nunq̄ non grauare tuli, quod homines illi quorum stipendiis inuidia militat, tantas in te tantilla tragœdias mouerint, ut res tota tot iudiciorum censuras, magnorum etiam iudicum consensu, sustinuerit. Imponet his finē Romanæ Sedis autoritas, tot uitæ tuæ & eruditionis præconibus munita, inter quos ERASMVVS ipse Roterodamum adeo libenter accipio, ut nihil magis. Ego quantulacumq; doctrina ac ingenio, id moliar ut uel meo iudicio Capnioni debuissē studiosos oēs futura secula agnoscant. Excudetur iam nunc à me scriptus de poetica libellus, in quo meritissimam laudem tui locis oportunis inserui, meam in te obseruantiam hoc ipso testaturus, eius tibi copiam breui faciā. Vale, & scribe. Viennæ. Anno M. D. XVI.

Mutianus Presbyter, Ioanni Reuchlin S. D. P.

ADEPTVM te credo quod amplitudo tua meretur securi-
tatem & ocium, ut liberius philosophari & infinitis homini-
bus tui planè amantissimis bene scribendo opitulari possis
Scribunt enim ad me qui Romæ in forensi puluere inter notissi-
mos Rabulas ambitiose litigant, fauere tibi doctissimos quosq;
probari plurimis tuum conatum etiam Monachis, & quod mira-
biliter mihi suaue est, qui olim Dominici Fratibus studebant er-
rantes ob orthodoxorum nimiam credulitatem, nunc authorita-
te tui nominis impulsæ, non (inquiunt) estis uos Prædicatores pro-
pretea quæ deformatis uocabulum maledicendo, sed potius obtre-
ftratores. Neque ego non noui complures qui te sanctius diligant &
cum pietate colant, quæ suas cerimonias & instituta. Nobilis enim
ueterum doctrina te duce resurgit. Ad me quotidie confluunt bo-
ni adolescentes, quibus CAPNION est in ore & in pectore, hic
sele græcum probat, ille hebraicas & uere arcanas literas admirat
quantum a præceptoribus insulsis ad nugas trahuntur uel emen-
das uel discendas, tantum utroque pede resiliunt ad sequenda uesti-
gia spectabilitatis tuæ. Quæ si uacatione recuperata docere uelles quæ
cumulatissime didicisti, mitterem ad te optimos auditores. Nup-
Crocus Britannus (qualem ipse se facit, quanquæ ob linguæ mobili-
tatem & mores græcanicos uideatur esse græculus, nam Theocri-
tum iucundissime legit, & cum gratia balbutit) cum apud me quie-
scret, & Grocinum & Aleædrum, & nescio quos magistros lauda-
ret, deesse sibi dixit hebraicam sapientiam quam omni uia profe-
qui uellet. In eodem sunt proposito Phædrus hic cuius epistolam
exhibeo, & multi discretissimi iuuenes. Ego uero rationem costi-
tuendæ bibliothecæ peto, & nisi properarent tabellarii, uerbosius
id ipsam a tua excellentia contenderem, cui si fortuna non deest
nihil deest. Quid enim uir sapientissimus ac diligentissimus præ-
ter fortunam requirat, non uideo. Vale. Dat. Idib. Septemb.

Petrus Mosellanus Ioanni Reuchlin S.

EQVIDEM uellem uel ipse exploratum haberes, Optime
Capnion, quæ te etiamdum inuisum, non solum ardentem am-
colamque, uerum & magno cum stupore admirer, uel mihi tan-

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

ta uberis eloquentiæ supellex suppeteret, ut animi mei motus uerbis exprimere liceret, uideres sanè, uideres in pectoris nostri intimo recessu uiuam quandam tui ipsius imaginem. Adeo enim eruditio illa tua sublimis & diuina me cepit uir omnibus numeris absolutissime, ut quanquam in aliis serè omnibus *νοστέρον* consueui, ubi tamen de Capnionē facta fuerit mentio (id quod nusq̄ non fit, nisi ubi docti sunt nonnulli) non aliter soleam *ἐγρηγορησε καὶ εἰν νοῦν προσέχον* q̄ apud Platonem tuum *ῥα ἰωδός* ille iactabundus Ion, Homeri uatis audito nomine, ac in eiusmodi cōgressibus, dum quisq; pro se Capnionē laudibus attollere conamur, usu placitumq; uenit, ut pro Encomiis silentium afferatur. Et iuxta Musonium philosophum tuæ doctrinæ admiratio summa silentium pariat. ita, ut quod Homerus de Phæacibus Ulyssis narratione in stuporem adductis cecinit, nobis quoq; accommodare queas. *οἷδ' ἄρα πάντες ἄκων ἐγρήγορον*. Tu enim ille es CAPNION, in quo uetustus ille Pythagoras reuixit, in quo Plato reuiguit, in quo diuus Hietonymus restoruit. Breuiter, quicquid usquam gentiū philosophiæ olim erat in precio, in te uelut renatum miratur mundus. Neq; uero ex amore hæc profecta putes, cui ut Musa rustica canit *ᾠδὴ καὶ τὰ μὴ καλὰ καλὰ πέφανται*. Imo ex sincero animi iudicio permanat, loq̄q; minus secū efferūt q̄ de te i hoc pectore sit receditū. **Ut** aut̄ tibi aduler, tm̄ abest ut quæadmodū Achilli Homerico, ita *ἐχθρὸς καὶ μοι κείνος ὁμῶς αἰεταὸ πύλησιν ὅς χ' ἐτόδον μὲν κέου ἐνὶ φρεσίν, ἄλλο δὲ εἶπεν*. Quod superest salutem tuis mihi uerbis attulit Ioannes Phorcensis, eius sectæ sacerdos quæ Sancti Spiritus cognomine sibi placet, pariter & te q̄ non literarum officio respondiſſes, nō sine meo rubore excusauit. Cur enim homo iuuenis uix dum uagituum oblitus nō erubescēs agnoscerem mihi à te uiro præter ætatem canicie uenerandam, omnibus etiam decoris ornatisſimo tantum tribui, ut non solum salute digneris, sed & sollicitum te ostendas, ne in tuo scribendi officio cessare uideare, quin ipsum me frontem perfricuisse apparet, qui te omnis eruditiois principem altissimis Hebræorum mysteriis in lucem eruendis occupatum, ad pueriles meas literas uelut nuces iandiu relictas publici commodi iactura reducere con-

IO. REUCHLIN. LIBER SECVND.

tédam. Sed quæ tua est laudatissima facilitas, si non nobis, nostro certe erga te amori Mi Capnion ignosces, qui quo est ardentior, eo absurdiora quæq; audere consuevit. Bene uale spléndidissimum ueræ philosophiæ Lumen. Mittimus uná cum his literis opuscula quædam Basiliæ, nostra nuper industria lato donata, cum aliis quibusdam, quæ ut huius ingenioli primicias, lata precor fronte suscipias. Iterum uale. Salutant te hic omnes boni & docti. Lipsiæ Nonis Ianuariis. Anno M. D. XVIII.

Henrichus Stromer Aurbacchius, Medicinæ Doctor,
Iohanni Reuchlin Phorcensi LL. Doctori
S. D. P.

NE MIRERIS uir eloquentia atq; iuris prudentia abso-
lutissime, q; ego tibi incognitus incultis uerbis audeam tuis
terribissimis auribus obstrepere. Id enim euenit, non ex teme-
ritate, sed incredibili & flagrati nostro erga uniuersos eruditos ho-
mines amore. Es enim homo sincero amore & summa ueneratio-
ne dignissimus, qui primus hebraicam linguâ solute hactenus ac-
ruffice stridentem, donec abs te legibus dicédi subiiceretur, gram-
maticis nodis apte & concinne perstrinxeris, tam aperto artificio
quod uel mediocri ingenio præditus suo Marte tuis ex præceptis
perdiscere ualeat. officium certe cunctis mortalibus, obuiis ulnis
excipiendum, cum summa gratitudinis relatione. Taceo q; bene-
meritus sis de latina gente tuis multiuariis poematibus admodû
ornate excusis. Nam quoties tua intueor scripta, id de te iudico
quod longe eruditissimi uiri omnes. Ignosce q; me doctissimis an-
numeravi. Iudicat autem doctus eruditorum exercitus nõ minus
recte quàm uere, te uniuersam Germaniam atq; etiam Latium,
Græco, latino, & Hebraico sermone tribus summis eloquiis istis il-
lustrasse. Camillum profecto omnium sententia in Germania re-
fers. Tu qui bonas literas cadentes & marcescentes in pristinum
nitorem sustuleris. Solus omnibus germanis ingenii decus & glo-
riam præfers. Solus Germaniam literis ubiq; gentium ornas.
Itaq; magna tibi debet Germania, qui unicum germanicæ uirtu-
tis sis monumétu. Merito igif Germani tuas deplorât aduersitates.

EPIST. ILLVST. VIRORVM AD

Acquisitissimo iure aduersus tuum nequisimum hostem, tui causa
 inirent sanguinolentum prælium, q̄ is infamis famicida, iuris &
 æquitatis atrox Præuaricator, tuam uenerandam senectutem, fa-
 mam puram, præclarissimam doctrinam calumniatur, lacerat, &
 pedibus subdere nititur. Vtinam ima tellus dehiscat, & tinctum lu-
 dæum deuoret, atq; etiam atram Pseudotheologorum aciem, &
 erumnosam Fraterculorum conuentionem, quod inutile ignarâ
 atq; atrocissimum genus hominum, crudelem tuum calumniato-
 rem fouet, aduersus te iniustissime subsidia ei ministrat, ut ob uir-
 tutem oppugneris, quod penitus meum cor exulcerat. Sed latius
 q̄ epistolæ modus poscit, euagatus sum. Tu ob singularem quo re
 prosequor amorem, nostram garrulitatem æquo feras animo, &
 animi affectibus tempera. Deus solus iudex æquus eo uertet, ut in
 iustos tuæ nobilis famæ hostes deuincas, quod etiam atq; etiam ti-
 bi precor. Hoc unum te nescire nolo. Tui honoris lupum nouas
 qualdam ineptias quibus tuam famam demerit congestisse, quas
 Archipræsuli Mogūtinensi, Mademburgensi, Halberstatteni &c.
 æque potenti atq; iusto Archeprincipi domino meo clementissi-
 mo dicauit. Speras eo, & odium principis tibi excitaturum, & sub-
 sidium ab illustri sua gratia se aduersus te impetraturum. Aderam
 fortuito cum ille futilis libellus detractorius offerretur Principi,
 & unâ cum nonnullis eruditorum defensoribus sententiam inter
 posui, adeo ut Princeps nec librum, si qua alioqui decuisset gratia,
 acceperit, & latorem inauditum in salutatumq; abegerit. Quare
 tibi persuadeas, & Archipræsulum meum, tui amâtem esse, & gra-
 uiter lacerationem tuæ famæ ferre. Croto tui honoris sedulo pro-
 pugnatori libellum tuæ dignationi mittendum tradidi, ut te eo
 melius defendas. Quod si ab his calumniis ullo modo te uindica-
 re quirem, credas omne tuo nomine subirem onus. Non me Her-
 cule aliquod maius beneficium me in te conferre putabam, q̄ ut
 tuum honorem pro nostro amore qua possẽ fidelitate defensa-
 rem. Cæterum quo planius tibi innotescam; meas ineptias quas
 aduersus pestilitatem edidi simul ad te mitto, non q̄ ducâ eas tua
 lectio dignas, sed ut tuam limam subeant, & meum singularem
 erga te amorem testentur. Oro igitur, nostram amicitiam nõ ex

plodas, & nos tuis amicis connumereres. Vale foelici auspicio literarum decus, & me te amantem redama. Prid. Kal. Septemb.

Hulderichus de Hutten, Ioanni Reuchlin S.

PER, æ, caput tuum oro, p̄r siquid hoc charius utriq̄, noli tristitia ominari nobis. Quid em̄ ista sibi uolunt̄ sin breui moriar, satis tibi respōdebit uirtus tua. Noli me terrere obsecro. Noli ipse imponere necessitatem tibi, & illum refer animum quo solitus es ferendis aduersis uti. Multos ultro ferocientes formidulosus dux milites his querelis emollitos reddes. Ne tibi desis. Ne ardetibus pro te muliebri istud obstrepe sin breui moriar. Immo nō moritur qui sic uixit. Istis enim annis quicquid addes, lucro ac cesserit. Gloria abunde est. Sēfisti uiuens ea de te testimonia, quæ paucis prius mortuis cōtigerunt, ac ipse posteritati interfuisti tuæ. Quod ad me attinet, satisfactū meo in te studio arbitror, uel hoc solo quod inter Reuchlinistas numeratum haud obscure me uiderim. Prōinde cōfirma te fortissime Capnion. Multum oneris tui in nostros humeros translatum est. Iam pridem incendiū conflo, quod tempestiue spero efflagrabit. Ipsum te quiescere iubeo. Eos mihi adiungo militiæ socios, quorum & ætas & conditio, pugnae generi par est. Breui uidebis lugubrem aduersariorū tragediam ē ridendum theatro exhibitari. Hæc diuersa opinante te melior. Neq̄ enim de me si recte suspicareris, ista scriberes. Noli deserre causam ueritatis. Egon' deseram aut hanc aut te huius ducē Modicæ fidei Capnion. Q̄ non nosti Huttenum. Immo si tu hodie deferas, ego istud (quantum per me fieri poterit) restitua bel- lum, nec mihi ignauos cœptorum comites arbitrare. His stipatus confortibus ingredior, quorum unumquēq̄ huic colluioni satis futurum putes. Capnionis præconium per ora uirum uolabit. Feres ipse & hinc & aliunde ingentem laudem extra periculum securus. Hæc uolui ne ignorares. Vale, ac integrum te nobis serua. Iterum uale. Bononiæ. Idib. Ianuar. Anno M. D. XVII.

Cunradus Mutianus Decretorum Doctor, Cunrado Peutingero Augustano.

A

NISI angusto temporis spacio septus essem, ostēderem tibi facundissime Iurisperite, pluribus uerbis plenam pietatem erga te uoluntatem. Velim igitur, ut paucis agam, tibi persuadeas me tui esse amantissimum, propter ingenii tui dotes, & generosam ac multiplicem doctrinam. Quod superest certemus inter nos officiis mutuae charitatis, atq; hac praefatione contentus, puto me non infirmum ad amicitiam gradum fecisse, si studiorum similitudines conciliant (ut certo conciliant) aios. Salutari hac hora numen meum principem doctissimorum Fridericum Delectorem Caesaris Augusti, & quod ad te daturus erat literas, non potui non aliquid attexere, quamuis triste quod uel festo die exultantes confunderet. Aiunt & quidem publice, Ioannem Reuchlin uirum summo ingenio, singulari doctrina, philosophum praclarum, Iuris & eloquentiae consultum, de bonis literis optime meritum, postulatum esse diuinae laesae Maestatis. Vah, tanti est uilis transfuga Iudaici sanguinis, ut Theologorum examen indocto, fallaci insidioso faueat. Proh Deus immortalis leuissimus *Leuissimus* tantas turbas? tantas ne tragœdias? Non feram, quantum in me est, non feram, tam etsi probe noui quod sit mihi curta supellex, tantum Germaniae lumē indicta causa extingui. Quasi uero Ioannes non habeat sententiae suae subscriptores bis mille. Illud à te peto, ut patrocineris pro uirili tua uiro eruditissimo, qui priscam Theologiam & Platonicos renouare pergit. Non ideo Antichristi praeco, non in Christum impius. Licuit in Iure civili Flauio scribae cornicum oculos configere, liceat etiam Ioanni nostro hanc Agyrin tangere, salua salute & facultatibus. Finem dolor facit, & iam Degenhardus festinat. Vale. Gothae raptim. XVI. Sextil. Anno M. D. XIII.

Chunradus Peutingerus Augustanus, Cunrado Mutiano Iurisperite.

EPISTOLA tua ad XVI. Kal. Sextil. data, multa me iucunditate affecit, cum quod elegans & erudita, tum etiam tuum erga me amorem, simulque dolorem communis amici nostri Ioannis Reuchlin Capnionis conceptum à te insinuans. Ego ut tibi amore mutuo respondeam, quid dicam non satis habeo, amas me non meis meritis, quia tibi nulla impendi, non etiam eruditione

mea, quæ tenuis admodum, quid tandem? Singularis illa tua est benevolentia & humanitas, quibus me complecteris. Agnosco pietatem tuam erga me charitatem, studium atq; fidem. Ago non solum tibi gratias, sed & referre curabo cum primû licuerit, & ut cito liceat opto, meq; tui obseruandissimum diiudicato. Perscripsit ad me illustrissimus Princeps tuus, immo meus, Maiestas bene agentium, & præcipue eruditorû & numen. Si dudum Germania nostra hos & similes congerinasset flores, consultum fuisset bene & maioribus nostris & etiam posteris. Ex Germanorû enim gestis, facile perspiceremus multa, q̄ decori eorû & exornamento accederet. Hæc torpore alias & desidia & incuria oblitterata iacet. Capnionem nostrum læsæ Maiestatis diuinæ postulatam nondum intellexi. Cõsultatione suâ super Hebræorû libris, an cõburêdi sint nec ne, ut nosti, defendit. In eû inuectus est Arnoldus Tûger, theologus profundissimus, & Laurentianæ Bursæ regens primarius, ita eû se appellat, arrogantis tituli, uel ut potius dicâ petulantis, p̄ter Theologorû officium, quorû uirtus, humilitatis noie à Christianis p̄dicari deberet. Et ut Pythagoricorû Academicorûq; p̄ceptione cõtinetur nunquam uel raro docere, doceri semper uelle, iudiciû odisse, silentiumq; amare. Obmitto q̄ Theologus non laceffitus, accusatoris partes & iudicis assumpsit. Si contra Capnionem agendum in iure, & apud suum iudicem concertasset. Refert Vlpianus prætorem edixisse, ne quid infamandi causa fiat, si quis aduersus ea fecerit, prout quæq; res erit animaduertâ. Generaliter autem uentit, ne quid ad infamiam alicuius fiat. Pulchrum erat & iudicio meo necessarium, Capnionem (si modo deliquisset) Arnoldus & complices sui populariter iudici debito denûciauissent, occasio data non fuisset ut denuo Capnio, honori suo cõsuleret, sed qua animi synceritate uel etiam boni Theologi officio contra Capnionem pro Iudæo christiano nouo inceptû actûq; sit, qui legerit scripta formis excusa atq; emissa, facile cognoscet. Capniõ Arnoldo denuo respõdit laceffitus nõ solû, sed & coact⁹. Cæsar ante nup̄ q̄ Augustâ uenisset, Capniõis excusatione phumaniter, ut solet, audit. Et literas, quas inhibitorias appellant, decreuit. Et, si mihi recte relatum est, iniuria ut omni sublata, iure manus conferent.

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

Hæc uero an emissæ fuerint, nondum compertum habui. Si quid aliter constitutum uel decretum in eum fuisset, hæcenus credo intellexissem. Amo, ueneror & obseruo uirū, summa uita & morū integritate, maxima quoq; eruditione præditum, cui pro facultate mea non deero. Dedi nuper Beato Rhenano & amico & perdocto Paulum Cortesium Romæ formis excusum, ut denuo impingeretur. Scripsit is in Sèntentias christianas accuratissime stylo politiori & latiali. A Gallis uero quæ Laurentius Valla in Testamentum nouum annotauit, quæ ue etiam Jacobus Faber Stapulensis in diui Pauli epistolâs cõmentatus impressa circūferri solent. Profecto iudicio meo nõ uulgaria, sed multæ doctinæ & remotioris. Hæc scribo q; Capnionem ipsum philosophum, præclarum Iuris & eloquentiæ consultum commendas. Adde etiam si uelis Theologum eloquentem. Opus suum Verbi Mirifici, & cætera præca christiana eruditionis monumenta Hebraica atq; græca pulcherrimo uerborum nitore & sententiarum grauitate non præcio uel aliquo auariciæ studio, sed pietate qua christiana religio studet motus contexit, atq; interpretatus est. Utinam Philosophi, Theologi, & omnes alii qui liberalia studia se profiteri dicunt uocabulis sordidis plebei sermonis ferè & sophisticis argumentationibus non necessariis, reiectis atq; confossis, senticosis captionibus & cõfragosis abstergerent, bonis & synceris mentibus agerent, & castiganda si qua essent, pie, fide debita & summo iure castigarent, fugerent atq; dispererent bonarum literarum insciam noctuinam, bene & melius gererentur omnia. Sed sunt homines plariq; in humanas & politiores literas, ita male animati, ut philosophiã humani atq; diuini iuris sapientiam uel alias etiam scientias nec latine dici nec explicare posse non ob linguæ egestatem (licet barbara & non latina in dies fingat uocabula) cum alias latialia ad promptum haberent, si modo ea perspicere & cognoscere uellent, uel etiam possent. Sed humanas dico literas ut harum ignari, doctrinas maiores impedire putant. Isti sunt utiq; furoris & inuidiæ iacula, turbidorumq; affectuum ut scribis fulmina & tonitrua, quibus bonis aliis quando auersis & perterrefactis, soli rerum potiri gliscunt. Vbi illa Hieronymiana, Ambrosiana atq; Aureliana eruditio? Quis ex

istis Hilarium Pictaorum episcopum, Leonem Pontificem Maximum, Cyprianum martyrem, Lactantium Firmianum, Florentem Tertullianum, Aurelium Prudentium, Prosperum Aquitanicum, Ioannem Damascenum, Caelium Sedulium, Iuencum Hispanum, Aratorem subdiaconem, Seruium Sulpitium, Gregorios utrosq; Nazianzenum & Nyssenum, Basilium, Athanasium, Origenem Adamantinum. Vel ut de nostris dicam Mirandulanis comitibus, Iohannes duos Picum & Franciscum eius ex fratre nepotem, Marfilium Ficinum, uel alium quemuis politicioris literaturæ Theologum imitabitur Pauci suspicor. Prisca illa christiana eruditio quasi semper eloquentiam ipsam cum diuina illa sapientia coniunctam habere uoluit. Sed longior apud te sum uirum eruditum, non solum de bonis literis, sed & iuris humani atq; diuini scientia benemeritum, & uitæ dexteritate accumulatum exornatum. Capnioni de tua in eum humanitate rescribam, & cito. Spero huic tibi, & merito, gratificari. Illustrissimo nostro principi duci Fridrico & uere nobili, comuniq; patrono nostro. Degéharo Pffessinger humiliter me & à seruitio commendes. Vale amicorum optime. Ex Augusta Vindelicorū. VIII. Kal. Sextil. Anno M.D.XIII.

Oecolampadius Capnioni S.

ORNATISSIME Reuchlin. Si bene tecum aguntur omnia, nihil est quod me magis audire iuuet. Ego quidem non p̄ oīa laudatis auspiciis Basileā migraui. Nā p̄ter literatorum cōsuetudinem haud omnibus modis cætera uotis respōdent. At præstiterit aliquando ē natalibus erepsisse cunabulis. Bruno Amorbacchius uxorem duxit opulentam. Erasmus ante paucos dies hinc soluit, nunq̄ de te nisi honorifice & amice coram nobis locutus. Beatus beate uiuit. Capito uero non dimidium uitæ, aut alter ego, sed plane ipse ego rebus in omnibus. Magno desyderio tenetur disputationis immo epistolæ Græcorum ad Conciliū Basiliense *πρὸς τὸν καθάρτικοῦ*, & ego non minus. quando quidem meus liber periit, nihil poterit Capnion utriq; gratius facere q̄ uotis nostris adnuere, & uel descriptum uel describendum mittere. Philippus Melanchthon ille noster ubi agat scire uelim;

A iii

EPIS. ILLVST. VIRO RVM AD

an apud te resideat, an Saxoniam ingressus sit. Ego corpore cum sequi non possum, animo sequar & literis. Mitto ineptias meas, libellum de Risu Paschali, item Dragmata graecae literaturae, quae amicorum impulsu edere coactus sum. Tibi cum usui futura esse non possint, quae scripta fuerunt, pueris Michaeli Creberio munus meo nomine commendes. Literas in patriam perferendas curabit Michael. Tu uale foelix, uictor, triumphator, Deo non minus quam studio sis charus. Basilea.

¶ Volphangus Fabricius Capito, Ioanni Capioni S.

NESCIO quid de purgatorio, contra Latinam ecclesiam ad Concilium Basiliense retulisse Graecos Oecolampadius noster narrauit. quod olim ipse a quopiam excipit peregrino, id ei aut furto, aut incuria, aut occasione frequentis migrationis interit. Tu hoc tempore, optime Capion, nihil potes utriusque gratius praestare, quam illud apud te curare excubendum, siue nobis tantisper conuiuere, mox reddemus certissima fide, & cum scenore, hoc est una opera nos obligatissimos, tibi multo arctius deuincies. Vale. Basilea. Prid. Non. Septemb. Anno M. D. XVIII.

Liftrius, Ioanni Reuchlin S. D. P.

Tis οὗτος φίλος; Nempe tuus & admirator & amator & discipulus. Admirator, ob inauditam & incredibilem multiuigarum rerum scientiam, linguarumque peritiam. Amator, ob singularem humanitatem quam mihi Erasmus ἐρασιώτατος ἐκέλευς. adeo delinuit colorauitque, ut nullus Apelles melior. Discipulus, ut qui ex tuis grammaticis ἀφωνοῖς ἡδοσικαλοῖς rudimenta primae linguae hebraicae iecerim, alioque frustra Iudaeos auditorurus. O doctissimum pectus, & uere plus quam humanum, in quo praeter illam peculiarem linguarum noticiam, ipsa Musica, ipsa leges, ipsa philosophia, ipsa denique theologia, sibi arcem posuere. Nam humanitatem, constantiam omnemque istam uirtutem, quis tandem non est expertus? Et erunt, erunt inquam, qui tanto heroi tam diu negotium facessant. Me miserum. Tam caeca inuidia esse, ut illum lumine extinguere conetur, quod omnibus seculis (δοκῶ ὅτι ἐμοὶ προδασὲ τοῦτον γράφω, νομὸλόλητος εἶναι, καὶ ἐνθυσιαζέσθαι, καὶ ἀλμῶν ἐκείνου ἐνεκα προλέξιν) instar Phoebeae lampadis luminabit. Desydero in hac re

IO. REUCHLIN. LIBER SECVND.

Principū diligentia, requiro Christianorū & praesertim Germano-
rū zelū. ἐν τῷ δὲ Ἰησὺ κάμνοσιν αἱ πολλαὶ πάλαι ὅταν πρὸς ἑαυτοὺς ἢ
πρὸς ἄλλους ἀγῶν, μηδὲν φέρηται τῶν κακιόντων πάλειν. Iam audio, etiā
si diis placet Pepericornū, cū quo saepe mihi tuo noīe Coloniae res
fuit, ex scelerato Iudaeo sceleratissimū Christianū, si mō talia por-
tēta hoc noīe digna sint, librū edidisse lingua germanica, in quo tū
in oēs literarū cādidos, tū in te & Erasimū procetes & literarum
numina mirifice baccheē, quē equidē fustibus, lapidibus, & carnifi-
ce, nō libris uicissim ceseo arguendū. Omnes nostri seculi, quod
taliamōstra fert. Hic γραμματέφωρος putauit meā cōmendationē
apud te literarū noīe aliquid ualiturā, quare tuā humanitatē etiā
atq; etiā rogo, ut ne sua spe fraudeē, sentiatq; se à me ex aīo cōmē-
datū, est probus, & tū oīm doctorū, tū tuā & Erasimicā eruditiōis
mirus admirator. Peto praeterea, Buschium tuum per literas ad-
moneas ut me amet. Vale. Suolla.

Hieronymus Riccius, Pauli Ricii Israelitae filius, adule-
scens, Ioanni Reuchlin Phorcensi S.D. P.

QUONIAM parū refert uir spectatis, non uidisse oculis,
quē celebri fama cognouimus, nihil terreor si tibi tanq̄ fa-
ma ferente cognito scribā, quo cū praesens nihil unq̄
cōicauerim, & potissimū ubi occasio est literas ad te dādi. Occasi-
onē autē attulit clarissimus uir Cōrad⁹ Peutinger, qui lras tuā dīa-
tionis ad se datas perq̄ elegātes & doctissimas mihi lectitandas tra-
didit, ut ex eis dē intelligerē, q̄ praclare de parēte meo & loquaris
& sentias. Id quod cū uidissēm me miro affecit gaudio & uolupta-
te. Quid enim potest esse iucundius, quid ue praclarius q̄ ab illis
probari qui sunt omnium laudatissimi. Eissēm Hercle mortalium
omnium ingratissimus, nisi forem tibi perpetuis temporibus cū
omni humilitate dedicatissimus, nisi ingenium & uires tibi meas
omneis deberem. quae tibi uiro praestantissimo intimo cordis af-
fectu deuoueo. his omne in tempus ad nutum impera, eisq; utere.
Cæterum quem tantopere exoptas Portarum lucis libellum, tibi
his adnexum literis mitto, & munere trado. Vale literarum decus
& splendor. Vale foelix æthernum. Ex Augusta, praecipiti calamo.
XX. Augusti Anno M. D. XVI.

omnium Eurycius Cordus, Ioanni Reuchlin S.D. P.

DABIS ueniam, optime & doctissime uir, quod tantillus ego ad te nostri seculi & totius Germaniæ decus scribere non uerear. Instabat non semel Mutianus Ruffus præfatum quo tempore Eobanus scripsit, ut & ego quoque meis tibi literis si non te dignis tamen quibus possem innotescerem. Id quamuis ego per me maximo opere tunc, ut semper alias, cupere utpote non mediocri mihi honori futurum, si tanti uiri splendore elucescerem, meam tamen infantiam memor, animum repressi. At postquam omnium quibus uisus & auditus es prædicatione te uirum ut doctissimum ita & humanissimum esse facillimumque audierim, subuerecundum istum timorem, nescio temeritas ne magis, an audacia nunciat, & liberiore tandem exitu qui intus feruebat astus erumpit. Salue Salue igitur. Salue inquam, omnium optime & doctissime Capnion, integerrimæ integritatis homo. Immo aduersus tot de terrima monstra ex olida barbariæ palude emergentia inuictissime Hercules. Iterum salue maxime literatorum Patrone & asietor, dulcissimum Musarum delictum. Utinam scires quo animo hæc scribens affectus fuerim, diceres profecto non alium ullum, quam quod tot feruentissimi sunt, ipso me feruentiorem amicum. Amo te plus quam qui plurimum. Quis talem uirum non amet, colat & ueneretur, nisi qui improbissimus simul & indoctissimus fuerit. Di faciant ut quæ maxima est mihi uisendi tui cupiditas, aliquando satiari possit. Sed despero istam mihi facultatem concedi, ut qui matrimonii capistro charissimæ uxori alligatus, domesticis rebus detineor. Hac tantum uoluptate fruor, quod qui a te huc concedunt amici, multa de te tuarum causa rogati, quæ cupimus respondere, tunc plane totus exulto, nihil æque ac res tuas ex sententia tibi succedere opto. Certa est (licet patrocinate contra pecunia) uerborum tuorum fides. Vincam, & uos triumphabit. Sic manu tua scriptum uidi, non sine magno gaudio, sed maiore oculis uiderem. Quare quod facis immo quod fecisti, Vince, nec longiore nos expectatione suspende. Spero equidem tibi præsto iam aliquem esse Iolaum, qui iandudum incisam excetra: ceruicem insequenti facere repullulet, inurat. Vale. Herphorthiæ, VII. Kal. Februariæ.